

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสำนักคลาสสิก

ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกที่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทฤษฎีนี้ได้แก่ ทฤษฎีของ อัดัม สมิท (Adam Smith) เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) และ โรเบิร์ต มัลธัส (Robert Malthus) ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสำนักคลาสสิกที่มีลักษณะแนวคิด และวิธีการวิเคราะห์ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เหมือนกันอย่างน้อย 6 ประการ คือ

1. เป็นการวิเคราะห์ศึกษาระบบเศรษฐกิจในเชิงมหภาคหรือเป็นการมองเศรษฐกิจในภาพรวมเกี่ยวกับวิธีหรือแนวทางในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

2. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในเรื่องของการปล่อยให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปเองโดยอิสระ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการดำรงอยู่ของประสิทธิภาพในตลาดเสรีว่าเป็นไปโดยอัตโนมัติในระบบแข่งขันที่เป็นอิสระจากการแทรกแซงของรัฐบาลและเชื่อในเรื่องของความไม่ขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม หรือเชื่อในความลงรอยกันของผลประโยชน์ของสังคมว่าจะเกิดขึ้นเพราะการที่ปัจเจกบุคคลพยายามแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เขาได้ช่วยให้สังคมโดยส่วนรวมบรรลุถึงการได้ผลประโยชน์สูงสุดได้ในขณะเดียวกัน

3. เน้นการออมว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทำให้การสะสมทุนซึ่งเป็นหัวใจของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปได้

4. เชื่อว่ากำไรเป็นแรงจูงใจของนักลงทุนและเชื่อว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการลดน้อยถอยลงของผลประโยชน์จะเกิดขึ้นในภาคเกษตรเพราะการมีที่ดินจำกัด แต่อาจไม่เกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรม

5. เชื่อในเรื่องของกฎแห่งค่าจ้าง ซึ่งกล่าวว่าอัตราจ้างโดยธรรมชาติจะอยู่ที่ระดับพอยังชีพ

6. เชื่อว่าภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และที่จุดหยุดชะงักงันทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจจะหยุดชะงัก กระบวนการสะสมทุนจะสะดุดหยุดลง ประชาชนไม่เพิ่มกำไรของผู้ประกอบการจะลดลงจนถึงศูนย์(ได้กำไรปกติ)และอัตราค่าจ้างจะอยู่ในระดับแค่พอยังชีพ

ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสำนักคลาสสิก เน้นที่บทบาทของการออม (การสะสมทุน) นักเศรษฐศาสตร์สำนักนี้เชื่อว่า เมื่อระบบเศรษฐกิจขยายตัวถึงจุด ๆ หนึ่ง กำไรของผู้ประกอบการจะลดลงจนถึงศูนย์ กระบวนการสะสมทุนจะสะดุดหยุดลง อัตราค่าจ้างจะลดลงถึงระดับแค่พอยังชีพ และประชาชนจะไม่ขยายการผลิต จนกว่าจะมีปัจจัยบางอย่างมากระตุ้นระบบเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง

ทฤษฎีที่สำคัญของสำนักคลาสสิก

1. ทฤษฎีของอดัม สมิท (Adam Smith)

อดัม สมิท เป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกที่ทำให้แนวความคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนา แนวความคิดของอดัม สมิทนั้น กระบวนการของการเจริญเติบโตหรือความมั่งคั่งจากการเพิ่มผลิตภาพในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลจากการแบ่งงานกันทำ หากระบบเศรษฐกิจมีการออมที่ก่อให้เกิดการลงทุนอย่างเพียงพอที่จะทำให้การแบ่งงานกันทำและตลาดมีการขยายตัวและดำเนินไปโดยเสรีภายใต้ระบบการแข่งขันอย่างสมบูรณ์

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ อดัม สมิท นับว่ามีอิทธิพลต่อแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกอื่นๆ โดยเฉพาะแนวความคิดที่ว่าด้วยบทบาทของการสะสมทุนในกระบวนการของการเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ อดัม สมิท ยังเสนอให้มีการใช้ผลผลิตต่อหัวเป็นตัววัดความเป็นอยู่ของคนในสังคม ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่มีการใช้ผลผลิตเฉลี่ย แทนผลผลิตรวมในการวัดสวัสดิการทางสังคม

2. ทฤษฎีของ เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo)

ได้กล่าวถึงสาเหตุของการสะสมทุนและขีดจำกัดแห่งการเจริญเติบโต โดยระบุว่า การสะสมทุนเกิดขึ้น เพราะนายทุนมองเห็นแนวโน้มของกำไรจึงกล้าลงทุน ซึ่งการลงทุนทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น ส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นในตอนแรกและมีผลทำให้แรงงานขยายตัว และการขยายตัวของแรงงานทำให้ค่าจ้างลดลง ขณะที่ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นเนื่องจากปริมาณที่ดินที่เหมาะสมกับเกษตรมีจำกัด

แนวคิดของ เดวิด ริคาร์โด มีสมมุติฐานสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ สมมติฐานเกี่ยวกับการลดน้อยถอยลงของการผลิตและสมมติฐานเกี่ยวกับแรงงานส่วนเกินในภาคเกษตร นอกจากนี้ตัวแบบของ เดวิด ริคาร์โดยังมีลักษณะระบบเศรษฐกิจ 2 สาขา คือ ภาคเกษตร และอุตสาหกรรม โดยเสนอแนะให้มีการปกป้องเกษตรกรจากการแข่งขันกับต่างประเทศ ไม่ปล่อยให้มีการนำเข้าอาหารเพื่อใช้ในการปฏิวัติอุตสาหกรรม จะมีการกระจายรายได้ใหม่จากนายทุนไปสู่เจ้าของที่ดิน ริคาร์โด ถือว่าชนชั้นนายทุนเป็นผู้สะสมทุน และเจ้าของที่ดินเป็นผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ดังกล่าวจึงเป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการค้าเสรีจึงเป็นสิ่งที่พึงประสงค์

3. ทฤษฎีของโรเบิร์ต มัลธัส (Robert Malthus)

โรเบิร์ต มัลธัส เป็นนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก เขาได้เสนอแนวความคิด โดยได้อธิบายการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น ๒ สาขา คือ สาขาเกษตรกรรมและสาขาอุตสาหกรรม ส่วนภาคอุตสาหกรรมจะเป็นภาคการผลิตที่อาจให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้นเมื่อขยายการผลิตออกไป โดยเชื่อว่าความก้าวหน้าทางเทคนิคเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะภาคอุตสาหกรรมขณะที่ภาคเกษตรมีการลดน้อยถอยลงของผลตอบแทน เพราะที่ดินมีจำกัด การหลีกเลี่ยงการลดน้อยถอยลงของผลตอบแทน เพราะในภาคอุตสาหกรรมรวดเร็วพอ

ในตัวแบบของ โรเบิร์ต มัลธัส ภาคอุตสาหกรรมอาจเกิดการว่างงานได้ หากมีการลงทุนไม่เพียงพอ นั่นคือระดับการจ้างงานจะขึ้นกับการลงทุน ดังนั้นผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมจะขึ้นอยู่กับการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม หรือแนวโน้มการเพิ่ม

ผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมเมื่อเวลาเปลี่ยนไปจะขึ้นอยู่กับอัตราการสะสมทุนในภาคอุตสาหกรรมนั่นเอง

ภาคเกษตรในระบบเศรษฐกิจที่โตแล้วหรือพัฒนาแล้วจะไม่มีโอกาสสำหรับการลงทุน แต่ในประเทศด้อยพัฒนาจะต้องการทุนเพื่อเพิ่มอุปทานที่ดิน มัลธัสยังได้อธิบายความสัมพันธ์ของการเพิ่มประชากร และการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเขาเชื่อว่าประชากรมีแนวโน้มการขยายตัวเมื่อไม่มีความกดดันจากการครองชีพ ดังนั้นหากค่าจ้างสูงขึ้นกว่าระดับพอยังชีพจำนวนประชาชนจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ข้อจำกัดของทฤษฎีของสำนักคลาสสิก

1. การไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีหรือการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ต่อการเพิ่มผลผลิต หรือการขยายตัวของสังคม หรือประเมินความสำคัญของเรื่องดังกล่าวต่ำเกินไป

2. ทฤษฎีกฎเหล็กแห่งค่าจ้างที่กล่าวว่าในระยะยาวค่าจ้างไม่สูงไปกว่าระดับพอยังชีพ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดในเรื่องการเพิ่มประชากร ซึ่งก็คือตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ด้านอุปทาน แต่ความเป็นจริงค่าจ้างถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทาน ทฤษฎีนี้ไม่ได้นำเอาเรื่องการเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรม บทบาทของการรวมกลุ่มของแรงงานมาร่วมพิจารณาในเรื่องการกำหนดค่าจ้าง

3. กลุ่มคลาสสิกไม่ได้พิจารณากรณีที่เจ้าของที่ดินและทุนไม่ใช่ของเอกชน จะมีการใช้ที่ดิน และทุนแม้ว่าจะไม่มีการจ่ายค่าเช่าและดอกเบี้ย แนวความคิดเกี่ยวกับการไปสู่ภาวะชะงักงันจึงอาจไม่ถูกต้อง

4. ทฤษฎีประชากรของมัลธัส ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าไม่ถูกต้องเสมอไป โดยเฉพาะจากประสบการณ์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว การมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกลับทำให้อัตราการเกิดลดลง

4. ทฤษฎีของจอร์จ เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes)

1. ตัวกำหนดโดยตรงของรายได้และการจ้างงาน ได้แก่ การบริโภค (C) และการลงทุน (I) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{รายได้ (Y)} = \text{การบริโภค (C)} + \text{การลงทุน (I)}$$

กรณีในระบบเศรษฐกิจเป็นแบบปิดและมีภาครัฐบาล ตัวกำหนดโดยตรงของรายได้ประชาชาติ ได้แก่ การบริโภค (C) การลงทุนในภาคเอกชน (I) การลงทุนในภาครัฐบาล (G) และการลงทุนสุทธิในภาคต่างประเทศ (X-M) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = C + I + G + (X-M)$$

2. ตัวกำหนดที่มีผลกระทบต่อรายได้ และการจ้างงาน ระดับการบริโภคถูกกำหนดโดยขนาดของรายได้ สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้จะถูกกำหนดโดยนิสัยในการบริโภคและจะมีขนาดคงที่ ณ ระดับรายได้ระดับหนึ่งๆ แต่สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

การใช้จ่ายจะถูกกำหนดโดยอัตราดอกเบี้ยและประสิทธิภาพส่วนเพิ่มของทุน หรืออัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนใหม่

3. การแทรกแซงโดยรัฐบาล เคนส์ เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ การแทรกแซงทำได้โดยการควบคุม (ลด) อัตราดอกเบี้ย (เพื่อกระตุ้นการลงทุน) เพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล (โดยใช้งบประมาณขาดดุล) และโดยการกระจายรายได้ใหม่ เพื่อให้เกิดการยกระดับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในการวิเคราะห์ของเคนส์

กรณีที่ผู้ประกอบการเพิ่มการลงทุน (โดยผู้จากธนาคาร) ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจมีการว่างงานจะทำให้มีการจ้างงานในการผลิตสินค้าทุน หรือการผลิตสินค้าอื่นๆ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจจะได้ดุลยภาพเมื่อการออมเท่ากับการลงทุน ในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ การลงทุนทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อซึ่งผลที่ตามมาคือการลดการบริโภคของคนที่มีรายได้คงที่ และการออมจะเท่ากับการลงทุน ณ จุดดุลยภาพ

ถ้าใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นกับรายได้ การเพิ่มขึ้นของรายได้ทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากนัก เท่ากับ รายได้เพิ่มและการบริโภคลดลงเมื่อรายได้ลดลงแต่ไม่มากเท่าเช่นกัน การผันเปลี่ยนของการใช้จ่ายลงทุนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภคถ้าการลงทุนลดลง รายได้ลดลง การออม

ลดลง ซึ่งก็คือ การออมจะเท่ากับการลงทุน ณ ระดับรายได้และการจ้างงานที่สูงขึ้น ดังนั้นเมื่อการบริโภค และการลงทุนไม่เพียงพอที่จะรักษาระดับการจ้างงานเต็มที่ รัฐบาลควรพร้อมที่จะเพิ่มกระแสรายได้ โดยการใช้งบประมาณขาดดุล หรือใช้มาตรการอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ

5. ข้อจำกัดในทฤษฎีของ จอร์น เมย์นาร์ด เคนส์

1. ด้านปริมาณการเงิน และผลผลิต

เคนส์ เชื่อว่า การเพิ่มเงินขึ้นของปริมาณเงินจะทำให้ราคาหุ้นเพิ่มขึ้น และอัตราดอกเบี้ยลดลง การลงทุนเพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระดับราคา หากระบบเศรษฐกิจมีความสามารถส่วนเกิน ผลกระทบต่อราคาก็จะไม่มีมากนัก ทฤษฎีการเงินของเคนส์ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ตลาดการเงินได้พัฒนาอย่างเข้มแข็งแล้ว ประชาชนมีโอกาเลือกถือทรัพย์สินได้หลายอย่าง แต่ในประเทศกำลังพัฒนาตลาดเงินยังไม่พัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องของหลักทรัพย์ทางการเงินที่จะถือหรือขาดความเชื่อมั่นการลงทุนจะจำกัดอยู่ในบางรูปแบบเช่นถือทองคำหรือลงทุนที่ดิน

2. บทบาทของอุปสงค์มวลรวม

ในตลาดสินค้าและบริการของประเทศกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนความสามารถในการผลิตมากกว่าการขาดแคลนด้านความต้องการมวลรวม ตามการอธิบายของเคนส์ โดยทั่วไปแล้วไม่น่าจะเกิดขึ้นบ่อยนัก โดยเฉพาะเมื่อระบบเศรษฐกิจเป็นระบบเปิด

3. การลงทุนและการสะสมทุน

ทฤษฎีการลงทุนของเคนส์ตั้งอยู่บนข้อสมมติที่ว่า การสะสมทุนถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ดังนั้นประสิทธิภาพของการลงทุนหน่วยสุดท้ายจึงลดลงเมื่อมีการลงทุนเพิ่ม ทฤษฎีการลงทุนจึงมีการอธิบายตามทฤษฎีการปรับระดับทุน โดยใช้หลักทฤษฎีตัวเร่ง ซึ่งเห็นว่า ระดับการลงทุนขึ้นอยู่กับระดับดอกเบี้ย สัตว์ออกของทุน และระดับความต้องการรวมหรืออุปสงค์มวลรวม แต่ในประเทศกำลังพัฒนาข้อสมมติที่ว่านั้นอาจไม่ถูกต้อง ระดับการสะสมทุนในประเทศอาจจะยังไม่ถึงจุดอิ่มตัว ซึ่งอาจจะยังไม่ถึงจุดที่

กฎการลดลงของผลตอบแทนจะใช้ได้สำหรับสินค้าประเภททุน ระดับพัฒนาการเศรษฐกิจอาจจะยังอยู่ที่จุดที่ยังมีการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนจะใช้ได้สำหรับสินค้าประเภททุน ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับสินค้าประเภททุนอยู่ก็ได้ ดังนั้นประสิทธิภาพของการลงทุนหน่วยสุดท้ายอาจจะเพิ่มขึ้นหรืออย่างน้อยไม่ลดลงก็ได้ ดังนั้นทฤษฎีการปรับระดับทุนและทฤษฎีตัวเร่งจึงไม่น่าอธิบายพฤติกรรมของการลงทุนได้ดีในประเทศกำลังพัฒนา

4. แรงงาน

สภาพของตลาดแรงงานในทัศนะของเคนส์เป็นตลาดแรงงานของประเทศที่พัฒนาแล้ว คือแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและบริการ และค่อนข้างมีลักษณะผูกขาดหรือมีสหภาพแรงงานเข้มแข็ง ส่วนในประเทศด้อยพัฒนาแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม การว่างงานแอบแฝง และการทำงานต่ำกว่าระดับมีอยู่ทั่วไป จึงสามารถเคลื่อนย้ายแรงงานมายังภาคอุตสาหกรรมและบริการได้อย่างไม่จำกัด ในประเทศด้อยพัฒนานั้นการรวมตัวของผู้ใช้แรงงานเป็นสหภาพกรรมกรที่เข้มแข็งมีน้อย การกำหนดระดับการจ้างงานจึงน่าจะแตกต่างกันอย่างมากกับทัศนะของเคนส์

6. ทฤษฎีของฮาร์รอด - โดมาร์ (Harrod Domar)

ฮาร์รอดและโดมาร์ได้สร้างแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงมีการยกแบบจำลองของทั้ง ๒ รวมกันว่า Harrod - Domar Growth Model

สมมติฐานของแบบจำลอง คือ ผลผลิตของหน่วยเศรษฐกิจจะขึ้นอยู่กับจำนวนทุนที่ลงในหน่วยเศรษฐกิจนั้น ๆ ดังสมการ

$$Y = K/k$$

เมื่อ	Y	=	ผลผลิตของหน่วยเศรษฐกิจ
	K	=	จำนวนทุน หรือสต็อกของทุน
	k	=	ค่าคงที่ หรืออัตราส่วนทุนต่อผลผลิต

อัตราความเจริญเติบโตในระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดดังกล่าวจะเท่ากับ สัดส่วนของอัตราการออมในระบบเศรษฐกิจหารด้วยอัตราส่วนทุนต่อผลผลิต ดังสมการ

$$g = s/k$$

ดังนั้น นักวางแผนสามารถประมาณค่าอัตราส่วนทุนต่อผลผลิต (k) โดย กำหนดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต้องการ (g) ก็จะสามารถหาระดับการออม และการลงทุนที่ต้องการตามเงื่อนไขได้ ดังสมการ

$$S = g \cdot k$$

ทฤษฎีของฮาร์รอด

ฮาร์รอด ให้ความสำคัญกับบทบาทของการลงทุนหรือการสะสมทุน เขาเชื่อว่าการลงทุนหรือการสะสมทุน นอกจากจะมีบทบาทในด้านอุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจแล้วยังมีบทบาทในด้านอุปทานด้วย เพราะการลงทุนทำให้เกิดความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การลงทุนในทฤษฎีของฮาร์รอดควรจะเป็นการลงทุนที่เหมาะสม หรือมีขนาดพอดีที่ทำให้อุปสงค์มวลรวมในระบบเศรษฐกิจมีรายได้ประชาชาติอยู่ที่ระดับการจ้างงานเต็มที่ การที่จะรักษาระดับรายได้ประชาชาติที่มีการจ้างงานเต็มที่ไว้ได้ในปีต่อ ๆ ไป ย่อมหมายความว่า อัตราการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จะต้องเป็นอัตราการลงทุนที่พอดีทำให้รายได้ประชาชาติโดยมีการจ้างงานเต็มที่เท่ากับมูลค่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการใช้ความสามารถในการผลิตและการจ้างงานเต็มที่

แบบจำลองของฮาร์รอด มีข้อสมมติดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ระดับเทคโนโลยีไม่มีการแทรกแซงจากรัฐบาล ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบปิด
2. ไม่มีปัญหาความล่าช้าของเวลา การลงทุนในปีใดจะให้ผลผลิตในปีนั้น
3. ปัจจัยการผลิตไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้

4. การออมขึ้นกับรายได้ แนวโน้มการออมเฉลี่ย เท่ากับแนวโน้มของการออมส่วนเพิ่ม และการออมที่ตั้งใจไว้เท่ากับการออมที่เกิดขึ้นจริง

5. การลงทุนที่ตั้งใจไว้จะเป็นสัดส่วนคงที่ของการเปลี่ยนแปลงในปริมาณการผลิตในงวดนั้น ๆ

6. อัตราส่วนทุนต่อผลผลิตเฉลี่ย

ดังนั้น แบบจำลองที่ ฮาร์รอด เสนอ ณ ระดับดุลยภาพที่มีการจ้างงานเต็มที่จะอยู่ที่ระดับการออมโดยตั้งใจ

โดมาร์ ให้ความสำคัญกับบทบาทของทุนในกระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เขาเชื่อว่าการลงทุนก่อให้เกิดรายได้ และการลงทุนทำให้กำลังการผลิตในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทุนที่เพิ่มเข้าไปในระบบเศรษฐกิจอย่างเต็มที่การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจหรือการเพิ่มขึ้นในรายได้จะต้องเป็นไปในลักษณะที่สมดุลกัน เขาจึงพยายามศึกษาโดยมุ่งเน้นที่จะหา

1. อัตราเพิ่มของการลงทุนที่จะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเท่ากับความสามารในกาผลิตที่เพิ่มขึ้นเพราะการลงทุนนั้น

2. อัตราการขยายตัวหรืออัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อระบบเศรษฐกิจมีการใช้ความสามารถในการผลิตที่มีอยู่อย่างเต็มที่ภายใต้สมมติฐานเดียวกันกับ ฮาร์รอด

ข้อสรุปของทฤษฎีการเจริญเติบโตของฮาร์รอด – โดมาร์

1. การลงทุนเป็นหัวใจของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นแล้วยังเพิ่มความสามารถในการผลิต หรือประสิทธิภาพการผลิตของระบบเศรษฐกิจ

2. การรักษาระดับการจ้างงานเต็มที่จะต้องอาศัยอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงพอที่จะดูดซับเงินออมซึ่งต้องการสำหรับการลงทุนให้เกิดรายได้ ในระดับการจ้างงานเต็มที่ และใช้ประโยชน์ความสามารถในการผลิตหรือทุนทั้งหมดอย่างเต็มที่

3. อัตราการเจริญเติบโตแบบประกัน หรือ GW หรือ G ซึ่งในแต่ละสถานการณ์อาจจะทำให้ระบบเศรษฐกิจตกอยู่ในสภาพต่าง ๆ ได้ดังนี้

หาก $G > G_w \rightarrow$ ระบบเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า (หรือเกิดปัญหาเงินเฟ้อ)

$G = G_w \rightarrow$ ระบบเศรษฐกิจมั่นคงราบรื่น

$G < G_w \rightarrow$ ระบบเศรษฐกิจตกต่ำ (หรือเกิดปัญหาเงินฝืด)

4. ตัวแบบของ ฮาร์รอด – โดมาร์ เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อการอธิบายทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนและบทบาทของการลงทุน

ทฤษฎีการผลิต

ทฤษฎีการผลิตเป็นการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆที่ใช้ในการผลิต (input) และปริมาณที่ได้รับ (output) ซึ่งทฤษฎีนี้จะช่วยอธิบายให้เราเข้าใจเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตชนิดต่าง ๆ การวิเคราะห์ปัญหาการจัดสรรปัจจัยการผลิตเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

การผลิต (production) หมายถึงการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาทำการสร้างเป็นสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นการสร้างอรรถประโยชน์หรือประโยชน์ให้แก่ผู้ผลิตทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการ

ปัจจัยการผลิต (factors of production) หมายถึงทรัพยากรต่างๆที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ปัจจัยการผลิตแบ่งได้เป็นที่ดิน ทุน แรงงาน และผู้ประกอบการ ในการผลิตสินค้าแต่ละครั้งผู้ผลิตส่วนใหญ่มักจะเลือกใช้ปัจจัยการผลิตให้ได้ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด ประสิทธิภาพที่ดีที่สุดคือเสียต้นทุนต่ำสุด

ต้นทุนการผลิต ต้นทุนการผลิตแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost : FC)

ต้นทุนคงที่ คือ ต้นทุนการผลิตที่ไม่ได้แปรผันไปตามปริมาณของผลผลิตที่ได้ซึ่งในการผลิตสินค้าหรือบริการใด ๆ จะต้องมิต้นทุนการผลิตจำนวนหนึ่งคงที่ไม่่ว่าจะผลิตสินค้ามากหรือน้อยหน่วย หรือแม้แต่ไม่ผลิตเลย ต้นทุนการผลิตก็ยังคงต้องมี เช่น ค่าเช่าที่ดิน ดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าก่อสร้างโรงงาน เป็นต้น

2. ต้นทุนแปรผัน (Variable Cost : VC)

ต้นทุนแปรผันคือต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิต ถ้าผลิตมากก็ต้องเสียต้นทุนชนิดนี้มาก ถ้าไม่ผลิตก็ไม่เสียค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัตถุดิบ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ที่ใช้ในการผลิต เป็นต้น

จากต้นทุน 2 ชนิดนี้ ผู้ผลิตสามารถคำนวณหาต้นทุนต่าง ๆ ได้แก่

1. ต้นทุนรวม คือผลรวมของต้นทุนคงที่ทั้งหมดและต้นทุนแปรผันทั้งหมด

$$TC = TFB + TVC$$

กำหนดให้

$$TFC = \text{ต้นทุนคงที่รวม}$$

$$TVC = \text{ต้นทุนแปรผันรวม}$$

TC จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อผลิตมากขึ้นและจะลดลงเมื่อผลิตน้อยลง เนื่องจากต้นทุนคงที่ตายตัวแต่ต้นทุนแปรผันจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต

2. ต้นทุนคงที่เฉลี่ย คือต้นทุนคงที่ทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อผลผลิต 1 หน่วย

$$AFC = TFC / Q$$

กำหนดให้

$$TFC = \text{ต้นทุนคงที่}$$

$$Q = \text{จำนวนสินค้าที่ผลิต}$$

3. ต้นทุนแปรผันเฉลี่ยคือต้นทุนแปรผันทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อผลผลิต 1 หน่วย

$$AVC = TVC / Q$$

กำหนดให้

$$\begin{aligned} \text{TVC} &= \text{ต้นทุนแปรผัน} \\ Q &= \text{จำนวนสินค้าที่ผลิต} \end{aligned}$$

4. ต้นทุนเฉลี่ย คือต้นทุนรวมหรือต้นทุนทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อผลผลิต 1 หน่วย

$$\text{AC} = \text{TC} / Q = \text{AFC} + \text{AVC}$$

5. ต้นทุนเพิ่ม หรือต้นทุนหน่วยสุดท้าย คือต้นทุนทั้งหมดที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเมื่อจำนวนสินค้าที่ผลิตเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย เนื่องจากเมื่อผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ต้นทุนทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นจะมีค่าเท่ากับต้นทุนเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นจากเดิม

กำหนดให้

$$\begin{aligned} \text{MC} &= \Delta \text{TC} / \Delta Q = (\Delta \text{TVC} + \Delta \text{TFC}) / \Delta Q \\ \Delta \text{TC} &= \text{การเปลี่ยนแปลงในต้นทุนรวม} \\ \Delta Q &= \text{การเปลี่ยนแปลงในจำนวนสินค้าที่ผลิต} \end{aligned}$$

รายรับจากการผลิต (revenue) คือรายได้ที่ผู้รับจากการผลผลิตของตนตามราคาที่กำหนดขึ้นรายรับรวม (Total Revenue : TR) คือรายรับทั้งหมดในการขายสินค้า

$$\text{TR} = P * Q$$

กำหนดให้

$$\begin{aligned} P &= \text{ราคาสินค้าต่อหน่วย} \\ Q &= \text{ปริมาณที่ขายได้} \end{aligned}$$

รายรับเฉลี่ย (Average Revenue : AR) คือรายรับที่ผู้ขายได้รับต่อหน่วยของสินค้า

$$AR = TR/Q$$

ราคาคู่มือทุนและผลผลิตคู่มือทุน

ราคาคู่มือทุน หมายถึง ราคาที่สามารถขายผลผลิตของตน โดยที่ไม่มีกำไรแต่ไม่ขาดทุน คือกำไรเท่ากับศูนย์

$$\text{ราคาคู่มือทุน (ต่อตารางเมตร)} = (\text{ต้นทุนคงที่} + \text{ต้นทุนแปรผัน}) / \text{ปริมาณผลผลิต}$$

ผลผลิตคู่มือทุนหมายถึงผลผลิตอย่างน้อยที่สุดที่จะต้องขายให้ได้จึงจะทำให้ผู้ผลิตไม่ขาดทุน คือ มีกำไรเท่ากับศูนย์

$$\text{ปริมาณผลผลิตคู่มือทุน} = \text{ต้นทุนคงที่} / (\text{ราคาขายต่อตารางเมตร} + \text{ต้นทุนแปรผันต่อตารางเมตร})$$

ทฤษฎีการผลิตแบบ Cobb-Douglas

สมการการผลิตแบบ Cobb -Douglas ซึ่งเป็นสมการ power function ซึ่งมีรูปแบบสมการโดยทั่วไป ดังนี้

$$Y = AX_1^{b1} X_2^{b2} \dots X_n^{bn} \dots \dots \dots (1)$$

โดยที่ Y = ผลผลิต

X_n = ปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ

A = ค่าคงที่

จากสมการดังกล่าว สามารถเปลี่ยนเป็นสมการเส้นตรงในรูปของ natural logarithms ได้ ดังนี้

$$\ln Y = \ln A + b_1 \ln X_1 + b_2 \ln X_2 + \dots + b_n \ln X_n \dots \dots \dots (2)$$

สมการการผลิตแบบ Cobb - Douglas เป็นรูปแบบสมการที่มีประโยชน์คือ

1. สมการการผลิตแบบ Cobb - Douglas สามารถแสดงถึงความยืดหยุ่นของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดได้ เพราะค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้ คือค่าความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อการใช้จ่ายการผลิตแต่ละชนิด

2. ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (standard error) ต่างๆ จะมีค่าน้อยลงเพราะต้องเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ให้อยู่ในรูปของ logarithms ก่อนการคำนวณซึ่งเป็นการลดขนาดของข้อมูล ทำให้ค่าของความคลาดเคลื่อนต่างๆ ของข้อมูลที่ใช้คำนวณน้อยลง

3. ค่าความยืดหยุ่นของผลผลิต จากการใช้จ่ายการผลิตแต่ละชนิดในสมการแบบ Cobb - Douglas ถูกกำหนดให้คงที่ตลอดในทุกระดับของปัจจัยการผลิตที่ใช้

4. ผลรวมของค่าความยืดหยุ่นหรือ ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยการผลิตแสดงถึงผลตอบแทนต่อขนาด (returns to scale) ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานทางทฤษฎีการผลิต โดยทั่วไปภายใต้ตลาดการแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้ผลิตในการขยายขนาดการผลิต และค่าความยืดหยุ่นของการผลิตต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายหรือต่อความยืดหยุ่นของการผลิต ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตชนิดนั้น ๆ ด้วย

4.1 ถ้าผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์ หรือค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ มีค่ามากกว่า 1 ($b_1 + b_2 + \dots + b_n > 1$) แสดงว่าการผลิตอยู่ในระยะผลตอบแทนต่อขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น (increasing returns to scale) หมายความว่า ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในอัตราเพิ่มขึ้น เมื่อใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้น

4.2 ถ้าผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์ หรือ ค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ มีค่าเท่ากับ 1 ($b_1 + b_2 + \dots + b_n = 1$) แสดงว่า การผลิตอยู่ในระยะผลตอบแทนต่อขนาดการผลิตคงที่ (constant returns to scale) หมายความว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในอัตรารวมที่ เมื่อใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้น

4.3 ถ้าผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์ หรือ ค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ มีค่าน้อยกว่า 1 ($b_1 + b_2 + \dots + b_n < 1$) แสดงว่า การผลิตอยู่ในระยะผลตอบแทนต่อขนาดการผลิตลดลง (decreasing returns to scale) หมายความว่า ผลผลิตจะลดลงเมื่อใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดในการใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ได้แก่

1. ข้อมูลของปัจจัยผันแปรอิสระในบางตัวอย่างจะมีค่าเท่ากับศูนย์ไม่ได้ เมื่อต้องการจะประมาณการสมการการผลิต ทั้งนี้เพราะสมการแบบนี้อยู่ในรูปของผลคูณ แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้วเรามักจะพบเสมอว่ามีปัจจัยผันแปรบางตัวอย่างมีค่าเป็นศูนย์ จึงเกิดปัญหาในการประมาณการสมการการผลิต ดังนั้นจึงใช้ค่า 0.001 เป็นค่าประมาณสำหรับเกษตรที่ไม่ใช้ปัจจัยชนิดนั้น

2. ไม่สามารถคำนวณหาจุดสูงสุดของผลผลิตจากการใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดได้ ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติทางคณิตศาสตร์ของสมการการผลิตแบบ Cobb -Douglas ที่ไม่มีจุดสูงสุดนั่นเอง

3. ไม่สามารถที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับปัจจัยคงที่ (fixed factors) ได้ ทั้งนี้เพราะสมการการผลิตแบบนี้เริ่มต้นจากจุด origin

สำหรับฟังก์ชันการผลิตในระยะยาว จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของกฎที่เรียกว่ากฎของผลได้ต่อขนาด (Law of Returns to Scale) ซึ่งกล่าวว่า “แม้เทคนิคการผลิตจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ถ้าเพิ่มปริมาณปัจจัยการผลิตทุกชนิดให้ได้สัดส่วนกันแล้วผลได้หรือผลิตผลที่ได้รับจะเพิ่มขึ้น แต่อาจจะเพิ่มขึ้นอย่างไรไม่ได้สัดส่วนกัน ” ดังนั้นการผลิตจะทำให้ได้ผลิตผลเพิ่มขึ้นตามขนาดของกิจการซึ่งใหญ่ขึ้น

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับผลผลิต จะต้องอยู่ภายใต้ข้อสมมติฐานดังนี้

1. ปัจจัยการผลิตและผลผลิตแต่ละหน่วยจะต้องมีลักษณะเหมือนกัน (homogeneity of input and output)
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตต้องกำหนดแน่นอน (specific length of time period)
3. เทคนิคการผลิตแบบเดียวในเวลาใดเวลาหนึ่ง (single technique)
4. ขบวนการผลิตอยู่ภายใต้ความแน่นอน (perfect certainty)

การวัดประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิต

สำหรับการวัดประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตนั้นแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ทางคือ

1. ประสิทธิภาพทางเทคนิค (technical efficiency) เป็นประสิทธิภาพทางด้านกายภาพ ซึ่งแสดงออกในรูปของอัตราส่วนระหว่างปัจจัยการผลิตกับผลผลิตนั้นคือเป็นการพิจารณาประสิทธิภาพจากผลผลิตเพิ่มของการใช้ปัจจัยการผลิต หรือจากผลผลิตภาพเพิ่ม (Marginal Physical Product = MPP) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตอันเนื่องมาจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วยโดยกำหนดให้ปัจจัยการผลิตชนิดอื่น ๆ คงที่ การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิตดังกล่าวอาจทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นหรือลดลง เพื่อใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรแต่ละชนิดในการคำนวณผลิตภาพเพิ่ม (MPP) สามารถหาได้จากฟังก์ชันการผลิต โดยใช้วิธีอนุพันธ์บางส่วน (partial derivative) ของผลผลิต (Y) ต่อค่าของปัจจัยการผลิต (Xi) วิธีการคำนวณผลิตภาพเพิ่มแสดงได้ดังสมการ (3)

$$Y = f(X_1, X_2, \dots, X_n)$$

$$\frac{\partial Y}{\partial X_i} = f_i(X_i) \dots \dots \dots (3)$$

โดยกำหนดให้ $\frac{\partial Y}{\partial X_i}$ คือผลผลิตเพิ่มจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดที่ i เพิ่มขึ้น

การคำนวณหาผลผลิตเพิ่มของปัจจัยการผลิตในรูปของสมการการผลิตแบบ Cobb-Douglas ทำได้ดังนี้

$$Y = AX_1^{b1} X_2^{b2} \dots X_n^{bn}$$

$$\frac{\partial Y}{\partial X_1} = Ab_1 X_1^{b1-1} X_2^{b2} \dots X_n^{bn-1} = MPP_{X_1}$$

$$\frac{\partial Y}{\partial X_n} = Ab_n X_1^{b1-1} X_2^{b2} \dots X_n^{bn-1} = MPP_{X_n}$$

นั่นคือ $MPP_{X_n} = b_i (Y) / X_i \dots \dots \dots (4)$

โดยที่ i = 1, 2, 3, n

2. ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) เป็นประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้ปัจจัยการผลิตจนก่อให้เกิดกำไรสูงสุด นั่นคือในการพิจารณาประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจของการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้น ๆ จะต้องพิจารณาถึงต้นทุนในการผลิตและรายได้ของผลผลิตที่ได้รับ ตามทฤษฎีการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจมากที่สุด หรือได้รับกำไรสูงสุดนั้นจะต้องใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้น ๆ จนรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหน่วย (Marginal Revenue Product – MRP) เท่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหน่วยนั้น (Marginal Factor Cost = MFC) และถ้าทั้งตลาดปัจจัยการผลิตและผลผลิตเป็นตลาดแข่งขันอย่างสมบูรณ์ (perfect competition) ซึ่งถ้าหากเป็นไปตามข้อสมมติดังกล่าวแล้ว การใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุดหรือได้รับกำไรสูงสุดนั้น ต้องใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นจนกระทั่งมูลค่าเพิ่มของผลผลิต (Marginal Value Product = MVP) เท่ากับราคาของปัจจัยชนิดนั้นเอง เนื่องจากฟังก์ชันการผลิตเป็นสิ่งที่ได้กำหนดขึ้นแน่นอนแล้ว ดังนั้นระดับการใช้ปัจจัยที่เหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของราคาปัจจัยของราคาผลผลิต ถ้าราคาผลผลิตสูงขึ้น ระดับการใช้ปัจจัยที่เหมาะสมจะเพิ่มขึ้นด้วย และในทำนองเดียวกันถ้าราคาปัจจัยสูงขึ้น ระดับการใช้ปัจจัยที่เหมาะสมจะลดลงด้วย ซึ่งระดับการใช้ปัจจัยที่เหมาะสมสามารถเขียนเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$P_y MPP_{xi} = P_{xi}$$

หรือ

$$MVP_{xi} = P_{xi}$$

หรือ

$$MVP_{xi} / P_{xi} = 1 \quad \dots\dots\dots(5)$$

กำหนดให้

MPP _{xi}	=	ผลผลิตเพิ่มจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดที่ i
MVP _{xi}	=	มูลค่าเพิ่มจากการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดที่ i
P _{xi}	=	ราคาของปัจจัยการผลิตชนิดที่ i
P _y	=	ราคาของผลผลิต
i	=	1,2,3,4

นอกจากเงื่อนไขของระดับการใช้ปัจจัยที่ให้กำไรสูงสุดข้างต้น ถ้า MVP_{xi} มากกว่า P_{xi} หรือ MVP_{xi}/P_{xi} มากกว่า 1 แสดงว่าการใช้ปัจจัยการผลิต X_i ในขณะนั้นน้อยกว่าระดับการใช้ปัจจัยที่ให้กำไรสูงสุด ดังนั้น จึงควรเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิตนั้นในการผลิต

ถ้า MVP_{xi} น้อยกว่า P_{xi} หรือ MVP_{xi}/P_{xi} น้อยกว่า 1 แสดงว่าการใช้ปัจจัยการผลิต X_i ในขณะนั้นมากกว่าระดับการใช้ปัจจัยที่ให้กำไรสูงสุด ดังนั้นจึงควรลดการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นในการผลิต

3. การวิเคราะห์ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนสุทธิ

การวิเคราะห์ต้นทุนจะแสดงต้นทุนการผลิตตลอดอายุของโครงการที่ใช้ศึกษาโดยอาศัยข้อสมมุติที่ว่า มีการใช้ปัจจัยการผลิต และผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป ดังนั้นในการวิเคราะห์จะใช้วิธีการวิเคราะห์ทางการเงิน (financial analysis) มาช่วยหาคำตอบโดยมีแนวความคิดและวิธีการดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

สูตรที่ใช้หาค่าต้นทุนเฉลี่ยโดยวิธีนี้ คือ

$$A = \sum_{t=1}^n C_t (1+i)^{-t} i(1+i)^t / (1+i)^t - 1 \dots\dots\dots(6)$$

กำหนดให้

A	=	ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ของยางพาราที่เท่า ๆ กันทุก ๆ ปี
C_t	=	ต้นทุนในการผลิตยางพาราในปีที่ t
t	=	อายุต้นยางตั้งแต่ 1,2,3.....,n
n	=	อายุปีที่ 26 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของอายุต้นยาง
i	=	อัตราดอกเบี้ย
$(1+i)^{-t}$	=	ตัวร่วมส่วนลด (Discount Factor) ที่เกิดขึ้นในปีที่ t

การวิเคราะห์รายได้และผลตอบแทนสุทธิ

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย และอัตราผลตอบแทนของโครงการ แนวความคิดและวิธีการวิเคราะห์ทั้ง 3 วิธีมีดังนี้

3.2.1 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value = NPV) คือผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละปีตลอดอายุโครงการกับมูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายที่จ่ายไป มีสูตรคำนวณดังนี้

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t} \dots\dots\dots(7)$$

กำหนดให้

B_t	=	รายได้ในปีที่ t
C_t	=	ต้นทุนในการผลิตของโครงการในปีที่ t
t	=	อายุโครงการตั้งแต่ 1,2,3,...,n
n	=	ระยะสิ้นสุดโครงการ
i	=	อัตราดอกเบี้ย
$(1+i)^{-t}$	=	ตัวร่วมส่วนลด (Discount Factor) ที่เกิดขึ้น

ในปีที่ t

หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจก็คือ ถ้ามูลค่าปัจจุบันสุทธินี้มีค่าเป็นบวก ก็ควรลงทุน และไม่ควรลงทุนถ้ามูลค่าปัจจุบันสุทธินี้มีค่าเป็นลบ

3.2.2 อัตราผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย (Benefit-Cost Ratio = B/C Ratio) เป็นอัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดอายุโครงการกับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุของโครงการ มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$B/C \text{ Ratio} = \frac{\sum_{t=1}^n B_t (1+i)^{-t}}{\sum_{t=1}^n C_t (1+i)^{-t}} \dots\dots\dots(8)$$

หลักเกณฑ์การตัดสินใจก็คือ ถ้า B/C Ratio มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 1 ก็แสดงว่าเหมาะสมในการลงทุน แต่ถ้าค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าถ้าลงทุนจะขาดทุน

3.2.3 อัตราผลตอบแทนของโครงการ (Internal Rate of Return = IRR) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ใช้คิดหักส่วนลด แล้วทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ สูตรในการคำนวณหา ดังนี้

$$\sum_{t=1}^n B_t (1+IRR)^{-t} = \sum_{t=1}^n C_t (1+IRR)^{-t}$$

หรือ

$$\sum_{t=1}^n B_t - C_t / (1+IRR)^t = 0 \dots\dots\dots(9)$$

กำหนดให้

$$IRR = \text{อัตราผลตอบแทนของโครงการ}$$

เกณฑ์การตัดสินใจคือ ทำการเปรียบเทียบค่า IRR ที่คำนวณได้กับค่าของอัตราส่วนลดที่เป็นเกณฑ์ หรือมาตรฐานซึ่งกำหนดไว้ก่อนแล้ว ถ้าค่า IRR ที่คำนวณได้สูงกว่าที่กำหนดก็จะยอมรับโครงการนั้น ถ้าต่ำกว่าก็จะปฏิเสธโครงการ โดยทั่วไปถ้า IRR มากกว่าอัตราดอกเบี้ยทั่วไปธุรกิจจะเหมาะสมในการลงทุน ข้อดีของ IRR คือ หลักเกณฑ์การใช้ discounted rate ว่าจะเป็นอัตราไหนดีที่สุด และขนาดของ IRR จะมีประโยชน์ในการตัดสินใจได้โดยจะดำเนินโครงการหรือไม่

ทฤษฎีคลัสเตอร์

คลัสเตอร์ ได้รับการพัฒนาให้เป็นทฤษฎีในฐานะที่เป็นเครื่องมือการพัฒนาในระดับจุลภาคมีจุดกำเนิดมาจากทฤษฎีว่าด้วยความสามารถในการแข่งขันของชาติของศาสตราจารย์ไมเคิล อี.พอร์เตอร์ ใน ค.ศ.1990 โดยเสนอในบทความทางวิชาการ “ The Competitive Advantage of Nations ”ว่าแนวคิดที่มีความหมายอย่างแท้จริงของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คือ การเพิ่มผลิตภาพ (productivity) และเสนอกรอบแนวคิด Diamond Model ที่กล่าวถึง องค์ประกอบและปัจจัยที่ทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันทั้งในระดับบริษัทและระดับชาติ ทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ เงื่อนไขด้านปัจจัย (factor conditions) เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (demand conditions) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน และสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันและกลยุทธ์ธุรกิจ ซึ่งผลการศึกษาของ พอร์เตอร์พบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความสามารถเฉพาะด้านสินค้าหรือบริการ จะเกิดขึ้นเฉพาะในถิ่นฐานต่าง ๆ เช่น ไวน์และน้ำหอม ที่ประเทศฝรั่งเศส หรือไม้ดอกที่ประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น ได้เกิดจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง (นันทวุฒิ อักษรแก้ว, 2546)

ดังนั้น “ คลัสเตอร์ ” ในความหมายของพอร์เตอร์ จึงหมายถึงเรือข่ายที่ประกอบด้วย คุณลักษณะ 4 ประการมารวมกัน ประกอบด้วย

1. การเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิต คุณลักษณะนี้ชัดเจนในตัวเองอยู่แล้ว
2. ความร่วมมือซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อถือว่าไว้วางใจ ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง
3. การแข่งขัน โดยข้อแตกต่างของ คลัสเตอร์ กับ Cartel คือ คลัสเตอร์เป็นความร่วมมือที่อยู่บนพื้นฐานของการแข่งขัน ขณะที่ Cartel มุ่งกำหนดกลไกราคาหรือปริมาณเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในบรรดาหมู่สมาชิก
4. มีประสิทธิภาพโดยรวมทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอ

กระบวนการคลัสเตอร์ (clustering process) ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยช่วยเพิ่มผลผลิตของบริษัทผู้ประกอบการ พร้อมกับเพิ่มขีดความสามารถทางนวัตกรรม และช่วยกระตุ้นให้เกิดธุรกิจใหม่ขึ้นมา ประการสำคัญที่ต้องเน้นก็คือ

ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตได้ช่วยทำให้กระบวนการสร้างนวัตกรรมมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการสร้างธุรกิจใหม่ภายในคลัสเตอร์ พลวัตของคลัสเตอร์จะส่งสัญญาณถึงโอกาสช่องว่าง หรืออุปสงค์ที่ยังไม่มีการตอบสนองโดยเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างธุรกิจใหม่ขึ้น มิติของการสร้างธุรกิจใหม่ในกลุ่มที่รวมตัวกันนี้ ยังรวมถึงโอกาสที่จะช่วยขยายคลัสเตอร์ทั้งในแนวกว้าง และแนวลึกเป็นการเพิ่มความได้เปรียบของคลัสเตอร์มากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

แนวคิดที่เกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีระหว่างประเทศที่สำคัญคือ อาดัม สมิท (Adam Smith) และเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) โดยอาดัม สมิท (1776) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ สำนักคลาสสิกได้เสนอทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (theory of absolute advantage) ซึ่งอธิบายว่าแต่ละประเทศมีความสามารถในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ แรงงานที่ใช้ในการผลิต ดังนั้นในแต่ละประเทศควรเลือกผลิตเฉพาะสินค้าที่เสียต้นทุนต่ำกว่าประเทศอื่น นั่นคือเลือกผลิตสินค้าที่ประเทศตนมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์เหนือประเทศอื่น ต้นทุนการผลิตสามารถวัดได้จากจำนวนแรงงานที่ใช้ หรือจำนวนผลผลิตที่ได้ ดังนั้นการเสียต้นทุนต่ำกว่าประเทศอื่นจึงหมายถึง การใช้จำนวนแรงงานน้อยกว่าในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนเท่ากัน หรือได้ผลผลิตมากกว่าเมื่อใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน แต่ละประเทศจะไม่ผลิตสินค้าทุกชนิดที่ต้องการบริโภค แต่จะเลือกผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนได้เปรียบเท่านั้น ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ อาดัม สมิท คือเน้นหลักการแบ่งงานกันทำ (division of labor) และเกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (specialization) แล้วนำมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน ทำให้เกิดการค้ำระหว่างประเทศขึ้น

แต่ทฤษฎีของ อาดัม สมิท มีข้อบกพร่องที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงอยู่หลายประการ เช่น การให้ความสำคัญต่อแรงงานเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยการผลิตและทรัพยากรประเภทอื่น ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการไม่น้อยไปกว่าแรงงาน การไม่นำเรื่องของค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเข้ามาพิจารณาประกอบในการเลือกผลิตสินค้าของประเทศต่าง ๆ ตลอดจนข้อสมมติที่ปัจจัย

การผลิตไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้ และปัญหาที่ประเทศใดประเทศหนึ่งได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ในการผลิตสินค้า 2 ชนิด หรือหลายๆ ชนิดพร้อมกัน ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งไม่มีความได้เปรียบอย่างสมบูรณ์แม้เพียงชนิดเดียวแล้ว ถ้าหากอธิบายตามทฤษฎีนี้ การค้าระหว่างประเทศจะไม่สามารถเกิดขึ้น

ดังนั้น (Ricardo, 1817) ได้ปรับปรุงและพัฒนาทฤษฎีที่เรียกว่าทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (theory of comparative advantage) โดยเสนอแนวความคิดนี้ไว้ในหนังสือ Principle of Political Economy and Taxation ด้วยแบบจำลองที่ง่ายและเห็นได้ชัด โดยมีข้อสมมติฐานที่เหมือนกับทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของ อคัมสมิธ ทฤษฎีของเดวิด ริคาร์โดเป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงมาก ที่สามารถอธิบายแบบแผนการค้าระหว่างประเทศได้ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในสมัยนั้น มีความคิดในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติภายใต้ระบบเศรษฐกิจจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรจะขึ้นอยู่กับหลักการของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของระบบเศรษฐกิจ

ในทางปฏิบัติ มีบางประเทศที่สามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากกว่าประเทศอื่นเกือบทุกชนิด ทั้งๆ ที่ใช้จำนวนแรงงานเท่ากัน แม้กระนั้นการค้าระหว่างประเทศก็เกิดขึ้นได้ และประเทศคู่ค้าก็ได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือถ้าประเทศใดมีความได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ ก็จะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบมากกว่าและให้ประเทศที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเลือกผลิตสินค้าที่ตนมีความเสียเปรียบเมื่อเปรียบเทียบแล้วน้อยที่สุด แล้วนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งจะทำให้ทั้ง 2 ประเทศได้รับประโยชน์ตรงเท่าการเสียเปรียบในการผลิตระหว่าง 2 ประเทศที่มีอัตราไม่เท่ากัน

ระยะต่อมา ได้มีนักเศรษฐศาสตร์ ที่นำเอกสารครอบครองปัจจัยการผลิต (factor endowment) เข้ามาพิจารณาและมีบทบาทอย่างชัดเจน ทำให้มีความเหมาะสมในการใช้เป็นนโยบายการพัฒนาการค้า และอุตสาหกรรมของประเทศ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ปัจจัยการผลิตประเภททุน และแรงงาน โดยเป็นความได้เปรียบที่เกิดจากทำเลที่ตั้ง (location specific advantage) บุคคลสำคัญที่ได้สร้างแนวความคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน 2 คนก็คือ อีไล เฮคเชอร์ (Eli Heckscher) และเบอร์ทิล โอห์ลิน (Bertil Ohlin)

หลังจากนั้น ได้มีการศึกษาการวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าอย่างต่อเนื่อง จนมาถึงการศึกษาการวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage –RCA) ของ เบลลา บาลาสซา (Balassa, 1965) ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงบทบาททางการค้าของสินค้าอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศ ในแง่รูปแบบสินค้าโดยจะสะท้อนถึงต้นทุนเปรียบเทียบ (relative cost) รวมทั้งความแตกต่างในปัจจัยที่มีใช้ราคาหรือปัจจัยที่นำมาใช้โดยไม่ต้องใช้เงิน (relative cost) รวมทั้งความแตกต่างในปัจจัยที่มีใช้ราคาหรือปัจจัยที่นำมาใช้โดยไม่ต้องใช้เงิน (non-price factor) เช่น ชื่อเสียงของสินค้าที่มีต่อแบบแผนของการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยการได้เปรียบทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออก และภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่าทุกประเทศมีทรัพยากรที่เหมือนกันและมีภาวะประสิทธิภาพสูงสุดการของแต่ละอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศเหมือนกัน

การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ที่เสนอโดย B.Balassa (1965) เป็นการวิเคราะห์อย่างง่าย ๆ ถึงความสามารถในการแข่งขันของสินค้าที่ทำการศึกษา ในกลุ่มประเทศที่ต้องการศึกษาโดยเปรียบเทียบ เป็นแนวคิดที่จะนำมูลค่าของสินค้ามาใช้ในการวิเคราะห์แทนต้นทุน เพราะมูลค่าสินค้าจะประกอบไปด้วยส่วนของต้นทุนและกำไร ทำให้การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบตามวิธีของ RCA นี้ สามารถใช้มูลค่าสินค้าเป็นตัวแทนได้อย่างดีในการวิเคราะห์ เพราะมูลค่าของสินค้าสำหรับทุกประเทศได้มีการรวบรวมและจัดบันทึกสถิติไว้ จึงสะดวกต่อการนำข้อมูลสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ คือ การวิเคราะห์ความสามารถในการส่งออก โดยเปรียบเทียบของสินค้าออกชนิดหนึ่งของประเทศหนึ่งกับสินค้าประเภทเดียวกันของกลุ่มประเทศที่ทำการศึกษา การสร้างดัชนี RCA จะให้ความสำคัญกับการส่งออกของสินค้าประเทศนี้เปรียบเทียบกับการส่งออกของสินค้าเดียวกันในกลุ่มประเทศที่ต้องการศึกษาแทนการศึกษาด้านต้นทุนของการผลิตสินค้า โดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุนโดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศนั้นเป็นเรื่องที่ยากเพราะปัจจัยการผลิตและกระบวนการผลิตมีความซับซ้อน นอกจากนี้หลายประเทศไม่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ จนสามารถนำมาเปรียบเทียบต้นทุนของสินค้าแต่ละประเภทในของแต่ละประเทศได้

การที่สัดส่วนการส่งออกของสินค้าชนิดหนึ่งของประเทศสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยของสินค้าชนิดเดียวกันในกลุ่มประเทศที่ศึกษา แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ประเทศนั้นมีความสามารถในการแข่งขันในสินค้าชนิดนั้นในกลุ่มประเทศที่ศึกษา แม้ว่ากลุ่มประเทศที่ศึกษาจะมีมาตรการทางภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมาปกป้องสินค้าของตนในประเทศ การที่มีสัดส่วนการส่งออกที่สูงแสดงให้เห็นโดยนัยว่า ประเทศนี้มีต้นทุนการผลิตที่สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศที่ต้องการจะเปรียบเทียบได้ จึงสามารถส่งออกสินค้าได้เป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามดัชนี RCA สามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามระยะเวลาและกลุ่มประเทศที่กำลังศึกษาอย่างมาก โดยในอนาคต สินค้าชนิดนี้ของประเทศอาจจะไม่สามารถแข่งขันได้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยเปรียบเทียบได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐบาลของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามเนื่องจากในความเป็นจริงนั้นปริมาณการส่งออกและนำเข้าที่เกิดขึ้นจะได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายประการที่นอกเหนือไปจากความสามารถในการแข่งขันเพียงอย่างเดียว เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้า การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน และการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจโลก

ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (The Index of Revealed Comparative Advantage - RCA) เป็นดัชนีที่ใช้วัดความสามารถในการแข่งขันของสินค้า โดยเปรียบเทียบทางอ้อม จากข้อมูลการส่งออกของประเทศไทยกับประเทศที่ต้องการศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2541-2544 เพื่อศึกษาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบว่าเพิ่มขึ้น หรือลดลงอย่างไร สามารถแสดงได้ ดังนี้

$$RCA = (X_{ij} / X_i) / (X_{wj} / X_w)$$

กำหนดให้

X_{ij} = มูลค่าการส่งออกสินค้าสำเร็จรูปของประเทศ i ในตลาดโลก

X_i = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i ในตลาดโลก

X_{wj} = มูลค่าการส่งออกสินค้าสำเร็จรูปของตลาดโลก

X_w = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของตลาดโลก

j = สินค้าสำเร็จ

i = ประเทศผู้ส่งออกสำเร็จรูป ได้แก่ ไทย จีน ฮองกง เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่าดัชนีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ มีดังนี้

ค่า RCA มีค่ามากกว่าหนึ่ง หมายความว่า ประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าชนิดนั้นมากกว่าประเทศอื่น และถ้ามีค่า RCA สูงมากเพียงใดก็ยิ่งแสดงว่า ประเทศนั้นยิ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากขึ้นตามไปด้วย

ค่า RCA มีค่าน้อยหนึ่ง หมายความว่า ประเทศนั้นมีขีดความสามารถในการแข่งขันค่อนข้างน้อยกว่าประเทศอื่น

แต่ค่า RCA มีจุดอ่อน คือค่าที่ได้จะวิเคราะห์จากมูลค่าการส่งออกสินค้าของแต่ละประเทศเท่านั้น ว่ามีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นหรือลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง แทนการใช้ต้นทุนการผลิต แต่จะไม่ได้บอกถึงศักยภาพการส่งออกและไม่ได้อธิบายว่าความสามารถในการแข่งขันนั้นเกิดจากสาเหตุใด

ทฤษฎีการใช้จ่ายภาครัฐบาลของ Wagner

Wagner (อ้างถึงใน ไพศาล บรรจสุวรรณ์,2546) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน พบว่ารัฐบาลจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรายจ่ายของรัฐบาลมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน จึงได้ตั้งกฎ Wagner 's Law ที่ว่าด้วยการขยายตัวของภาครัฐบาล (The Law of Increasing Expansion of Public Activities) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กับรายจ่ายของรัฐบาลเป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน กล่าวคือ ความก้าวหน้าทางสังคม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น เป็นผลให้การใช้จ่ายของภาครัฐบาลมีขนาดใหญ่ขึ้น และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของรัฐบาลกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้นเป็นผลทำให้การใช้จ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่สังคมและเศรษฐกิจมีความเจริญเติบโต เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ การเพิ่มขึ้นของประชากรมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ การจัดหาสินค้าสาธารณะ ความสามารถในการจัดเก็บภาษี ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณไปกับการบริหารงานในทุกๆด้าน ต้องเพิ่มการจัดสรรสินค้าสาธารณะ ต้องวางแผนการศึกษาเพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นต้องมีมาตรการป้องกันภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน และการเพิ่มหน้าที่ในการป้องกันประเทศรวมทั้งการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ Wagner ยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของรัฐบาลผลิตสินค้าและบริการกับบทบาทของเอกชนผลิตสินค้าและบริการเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม คือ บทบาทรัฐบาลผลิตสินค้าและบริการจะมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นในขณะที่บทบาทของเอกชนผลิตสินค้าและบริการมีอัตราส่วนลดลง

ข้อสมมติของ Wagner ได้มีการเสนอว่าสามารถนำมาใช้ได้เฉพาะในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรม คือ ช่วงเวลาที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงก่อนมีการพัฒนาอุตสาหกรรม และช่วงหลังการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากช่วงที่ยังไม่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม รายจ่ายของรัฐบาลต่อประชากร 1 คน จะเพิ่มขึ้นในอัตราน้อยกว่ารายได้ประชาชาติต่อหัว ในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมรายจ่ายของรัฐบาลต่อประชากร 1 คน จะเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติต่อหัวและช่วงหลังการพัฒนาอุตสาหกรรม รายได้ประชาชาติต่อหัวจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่ารายจ่ายของรัฐบาลต่อหัวเหตุที่เป็นดังนี้ เนื่องจากช่วงระยะเวลาก่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าและบริการทำจากภาคเอกชน สินค้าสาธารณะที่ประชาชนบริโภคจะมีน้อยลง ส่วนช่วงระยะเวลาหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมรัฐบาลมีส่วนในการจัดสรรบริการสาธารณะพร้อมแล้ว รายจ่ายของรัฐบาลต่อหัวในช่วงนี้จึงเพิ่มขึ้นไม่เร็วไปกว่าการเพิ่มของรายได้ประชาชาติต่อหัว ดังนั้น Wagner's Law จึงใช้ได้เฉพาะช่วง

ระยะเวลาที่มีการพัฒนา เพราะรัฐบาลต้องจัดสรรทุนพื้นฐานทางสังคม ด้านการคมนาคม การขนส่ง การศึกษาเสียเอง เนื่องจากเอกชนไม่มีประสิทธิภาพในการผลิต

Wagner's Law เหมาะกับช่วงที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม จึงใช้ได้กับประเทศที่เจริญแล้ว เพราะประเทศที่เจริญแล้วจะมีแรงกดดันของความก้าวหน้าของสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล เมื่อสังคมเจริญก้าวหน้า ภาครัฐบาลจะมีขนาดใหญ่กว่าภาคเอกชน

สำหรับพฤติกรรมการใช้จ่ายของรัฐบาลให้ความสำคัญทางด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ได้ให้ความสำคัญปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยทางสังคมวิทยา ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจเน้นรายได้ประชาชาติที่มีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายของรัฐบาลอย่างเดียว

ข้อสมมติมิได้คำนึงถึงผลกระทบของการสงครามที่มีต่อรายจ่ายรัฐบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แม้พฤติกรรมผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการใช้จ่ายของรัฐบาล แต่รสนิยม และความพึงพอใจของรัฐแตกต่างจากคนในภาครัฐ เพราะฉะนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาลเน้นที่เสถียรภาพของสังคมขณะเดียวกันสนับสนุนให้มีการจัดสรรสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ให้ความสำคัญเฉพาะปัจจัยทางด้านอุปสงค์ โดยเฉพาะอุปสงค์ในการจัดสรรบริการสาธารณะไม่ได้เน้นปัจจัยทางด้านอุปทาน แม้การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลต้องหารายได้เพิ่มจากการเก็บภาษีอากรแต่ไม่ได้ระบุว่ารายได้เป็นขีดจำกัดแห่งการใช้จ่ายของรัฐบาล และความฝืดเคืองทางการเงินอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการขยายกิจกรรมของภาครัฐบาลมีผลให้การใช้จ่ายถูกกำหนดโดยรายได้ แต่ระยะยาวกลุ่มคนที่มีความคิดก้าวหน้า ซึ่งมุ่งพัฒนาประเทศจะสามารถจัดปัญหาความยุ่งยากทางการเงินนี้ได้และเมื่อไม่มีขีดจำกัดเน้นรายได้ในที่สุดภาครัฐบาลจะเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการต่างๆ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของผลิตผลมวลรวมแห่งชาติ

นอกจากนี้ Wagner's Law ใช้อธิบายประเทศช่วงการพัฒนาแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอธิบายได้ทุกประเทศเพราะแต่ละประเทศมีเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันไป

ทฤษฎีการใช้จ่ายรัฐบาลของ Musgrave and Rostow

Musgrave and Rostow ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายของภาครัฐบาลไว้ว่า ในระยะแรกของการสร้างการเจริญเติบโตและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในอัตราส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการลงทุนทั้งหมดของระบบเศรษฐกิจโดยรัฐบาลจะเน้นไปที่การลงทุนในการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การคมนาคมขนส่งและสื่อสาร สาธารณูปโภคต่างๆ รวมทั้งการลงทุนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการลงทุนของภาครัฐบาลในช่วงแรกนี้ก็เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวไปสู่การพัฒนาระดับกลางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และในขั้นกลางของการเจริญเติบโตนี้ รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการลงทุนจัดหาปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการลงทุนจะเป็นการกระตุ้นการขยายตัวของภาคเอกชนให้เจริญเติบโตตามไปด้วยในช่วงที่การพัฒนากำลังดำเนินไปนั้น ความล้มเหลวทางด้านการตลาดมักจะเกิดขึ้นเสมอ ซึ่งความล้มเหลวทางด้านการตลาดนี้จะเป็นตัวคอยหยุดยั้งการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจไม่ให้เจริญเติบโตเต็มที่ ดังนั้นการที่รัฐบาลได้มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็เป็นการช่วยแก้ไขปัญหของความล้มเหลวทางด้านการตลาดด้วย

เมื่อระบบเศรษฐกิจเข้าสู่การพัฒนาเต็มที่แล้ว รัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงจากการใช้จ่ายในด้านการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจไปเป็นการใช้จ่ายในด้านการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางด้านสังคม เช่น การศึกษา การสาธารณสุขและสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนการใช้จ่ายในด้านการบริโภคของรัฐบาลจะอยู่ในรูปของโครงการรักษาระดับรายได้ ซึ่งนโยบายรัฐบาลยังคงจะถูกกำหนดออกมาเพื่อการกระจายสวัสดิการสังคม (welfare) ให้มีความสำคัญมากขึ้น การใช้จ่ายดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับการใช้จ่ายรวมของภาครัฐบาล เมื่อช่วงเวลาของการพัฒนาผ่านพ้นไปแล้วการลงทุนทั้งหมดซึ่งเป็นสัดส่วนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจะเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนการลงทุนของภาครัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจะลดลง

ทฤษฎีการใช้จ่ายของ Keynes

Keynes (อ้างถึงใน อัสนี หงษ์ทอง, 2546) ได้ให้ความสำคัญกับภาครัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยผ่านการใช้มาตรการทางด้านนโยบายการคลังที่มีประสิทธิภาพในการใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างความเจริญเติบโต คือการเพิ่มของรายได้และการจ้างงาน โดยเฉพาะการใช้นโยบายการคลังด้านรายจ่ายมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากการใช้จ่ายของภาครัฐบาลเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายมวลรวม (Aggregate Demand-AD) หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐบาลจะส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงในรายได้ประชาชาติด้วยและในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการใช้นโยบายการคลัง จำกำหนดให้รัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล เพื่อกระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจเติบโต ทั้งนี้กำหนดให้รัฐบาลจะไม่มีการปรับเพิ่มอัตราภาษี หากรัฐบาลต้องการหาเงินมาชดเชยการขาดดุลงบประมาณ ซึ่งรัฐบาลจะต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศ หรือกู้เงินจากประชาชนโดยการขายพันธบัตรของรัฐบาล ทั้งนี้จะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณเงิน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงผลของการใช้นโยบายการคลังอย่างแท้จริง (pure fiscal policy) และเมื่อรัฐบาลในงบประมาณแบบขาดดุลจะเป็นการเพิ่มอุปสงค์รวมและส่งผลทำให้เกิดการปรับตัวในตลาดสินค้า คือ ทำให้มีการผลิตเพิ่มขึ้น รายได้จะเพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนรายจ่ายเพิ่มขึ้นคูณกับตัวทวีคูณ (multiplier) ของรายจ่ายรัฐบาล จากการที่รัฐบาลกู้เงินจากภาคเอกชนจะมีผลผลักดันให้อัตราดอกเบี้ยจะส่งผลกระทบต่อการลงทุน และการบริโภคในส่วนที่ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย (autonomous consumption : การกำหนดให้การบริโภคขึ้นกับรายได้) เมื่อการลงทุนลดลงจะส่งผลให้ความต้องการสินค้าที่เป็นปัจจัยการผลิตและนำไปสู่การลดลงของรายได้เท่ากับจำนวนการลงทุนที่ลดลงคูณกับตัวทวีคูณของการลงทุน ซึ่งการที่รายได้ลดลงอันเนื่องมาจากการลงทุนของภาคเอกชนลดลงจะไปหักล้างกับรายได้ที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายของภาครัฐบาลที่สูงขึ้น ผลเช่นนี้เรียกว่า crowding-out effect ซึ่งในการหักล้างทางรายได้นี้ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของการลงทุนต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ถ้าการลงทุนยืดหยุ่นต่ออัตราดอกเบี้ยน้อยการลงทุนก็จะลดน้อยลง ผลการหักล้างก็จะน้อยลง ซึ่งในสภาวะเศรษฐกิจชะงัก

งัน (stagnation) ระดับราคามักจะลดลงหรืออยู่ในลักษณะที่เรียกว่าภาวะเงินฝืด (deflation)

Keynes จึงเน้นให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงในการจัดการกับระบบเศรษฐกิจในการสร้างเสถียรภาพ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดการทางด้านอุปสงค์ (demand management) ซึ่งเสนอแนะให้ใช้นโยบายที่มีผลต่ออุปสงค์รวมโดยผ่านนโยบายการคลัง เช่น ในกรณีที่มีการว่างงานนโยบายการคลังจะมุ่งหาทางเพิ่มอุปสงค์เพื่อกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์จะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปทานรวมของสินค้าบริหารและการจ้างงานจนก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ทฤษฎีการตอบสนองของอุปทานผลิตผลการเกษตร

อุปทาน (Supply) หมายถึง ปริมาณสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีผู้ผลิตหรือผู้ขายยินดีนำออกเสนอขายที่ระดับราคาต่างๆ กันในเวลาและสถานที่ที่กำหนด โดยกำหนดปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณสินค้านี้กล่าวทั่วไปในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าราคาสินค้าสูงขึ้น ปริมาณสินค้าที่ผู้ขายนำออกมาเสนอขายจะมีจำนวนมากขึ้น (อุปทานสินค้ามีมากขึ้น) ถ้าราคาสินค้าลดลง ปริมาณสินค้าที่ผู้ขายนำออกมาเสนอขายจะจำนวนลดลง (อุปทานสินค้าน้อยลง) ซึ่งเรียกว่า กฎของอุปทาน (law of supply)

การเปลี่ยนแปลงของอุปทาน (change in supply) หมายถึง ปริมาณการเปลี่ยนแปลงมากน้อยบนเส้นอุปทานเดิมที่มีอยู่ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (static) โดยกำหนดให้สิ่งอื่น ๆ คงที่ (ยกเว้นราคาสินค้า) แต่ถ้าเส้นอุปทานเปลี่ยนทั้งเส้น (shifts in supply) เช่น อุปทานเพิ่มขึ้น เส้นอุปทานจะเคลื่อนไปทางขวาของเส้นอุปทานเดิมและอุปทานลดลง หมายถึง เส้นอุปทานจะเคลื่อนไปทางซ้ายของเส้นอุปทานเดิม โดยที่ราคาสินค้านั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง

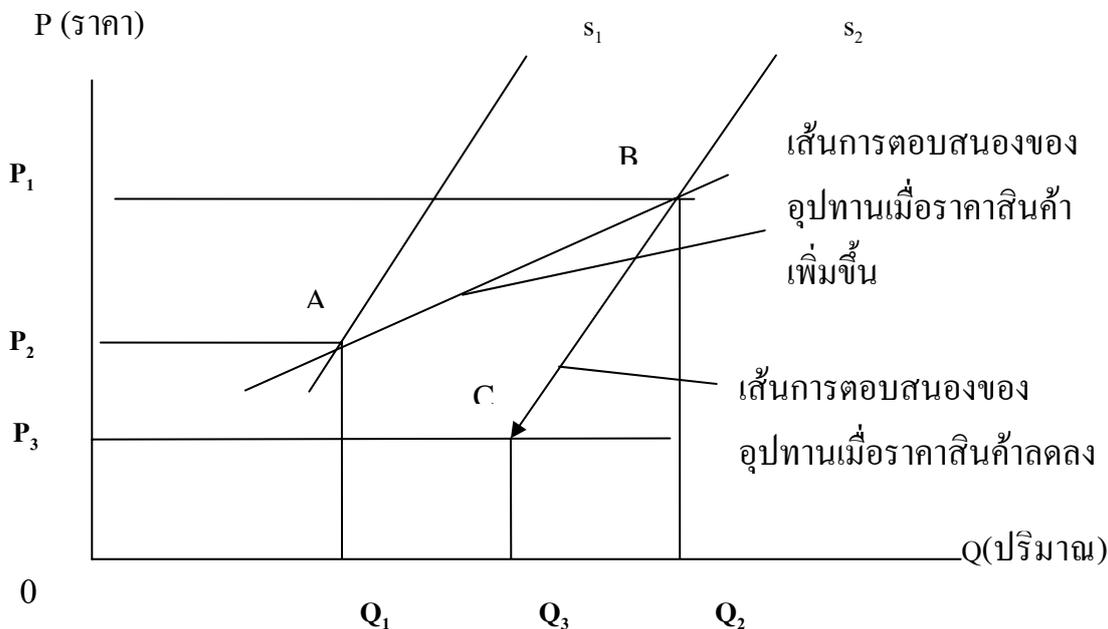
ปัจจัยที่ทำให้เส้นอุปทานของสินค้าเกษตรมีการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้า อากาศ โรคพืช แมลง ศัตรูพืชเกษตร ปัจจัยการผลิต เช่น ราคาปุ๋ย ราคาเมล็ดพันธุ์ ราคาเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิต ค่าจ้างแรงงาน

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การพัฒนาพันธุ์พืช ซึ่งมีผลต่อจำนวนผลผลิตต่อไร่ ต้นทุนการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต ผลกำไรจากพืชที่ปลูกทดแทนกัน ราคาผลิตผลร่วมเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลให้เส้นอุปทานมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ปริมาณผลผลิตมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงเส้นอุปทานจะหมายถึง เส้นอุปทานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าที่จำหน่ายเมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ปัจจัยอื่นๆ คงที่ เส้นอุปทานประเภทนี้ คือ เส้นอุปทานที่เห็นกันทั่วไป (traditional supply curve) แต่ยังมีเส้นอุปทานอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า เส้นการตอบสนองของอุปทาน (supply response curve) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของการตอบสนองของปริมาณสินค้าที่จำหน่ายที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาโดยปัจจัยอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วยการตอบสนองนี้อาจเป็นการเคลื่อนที่ (หรือการเปลี่ยนแปลง) บนเส้นอุปทานเดิม (movement along a supply)

เส้นการตอบสนองของอุปทานจะเคลื่อนกลับ (ถอยกลับ) ไปสู่ตำแหน่งเดิมไม่ได้เมื่อราคาลดลง (หลังจากที่ได้เพิ่มขึ้นแล้ว) ผิดกับเส้นอุปทานทั่วไปที่ปริมาณเคลื่อนที่กลับไปกลับมาบนเส้นอุปทานเดิมได้เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงเช่น เมื่อราคาเพิ่มปริมาณอุปทานจะเพิ่มขึ้น ต่อมาเมื่อราคาลดลงปริมาณอุปทานจะลดลงตามเส้นอุปทานเดิม โดยทั่วไปค่าความยืดหยุ่นของการตอบสนองของปริมาณอุปทาน (supply response elasticity) เมื่อราคาเพิ่มขึ้นจะมากกว่าเมื่อตอนที่ราคาลดลง แนวคิดเรื่องการตอบสนองนี้อยู่ภายใต้สมมุติฐานว่า เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวกำหนดอุปทาน (supply shifters) จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าราคาเพิ่มขึ้นจากจุด OP_1 เป็นจุด OP_2 นอกจากการเกษตรจะขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้นแล้ว ยังมีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการผลิตใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิต หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ อีกก็ได้ ดังนั้น เมื่อราคาเพิ่มขึ้นทำให้เกษตรกรเพิ่มการผลิตไปตามเส้นอุปทานเดิมที่มีอยู่ หลังจากนั้นเส้นอุปทานจะเคลื่อนไปในระดับใหม่และได้เส้นอุปทานใหม่เป็นเส้น S_2 S_2 นอกจากนี้ยังอยู่ภายใต้ข้อสมมติของการตอบสนองอีกข้อหนึ่ง คือ หลังจากที่เกษตรกรได้รับวิธีการสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ เนื่องจากราคาที่เพิ่มขึ้นแล้ว ต่อมาแม้ราคาจะลดลงเป็น OP_3 เกษตรกรก็ไม่สามารถเลิกใช้วิธีการสิ่งใหม่ ๆ ได้ ดังนั้น ปริมาณการผลิตอาจจะลดลงบ้างจาก Q_2 เป็น Q_3 แต่ยังคงสูงกว่าระดับ

เดิม (Q_1) คือ เวลาที่ลดลงการผลิตจะลดลงตามเส้นอุปทานใหม่ S_1S_2 โดยที่เส้นอุปทานนี้จะไม่เปลี่ยนตำแหน่งหรือเคลื่อนย้ายไปอีก ดังภาพ 1

ภาพ 1 เส้นการตอบสนองของปริมาณอุปทานที่มีต่อราคาสินค้า

ที่มา:จาก “ราคาผลิตผลเกษตร,” โดย อภิสัทธี อีสริยากุล, 2526, กรุงเทพฯ:ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร,คณะเศรษฐศาสตร์และบริการธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 27.

จากภาพ 1 เกษตรกรผลิตที่จุด A บนเส้นอุปทาน S_1 ณ ระดับราคา OP_1 จะทำการผลิต OQ_1 หน่วย ต่อมาเมื่อราคาเพิ่มขึ้น(จาก OP_1 เป็น OP_2) และปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวกำหนดอุปทานเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น เทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตได้เพิ่มขึ้น เส้นอุปทานจะเคลื่อนไปทางขวาของเส้นอุปทานเส้นเดิม คือเคลื่อนไปเป็นเส้น S_2 และเกษตรกรจะทำการผลิต ณ จุด B โดยเส้นอุปทานใหม่นี้ทำการผลิตปริมาณ OQ_2 หน่วย ฉะนั้น เส้น AB จึงเป็นเส้นการตอบสนองของปริมาณอุปทานเมื่อราคาเพิ่มขึ้น (supply response path with a price increase)

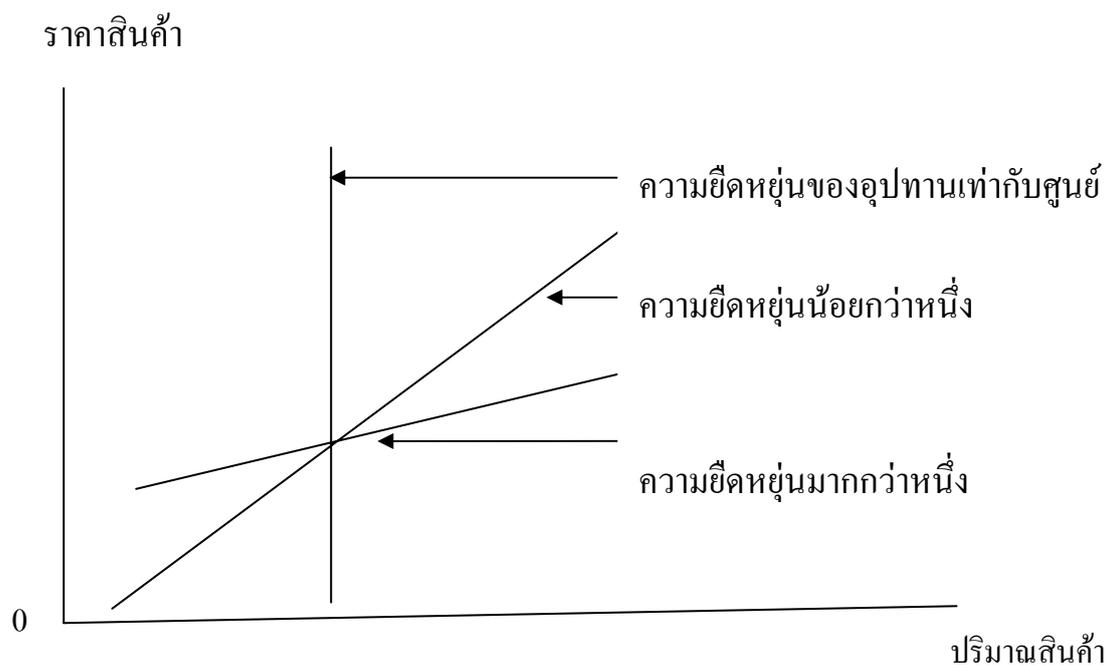
ต่อเมื่อราคาลดลง (จาก OP_2 เป็น OP_3) เกษตรกรจะลดการผลิตลงตามเส้นอุปทาน S_2 (ซึ่งไม่ใช่กลับไปจุด A ตามเดิม) หรือลดการผลิตลงตามเส้น BC ใน

กรณีนี้เกษตรกรจะทำการผลิต ณ จุด C ในปริมาณ OQ_3 หน่วย สาเหตุเพราะทรัพย์สินในฟาร์มเป็นทรัพย์สินคงที่ (asset fixity) แผนการผลิตในระยะสั้นเปลี่ยนแปลงได้ยาก ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก แรงงานและเครื่องมือต่าง ๆ ในการเกษตรมีมูลค่านอกฟาร์ม (salvage value) ต่ำ นำไปใช้ประโยชน์ภาคนอกการเกษตรได้น้อย เกษตรกรไม่ยอมจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านี้หรือจำหน่ายไม่ออก จึงจำเป็นต้องนำไปใช้เพื่อการผลิตต่อไป ถึงแม้ว่าราคาผลิตผลจะต่ำ ฉะนั้นเส้น BC จึงเป็นเส้นการตอบสนองของอุปทานเมื่อราคาลดลง (supply response with a subsequent price decrease) ซึ่งมีความยืดหยุ่นน้อยกว่าตอนที่ราคาเพิ่มขึ้น (อภิสิทธิ์ อีสริยานุกูล ,2526).

ทฤษฎีการยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคาสินค้า

ความยืดหยุ่นของอุปทานสินค้าต่อราคาสินค้านั้น หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอขายต่อเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าชนิดนั้น โดยสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อปริมาณเสนอขายคงที่

ถ้าปริมาณขายไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง เราเรียกอุปทานสินค้านั้นว่า มีความยืดหยุ่นเป็นศูนย์ (zero elasticity) แต่เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณขายที่น้อยกว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา เราเรียกว่าอุปทานสินค้านั้นว่า มีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic supply) แต่เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณขายมีมากกว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคาเราเรียกอุปทานสินค้านั้นว่ามีความยืดหยุ่นมาก (elastic supply)

ภาพ 2 ความยืดหยุ่นในระยะเวลาที่สั้นมาก

ที่มา: จาก “ราคาผลิตภัณฑ์เกษตร,” โดย อภิสัทธี อิศริยากุล, 2526, กรุงเทพฯ:ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 110.

เมื่อราคาของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ผู้ผลิตจะไม่สามารถผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นได้ทันทีตามที่ต้องการ โดยเฉพาะสินค้าทางเกษตรซึ่งต้องใช้ระยะเวลานานในการปรับตัวระยะหนึ่ง กระบวนการปรับตัวของเกษตรกรจะมีความล่าช้าของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ดังนั้น ในระยะเวลาที่สั้นมากแม้ราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นผู้ผลิตจะไม่สามารถเพิ่มจำนวนสินค้าได้ ดังนั้น อุปทานสินค้าจึงเป็นเส้นตั้งฉากกับแกนอนแสดงว่า อุปทานสินค้ามีความยืดหยุ่นเท่ากับศูนย์ ซึ่งหมายความว่า แม้ราคาสินค้าจะสูงขึ้นเพียงไรจำนวนอุปทานสินค้าจะคงเดิม แต่เมื่อเวลาผ่านไปถ้าเกษตรกรเห็นว่า ราคาพืชผลกำลังเพิ่มขึ้นเกษตรกรสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ปุ๋ยหรือปัจจัยอื่นเพื่อเร่งผลิตผลผลิตให้มากขึ้นในระยะสั้นอุปทานมีความยืดหยุ่นค่าน้อยกว่าหนึ่ง ถ้าระยะเวลายังนานออกไปผู้ผลิตสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง แม้กระทั่งเครื่องจักรหรือปัจจัยที่อื่น ๆ ที่ใช้ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานสินค้าจะมีค่ามากกว่าหนึ่ง

ฉะนั้น ยิ่งระยะเวลาที่ยังนานออกไปเท่าไรอุปทานหรือการเสนอขายสินค้าจะมีค่าความยืดหยุ่นมากขึ้นเท่านั้น (ทิพากรณ์ ทวีกุลวัฒน์, 2529).

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และผลผลิตของปัจจัยการผลิต

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) เป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินนโยบายการเงินและการคลัง เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย คือการที่ประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ ทำให้ประเทศมีฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้ จะพิจารณาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยภาพรวม ในช่วง พ.ศ.2525 -2546

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548). ได้อธิบายถึง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วง พ.ศ.2525-2540 (ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ)

เมื่อพิจารณาแนวโน้มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยอัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นคิดตามราคาคงที่ พ.ศ. 2531 (ดูตาราง 6) จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2525-2546 มูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นมีอัตราเปลี่ยนแปลงขึ้นลงสลับกันไปเป็นช่วงๆ ซึ่งเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจแต่ละช่วงที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ กล่าวคือ ในช่วง พ.ศ. 2525 -2529 มีอัตราการขยายตัวสูงสุดใน พ.ศ.2528 คือร้อยละ 4.65 ในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ซบเซา ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การขยายตัวของเศรษฐกิจโลก การค้าระหว่างประเทศ การกีดกันทางการค้าที่เพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ได้

ทำให้การขายตัวของการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลงจากช่วงปีก่อนหน้านี้ ซึ่งในช่วงเวลานี้เศรษฐกิจไทยได้มีการปรับตัวด้านโครงสร้าง 3 ประการ คือ

1. โครงสร้างการผลิตปรับตัวเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากขึ้น
2. เศรษฐกิจไทยเปิดกว้างสู่นานาชาติมากขึ้น
3. ไทยสามารถส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้มากขึ้น

จนกระทั่งต่อมาในช่วง พ.ศ.2530 -2534 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวในระดับสูงและเปิดกว้างสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น เป็นผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ฟื้นตัว และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.94 ต่อปี ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราสูงเช่นนี้ ได้แก่ การขยายตัวของการส่งออก การลงทุนและการท่องเที่ยว ในช่วงเวลาดังกล่าวมีอัตราการเติบโตของเงินทุนไหลเข้าประเทศเฉลี่ยร้อยละ 42.63 ต่อปี ส่วนอัตราการขยายตัวของการลงทุนสุทธิเฉลี่ยร้อยละ 33.16 ต่อปี นอกจากนั้นภาวะเศรษฐกิจโลกได้เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยเฉพาะอย่างยิ่งราคาน้ำมันและอัตราดอกเบี้ยลดต่ำลง ในขณะที่ราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกและอัตราแลกเปลี่ยน ในประเทศอุตสาหกรรมได้ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดทั้งความได้เปรียบของไทยในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์และอัตราค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงนัก ทำให้ฐานะการแข่งขันของไทยในตลาดโลกอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบจึงทำให้การลงทุนและการส่งออกเพิ่มขึ้นมา นอกจากนี้การดำเนินนโยบายการเงินและการคลังอย่างระมัดระวังประกอบกับเสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคง

เศรษฐกิจไทยในช่วง พ.ศ. 2525 -2539 มีอัตราการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงอย่างต่อเนื่อง คือ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยร้อยละ 8.08 ต่อปี ซึ่งลดลงจากในช่วงก่อน เนื่องจากในปี พ.ศ.2534 เกิดวิกฤติการณ์อ่าวเปอร์เซีย มีผลทำให้การขยายตัวของการลงทุนชะลอลง มีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมต่ำสุดร้อยละ 5.88 ใน พ.ศ. 2539 และอัตราการขยายตัวของเงินลงทุนไหลเข้าเฉลี่ยใน พ.ศ. 2535 -2539 ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 15.85 มีผลทำให้การลงทุนในช่วงเดียวกันขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 10.57 ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณเงินทุนที่ไหลเข้าจากต่างประเทศ

ตาราง 6

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์มวลรวม (ล้านบาท)	อัตราการเติบโต (%)
2525	1,019,501	5.35
2526	1,076,432	5.58
2527	1,138,535	5.57
2528	1,191,255	4.65
2529	1,257,177	5.53
2530	1,376,847	9.52
2531	1,559,804	13.29
2532	1,749,952	12.19
2533	1,945,372	11.17
2534	2,111,862	8.56
2535	2,282,572	8.08
2536	2,470,908	8.30
2537	2,692,973	8.95
2538	2,941,736	9.20
2539	3,115,338	5.88
2540	3,072,615	-1.45
2541	2,749,684	-10.50
2542	2,871,980	4.40
2543	3,008,401	4.80
2544	3,073,601	2.20
2545	3,237,559	5.30
2546	3,460,044	6.90

ที่มา. จากฐานข้อมูลเศรษฐกิจ, ธนาคารแห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2548, หน้า 25.

ในช่วง พ.ศ. 2537-2538 ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อการปรับตัวของเศรษฐกิจไทย 4 ประการ คือ

1. ความผันผวนทางการเงินในตลาดโลก เช่น วิกฤตการณ์เงินเปโซในประเทศเม็กซิโก และความผันผวนของค่าเงินสกุลสำคัญ

2. การเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าในตลาดโลกกระทบต่อราคาสินค้านำเข้า ทำให้ระดับราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้น ส่งผลให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น

3. การลงทุนภาคธุรกิจเอกชนและการหาทุนทางด้านสาธารณูปโภคของรัฐวิสาหกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

4. การเติบโตของตลาดทุนและการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินภายในประเทศมีส่วนสนับสนุนทางเลือกในการระดมทุนและการลงทุนของประชาชน

เศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2539 ขยายตัวร้อยละ 5.88 ชะลอตัวลงจากร้อยละ 9.2 ใน พ.ศ. 2538 ปัญหาที่สำคัญเกิดจากการส่งออกที่ไม่ขยายตัว เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวของภาวะการค้าโลก และขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกบางประเภทลดลง ส่งผลให้การลงทุนภาคเอกชนภายในประเทศชะลอตัวตาม โดยขยายตัวเพียงร้อยละ 7.35 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 10.97 ใน พ.ศ.2538 ประกอบกับการลงทุนภาคเอกชนได้ขยายตัวสูงมาหลายปีแล้ว ทำให้มีกำลังการผลิตคงเหลืออยู่มาก มีอุปทานส่วนเกินของอสังหาริมทรัพย์ ด้านการผลิตมีแนวโน้มชะลอตัวลงมากตามปริมาณการส่งออกและการลงทุน ทำให้การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคภาคเอกชนมีแนวโน้มชะลอตัวตามไปด้วย และในช่วงปลายปีสภาพคล่องทางการเงินตึงตัว พร้อมกับข่าวลือการลดค่าเงินบาท ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มสูงขึ้น ส่วนเงินทุนไหลเข้ายังคงขยายตัวสูงร้อยละ 21.65 เนื่องจากมีโครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากเศรษฐกิจที่เติบโตสูงในช่วงก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามฐานะของเงินสำรองระหว่างประเทศยังมีความมั่นคงเทียบเท่าการนำเข้า 6.7 เดือน และฐานะการคลังยังคงเกินดุลร้อยละ 2.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งเป็นการเกินดุลต่อเนื่องเป็นปีที่ 9

สำหรับเศรษฐกิจไทยใน พ.ศ. 2540 นับได้ว่าเผชิญกับปัญหาที่รุนแรงถึงขั้นวิกฤต ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากปัญหาโครงสร้างที่สะสมมาและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จากผลของเศรษฐกิจในอดีตที่เติบโตแบบพองสบู่ เงินทุนระยะสั้นจากต่างประเทศของภาคเอกชนที่ไหลเข้ามาอย่างมากอย่างต่อเนื่อง และนำไปลงทุนในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงและให้ผลตอบแทนสูงในระยะสั้น อาทิ การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และการเก็งกำไรในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างขาดประสิทธิภาพโดยมิได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรต่อการปรับโครงสร้างการผลิตให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต ซึ่งนับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การส่งออกซบเซาลงมากตั้งแต่ พ.ศ. 2539 และยังคงขยายตัวต่ำในครึ่งแรกของ พ.ศ. 2540 ส่งผลในเศรษฐกิจชะลอตัวลงเกินกว่าที่คาดไว้ และดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลสูง

จากปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจไทยทำให้เกิดการคาดคะเนว่ารัฐบาลจะต้องจ่ายเงินบาทเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการเก็งกำไรในค่าเงินบาทขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2540 และธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเข้าแทรกแซงตามความจำเป็น แม้ว่าจะสามารถยุติการเก็งกำไรในต่างประเทศได้ในระดับหนึ่ง แต่ความไม่มั่นใจในค่าเงินบาทยังมีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้เกิดเงินทุนไหลออกอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของสถาบันการเงิน ซึ่งมีปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพมากขึ้น และนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นของผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ทางการต้องประกาศระงับการดำเนินกิจการของบริษัทเงินทุน 16 แห่งเป็นการชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2540 และในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ทางการได้ประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้ค่าเงินบาทที่ลดต่ำลงและปัญหาสถาบันการเงินมีความรุนแรงมากขึ้น มีผลให้ทางการต้องประกาศปิดกิจการสถาบันการเงินอีก 42 แห่งเป็นการชั่วคราว เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม รวมเป็น 58 แห่ง (ซึ่งต่อมาได้ประกาศปิดเป็นการถาวร 56 แห่ง ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2540) รวมทั้งได้ขอความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2540 โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้อนุมัติวงเงินกู้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนเทียบเท่าประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รวมทั้งได้รับเงินช่วยเหลือ

ทางการเงินสมทบจากประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกและองค์การระหว่างประเทศอีก 2 แห่ง คือ ธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย มีวงเงินทั้งสิ้น 17.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจของกองทุนการเงินฯ ประเทศไทยมีพันธะที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเศรษฐกิจระยะปานกลาง คือ

1. พยายามรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับร้อยละ 3-4 ในช่วงสองปีแรก
2. ดูแลให้อัตราเงินเฟ้อโดยเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 5 ในระยะแรก
3. ลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปีนี้ลงให้อยู่ที่ระดับร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
4. รักษาฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศเทียบเท่ามูลค่านำเข้าประมาณ 4 เดือน แม้ว่าไทยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ แต่มีปัจจัยลบด้านความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทย เงินทุนไหลเข้าลดลง และการไหลออกของเงินทุนที่รุนแรงกว่ามาก ซึ่งมีผลกระทบต่อปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินภายในประเทศมากยิ่งขึ้น ประกอบกับภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจและการเงินได้แผ่กระจายไปสู่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลกระทบให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงมากกว่าที่คาดทำให้อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูง

ภาวะเศรษฐกิจไทยหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (ช่วง พ.ศ. 2541-2546)

ใน พ.ศ. 2541 ระบบเศรษฐกิจหดตัวถึงร้อยละ -10.5 ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันการปรับตัวของเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2541 ได้แก่ อุปสงค์ภายในประเทศหดตัวอย่างรุนแรง โดยเฉพาะการอุปโภคบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนอันเป็นผลจากการลดลงของรายได้ภาคอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกิน และภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้น ปัญหาหนี้สินและการลดลงของสินทรัพย์ (wealth effect) ปัญหาการขาดสภาพคล่อง และความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจที่สูงขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้การผลิตนอกภาคเกษตรหดตัวลง

เกือบทุกสาขา โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรม ก่อสร้าง การค้า และสาขาการเงินและ
อสังหาริมทรัพย์

จากแรงกดดันจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่รุนแรงขึ้น ทำให้เงินทุน
ไหลเข้าลดลง คิดเป็นร้อยละ -29.70 ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงมาก อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น
ทางการจึงดำเนินนโยบายการเงินการคลังเชิงรุกเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดย
ปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันการเก็งกำไรค่าเงินบาท ขณะเดียวกันก็ควบคุม
การใช้จ่ายภาครัฐ โดยการตัดรายจ่ายในโครงการลงทุนที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต่ำ แต่
เพิ่มการใช้จ่ายในโครงการบรรเทาผลกระทบต่อสังคม เร่งเสริมสร้างความแข็งแกร่ง
ให้แก่ระบบสถาบันการเงิน ออกมาตรการฟื้นฟูระบบสถาบันการเงิน และการปรับ
โครงสร้างหนี้ภาคเอกชน อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยด้านบวกที่ช่วยชะลอการหดตัวของ
เศรษฐกิจ ได้แก่ ภาคการส่งออกซึ่งมีการตอบสนองต่อค่าเงินบาทที่อ่อนลง แม้ว่าทั้งปี
มูลค่าการส่งออกจะลดลง แต่ปริมาณการส่งออกขยายตัวในเกณฑ์ที่น่าพอใจคือ
ร้อยละ 8.1

ใน พ.ศ. 2542 เศรษฐกิจไทยโดยรวมขยายตัวในอัตราร้อยละ 4.4 เป็นการปรับตัว
ดีขึ้น การที่เศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น เป็นผลมาจาก การส่งออกและอุปสงค์ในประเทศที่
ปรับตัวดีขึ้น โดยขยายตัวทั้งการใช้จ่ายภาคเอกชนและภาครัฐบาล การดำเนินนโยบาย
เศรษฐกิจมหภาค และนโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยนโยบายการคลังนับเป็น
ปัจจัยหลักในการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการขาดดุลภาครัฐร้อยละ 5.3 ของผลผลิตมวล
รวมภายในประเทศ โดยมีมาตรการ 30 มีนาคม พ.ศ.2542 ที่กระตุ้นการใช้จ่าย
ภาคเอกชนและมาตรการ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นการลงทุน
ภาคเอกชนรวมทั้งการใช้จ่ายภาคใต้โครงการเงินกู้มีชาชาวา นอกจากนี้ยังมีนโยบายปรับ
โครงสร้างเศรษฐกิจประกอบด้วยการปรับโครงสร้างระบบสถาบันการเงิน แม้ว่า
เศรษฐกิจโดยรวมจะปรับตัวดีขึ้น แต่แนวโน้มการจ้างงานมีการปรับตัวช้า ๆ อัตราเงิน
เฟ้อเฉลี่ยทั้งปีที่ร้อยละ 0.3 อัตราเงินเฟ้อต่ำ ช่วยให้อัตราดอกเบี้ยลดลงต่อเนื่อง
ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับโครงสร้างหนี้ อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยแท้จริงยังคง
อยู่ในระดับสูง จึงทำให้เงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศยังคงขยายตัวลดลงจากปีก่อน
เนื่องจากการชำระเงินกู้ในส่วนของกิจการวิเทศธุรกิจส่งผลให้หนี้ต่างประเทศของ
ภาคเอกชนลดลง ถึงแม้มีการก่อหนี้ต่างประเทศภาครัฐเพิ่มขึ้น

เศรษฐกิจไทยใน พ.ศ. 2543 ขยายตัวต่อเนื่องจาก พ.ศ. 2542 โดยขยายตัวในอัตราร้อยละ 4.8 ซึ่ง ใกล้เคียงกับร้อยละ 4.4 ใน พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวของการส่งออกเป็นสำคัญ ขณะที่อุปสงค์ภายในประเทศทั้งการบริโภคและการลงทุนในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2543 ชะลอตัวลง สาเหตุหลักมาจากประชาชนและนักลงทุนขาดความเชื่อมั่นต่อนโยบายการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของภาครัฐ เนื่องจากสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ยังอยู่ในระดับสูง สถาบันการเงินยังเข้มงวดในการให้สินเชื่อกับธุรกิจต่าง ๆ ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวลดลงทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง ขณะที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความวุ่นวายทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน ได้ส่งผลให้ค่าเงินในภูมิภาคอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับเหรียญสหรัฐฯ และส่งผลกระทบต่อความผันผวนของค่าเงินบาทในช่วงครึ่งหลังของปี นอกจากนี้รัฐบาลไม่สามารถใช้มาตรการทางการคลังกระตุ้นการใช้จ่ายในประเทศได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากรัฐบาลต้องระมัดระวังการใช้จ่ายไม่ให้เกิดผลกระทบต่อหนี้สาธารณะที่ปรับตัวสูงขึ้น นับเป็นข้อจำกัดสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถขยายตัวได้มากกว่านี้ และส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจำกัดอยู่ที่ภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก

จะเห็นได้ว่าการส่งออกเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวใน พ.ศ.2543 โดยมูลค่าการส่งออกขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 19.6 จากร้อยละ 7.4 ใน พ.ศ.2542 ทั้งนี้กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวมากที่สุดถึงร้อยละ 21.3 โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีสูงเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.6 เช่น แผงวงจรไฟฟ้า อุปกรณ์สื่อสาร เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และรถยนต์ ขณะที่สินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นขยายตัวเพียงร้อยละ 8.0 และสินค้าที่ใช้ทรัพยากรในประเทศเป็นส่วนใหญ่ขยายตัวร้อยละ 7.5 สำหรับสินค้าประมงเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.9 ตามการเพิ่มทั้งด้านปริมาณและราคาของการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง และการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำสุดร้อยละ 1.4 เนื่องจากการส่งออกข้าวลดลงทั้งราคาและปริมาณ ขณะที่การส่งออกยางพาราเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและราคา ทั้งนี้ อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกโดยรวมใน พ.ศ.2543 เป็นผลมาจากปริมาณอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นสำคัญ โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.3 ขณะที่ราคาลดลงร้อยละ 2.2

การนำเข้าขยายตัวสูงเช่นกันตามการส่งออก เนื่องจากโครงสร้างการส่งออกของ ไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าในสัดส่วนที่สูง อัตราการขยายตัวของการนำเข้าสูงร้อยละ 31.1 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าการส่งออก ทั้งนี้การนำเข้าสินค้าทุนมีอัตราการขยายตัวที่สูง ถึงร้อยละ 31.2 สินค้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.8 และสินค้าอุปโภค บริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.1 ขณะที่การนำเข้าน้ำมันเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 59.9 เนื่องจากราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก อัตราการขยายตัวของมูลค่า การนำเข้าโดยรวมเป็นผลมาจากปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.3 ซึ่งเท่ากับอัตราการขยายตัว ของปริมาณการส่งออกและราคานำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.4 โดยเฉพาะราคานำเข้าน้ำมัน เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 71 ดังนั้น การที่อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้ามากกว่า การส่งออก นอกเหนือจากการพึ่งพาการนำเข้าเพื่อการส่งออกแล้วส่วนหนึ่งยังเป็นผลมา จากราคาโดยราคานำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากราคาน้ำมันเป็นสำคัญ ขณะที่ ราคาสินค้าส่งออกลดลง

จากอัตราการขยายตัวของการนำเข้าสูงกว่าการส่งออก ส่งผลให้ดุลการค้าเกินดุล ลดลงเหลือ 5,519 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2543 จากที่เกินดุล 9271 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2542 และดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลลดลงจาก 12,465 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ ใน พ.ศ.2542 เหลือ 9270 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน พ.ศ.2543 ขณะที่เงินทุนไหล ออกสุทธิมีจำนวนที่มากกว่าดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกินดุล โดยไหลออกสุทธิ 9811 ล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าใน พ.ศ.2542 แม้ว่าการชำระคืนหนี้เงินกู้ ต่างประเทศสุทธิชะลอตัวลงก็ตาม เนื่องมาจากเงินทุนไหลเข้ากรณีเพิ่มทุนธนาคาร พาณิชย์ลดลง และมีการขาดดุลเงินทุนภาครัฐบาลหลังจากที่เกินดุลใน พ.ศ.2542 ดังนั้น ดุลการชำระเงินจึงขาดดุล 1959 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากที่เกินดุล 4584 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการทำสวอปในช่วง Y2K และมีการส่งมอบ คืนในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2543 ทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุลสูงถึง 2,158 ล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ในช่วงไตรมาสสองถึงไตรมาสสุดท้ายของ พ.ศ.2543 มี การขาดดุลหรือเกินดุลเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเงินทุนที่ไหลออกสุทธิมีจำนวนใกล้เคียง กับดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกินดุล

ภาวะเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2544 เป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -2544) (ธนาคารแห่งประเทศไทย,2548) ซึ่งในปีแรกของ

แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้เกิดวิกฤติการณ์ทาง เศรษฐกิจ ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศหดตัวลงอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2540 ถึง 2541 หลังจากนั้นจึงฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับ จนถึงในพ.ศ.2544 นี้ การฟื้นตัวเริ่มชะลอลง โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) ในราคาคงที่ขยายตัวเพียงร้อยละ 2.2 เทียบกับที่ขยายตัวร้อยละ 4.4 และ 4.8 ใน พ.ศ.2542 และ 2543 ตามลำดับ อันเป็นผลกระทบมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ทำให้ทั้งการส่งออกและนำเข้าสินค้าหดตัวลง ประกอบกับภาวะอุปสงค์ในประเทศที่ชะลอตัวทั้งอุปโภคบริโภคครัวเรือนและการสะสมทุนถาวรเบื้องต้นด้วยการผลิตในปีนี้ขยายตัวเพียงร้อยละ 1.9 เป็นการชะลอและลดลงเกือบทุกสาขาการผลิต การผลิตภาคเกษตรขยายตัวร้อยละ 2.7 ขณะที่ภาคนอกเกษตรขยายตัวเพียงร้อยละ 1.5 สาขาบริการขยายตัวร้อยละ 3.2 สาขาขนส่งและคมนาคมขยายตัวร้อยละ 6.5 สาขาก่อสร้างและสาขาการค้าส่งและค้าปลีกหดตัวร้อยละ 0.9 และ 1.7 ตามลำดับ ขณะที่สาขาการธนาคาร ประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เริ่มฟื้นตัวเป็นปีแรกหลังจากที่ลดลงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 โดยในปีนี้ขยายตัวร้อยละ 1.2 อุปสงค์รวมในปีนี้จะลดลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 3.9 ในปีที่แล้วเหลือร้อยละ 2.8 เป็นการชะลอลงในทุกด้าน โดยการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนชะลอตัวเหลือร้อยละ 3.7 เทียบกับร้อยละ 4.9 ในปีที่แล้ว และการสะสมทุนถาวรเบื้องต้นเพิ่มขึ้นในอัตราที่ชะลอตัวอย่างมากจากร้อยละ 5.3 เหลือเพียงร้อยละ 0.9 มีสาเหตุมาจากการชะลอตัวของการลงทุนด้านเครื่องมือเครื่องจักรที่ขยายตัวเพียงร้อยละ 0.3 ขณะที่ด้านการก่อสร้างโดยเฉพาะภาคเอกชนยังขยายตัวต่อเนื่องจากปีที่แล้วร้อยละ 9.2 ส่วนการก่อสร้างภาครัฐยังคงหดตัวลงไปอีกร้อยละ 2.4 สำหรับการส่งออกสินค้าและบริการได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจโลกทำให้มีประมาณหดตัวลงร้อยละ 4.1 เช่นเดียวกับการนำเข้าก็หดตัวร้อยละ 5.5 ส่งผลให้ดุลการค้าและบริการยังมีมูลค่าเกินดุลจำนวน 334,510 ล้านบาท คงมีเพียงการอุปโภคของรัฐบาลเท่านั้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องร้อยละ 2.9 เทียบกับร้อยละ 2.6 ในปีที่แล้ว

ภาวการณ์การผลิตที่ชะลอตัว ทำให้รายได้จากผลตอบแทนปัจจัยการผลิตในปีนี้มีมูลค่า 3,789,116 ล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 4.4 เทียบกับ 8.8 ในปีที่แล้ว โดยผลตอบแทนจากแรงงานมีมูลค่า 1,601,389 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 และผลตอบแทนจากค่าเช่าที่ดินทุน และการประกอบการมีมูลค่า 2,273,047 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.6

การออมเบื้องต้นของประเทศมีมูลค่า 1,499,381 ล้านบาทเทียบกับ 1,488,622 ล้านบาทใน พ.ศ. 2543 ขณะที่การออมสุทธิโดยรวมลดลงจากปีที่แล้ว เนื่องมาจากการออมของภาคเอกชนที่หดตัวอย่างมาก โดยเฉพาะในภาคครัวเรือนที่มีมูลค่าลดลงร้อยละ 17.7 จากการที่ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ในอัตราที่สูงกว่ารายได้ เนื่องมาจากภาวะอัตราดอกเบี้ยที่ลดลง ทำให้รายได้จากดอกเบี้ยลดลงและไม่จูงใจต่อการออม ส่วนการก่อสร้างภาครัฐยังคงหดตัวลงไปอีกร้อยละ 2.4 สำหรับการส่งออกสินค้าและบริการได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจโลกทำให้มีประมาณหดตัวลงร้อยละ 4.1 เช่นเดียวกับการนำเข้าก็หดตัวร้อยละ 5.5 ส่งผลให้ดุลการค้าและบริการยังมีมูลค่าเกินดุลจำนวน 334,510 ล้านบาท คงมีเพียงการอุปโภคของรัฐบาลเท่านั้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องร้อยละ 2.9 เทียบกับร้อยละ 2.6 ในปีที่แล้ว

ภาวะการผลิตที่ชะลอตัวลง ทำให้รายได้จากผลตอบแทนปัจจัยการผลิตในปีนี้มีมูลค่า 3,789,116 ล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 4.4 เทียบกับ 8.8 ในปีที่แล้ว โดยผลตอบแทนจากแรงงานมีมูลค่า 1,601,389 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 และผลตอบแทนจากค่าเช่าที่ดินทุน และการประกอบการมีมูลค่า 2,273,047 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.6

การออมเบื้องต้นของประเทศมีมูลค่า 1,499,381 ล้านบาทเทียบกับ 1,488,622 ล้านบาทใน พ.ศ. 2543 ขณะที่การออมสุทธิโดยรวมลดลงจากปีที่แล้ว เนื่องมาจากการออมของภาคเอกชนที่หดตัวอย่างมาก โดยเฉพาะในภาคครัวเรือนที่มีมูลค่าลดลงร้อยละ 17.7 จากการที่ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ในอัตราที่สูงกว่ารายได้ เนื่องมาจากภาวะอัตราดอกเบี้ยที่ลดลง ทำให้รายได้จากดอกเบี้ยลดลงและไม่จูงใจต่อการออม ส่วนการออมภาครัฐยังเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว จากการที่การผลิต การใช้จ่าย และรายได้ชะลอตัวลง ทำให้ภาวะการออมโดยรวมชะลอตัวด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการออมกับการลงทุนในทรัพย์สินถาวรรวมแล้ว ในปีการออมยังคงสูงกว่าการลงทุน ทำให้ช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนหรือดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเกินดุล (surplus) ต่อเนื่องเป็นปีที่สี่นับตั้งแต่ พ.ศ. 2541 หลังเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.4 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และโดยเฉลี่ยร้อยละ 7.0 ตลอดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

ระดับราคาด้านอุปทานหรือดัชนีราคาผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP implicit price deflator) เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.2 โดยราคาเพิ่มขึ้นในเกือบทุกสาขาการผลิต

สำหรับด้านอุปสงค์นั้น ดัชนีราคาของการใช้จ่ายของครัวเรือนขยายตัวร้อยละ 2.01 การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคของรัฐบาลเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.9 การสะสมทุนถาวรเบื้องต้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.2 การส่งออกสินค้าและบริการขยายตัวร้อยละ 7.4 และดัชนีราคานำเข้าสินค้าและบริการปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 12.8 ทั้งนี้ดัชนีราคาผู้บริโภคและราคาขายส่งสูงขึ้นร้อยละ 12.8 ทั้งนี้ดัชนีราคาผู้บริโภคและราคาขายส่งสูงขึ้นร้อยละ 1.7 และ 2.5 ตามลำดับ

ภาวะเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นปีเริ่มแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) GDP ขยายตัวร้อยละ 5.3 สูงที่สุดนับตั้งแต่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อกลาง พ.ศ.2540 เป็นต้นมา โดยมีแรงขับเคลื่อนมาจากทั้งอุปสงค์ภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนและการสะสมทุนถาวรเบื้องต้นขยายตัวร้อยละ 4.9 และร้อยละ 5.4 เทียบกับการชะลอตัวร้อยละ 2.1 ในปีที่แล้ว เป็นผลมาจากการผลิตของภาคเกษตรที่ขยายตัวร้อยละ 5.7 ในขณะที่ภาคเกษตรชะลอตัวร้อยละ 3.0 สาขาที่ผลิตอุตสาหกรรมมีความสำคัญสูงสุด โดยมีสัดส่วนร้อยละ 36.6 ของการผลิตรวม ขยายตัวถึงร้อยละ 6.8 รองลงมาคือ สาขาการขนส่ง การขายปลีกขยายตัวร้อยละ 1.7 เทียบกับที่ลดลงร้อยละ 1.3 ในปีที่แล้ว สาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคมขยายตัวต่อเนื่องร้อยละ 6.5 สาขาการก่อสร้างขยายตัวร้อยละ 5.7 หลังจากลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจและเริ่มฟื้นตัวเมื่อปีที่แล้ว นอกจากนั้น สาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ และสาขาการบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับขยายตัวร้อยละ 5.1 และร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

อุปสงค์ในปีนี้ขยายตัวในอัตราเดียวกับการผลิต คือ ร้อยละ 5.4 มีแรงผลักดันสำคัญมาจากทั้งอุปสงค์ภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนขยายตัวร้อยละ 4.9 เทียบกับร้อยละ 3.9 ในปีที่แล้ว เป็นผลจากการขยายตัวของค่าใช้จ่ายซื้อสินค้าคงทน ส่วนการสะสมทุนถาวรเบื้องต้นขยายตัวร้อยละ 6.5 เทียบกับร้อยละ 1.2 ในปีที่แล้ว เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของการลงทุนภาคเอกชนทั้งด้านการก่อสร้างและเครื่องมือเครื่องจักร ในขณะที่การลงทุนภาครัฐลดลงต่อเนื่อง สำหรับการส่งออกสินค้าและบริการปรับตัวเพิ่มขึ้นภายหลังได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจโลกในปีที่แล้วที่ทำให้ปริมาณหดตัวลงร้อยละ 4.1 โดยปริมาณ

การส่งออกสินค้าและบริการในปีนี้ขยายตัวร้อยละ 12.1 ในขณะที่ปริมาณการนำเข้าสินค้าและบริการขยายตัวร้อยละ 13.6 ส่งผลให้ดุลการค้าและบริการเดินดุล 392,097 ล้านบาทสูงกว่าปีที่แล้วที่เกินดุล 334,511 ล้านบาท ส่วนการอุปโภคของภาครัฐบาลชะลอตัวเล็กน้อยร้อยละ 2.5 เทียบกับร้อยละ 2.8 ในปีที่แล้ว

การออมเบื้องต้นของประเทศขยายตัวร้อยละ 8.1 เทียบกับร้อยละ 1.1 ในปีที่แล้ว การออมสุทธิโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.5 เทียบกับที่ลดลงร้อยละ 2.8 ในปีที่แล้ว เนื่องจากการออมของภาครัฐขยายตัวถึงร้อยละ 49.4 เป็นผลมาจากการขยายตัวทั้งภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ในขณะที่เดียวกันภาคเอกชนซึ่งแม้ว่ายังคงลดลงต่อเนื่องร้อยละ 7.6 แต่ได้ปรับตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับการลดลงร้อยละ 14.1 ในปีที่แล้ว โดยการออมภาคครัวเรือนลดลงร้อยละ 20.1 เนื่องจากครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ อันเป็นผลมาจากภาวะอัตราดอกเบี้ยที่ลดลงต่อเนื่อง ทำให้รายได้จากดอกเบี้ยลดลงและไม่จูงใจต่อการออมในขณะเดียวกันประชาชนนำเงินออกมาใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ส่วนการออมของภาคธุรกิจเอกชนขยายตัวร้อยละ 4.7 สูงกว่าร้อยละ 4.4 ในปีที่แล้วเพียงเล็กน้อย โดยรวมแล้วการออมยังคงสูงกว่าการลงทุน หรือช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุน หรือดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเกินดุล (surplus) ต่อเนื่องนับจาก พ.ศ. 2541 หลังวิกฤตเศรษฐกิจไทย เมื่อ พ.ศ.2546

GDP ขยายตัวร้อยละ 6.9 จากแรงขับเคลื่อนของอุปสงค์ภายในประเทศ โดยการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนและการสะสมทุนถาวรเบื้องต้นขยายตัวร้อยละ 6.4 และ 11.9 ตามลำดับ ในขณะที่การอุปโภคของภาครัฐบาลสูงขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 1.8 ในปีปัจจุบัน ส่วนภาคต่างประเทศการส่งออกสุทธิขยายตัวร้อยละ 4.9 เทียบกับร้อยละ 6.6 ในปีที่แล้ว เนื่องจากการส่งออกบริการสุทธิลดลง ร้อยละ 2.7 เป็นผลจากการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome: SARS) ที่ส่งผลต่อการเที่ยว

การผลิตของประเทศใน พ.ศ.2546 ขยายตัวได้ดีมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 6.9 จาก ร้อยละ 5.3 ในปีที่แล้ว โดยภาคเกษตร ที่มีสัดส่วนร้อยละ 10.2 ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 8.7 จากการผลิตพืชผลปศุสัตว์และประมง ภาคนอกเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ 89.8

ขยายตัวร้อยละ 6.7 จากร้อยละ 5.8 ในปีที่แล้ว เป็นผลมาจากการขยายตัวสูงของภาคอุตสาหกรรม การขายส่งและขายปลีก การบริการทางการเงิน และการบริการอื่นๆ เช่น บริการวิทย์ เทคโนโลยี สลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว ที่เริ่มมีจำหน่ายในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2546

อุปสงค์รวมขยายตัวสูงร้อยละ 7.1 จากแรงขับเคลื่อนของอุปสงค์ภายในประเทศ โดยการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนขยายตัวร้อยละ 6.4 เทียบกับร้อยละ 5.3 ในปีที่แล้ว เป็นผลจากการใช้จ่ายซื้อสินค้าคงทนมีการขยายตัวสูงต่อเนื่อง การสะสมทุนถาวรเบื้องต้นขยายตัวร้อยละ 11.9 เทียบกับร้อยละ 6.5 ในปีที่แล้ว เป็นผลจากการลงทุนที่เพิ่มขึ้นของภาคเอกชนที่ขยายตัวรวม ร้อยละ 17.5 ขยายตัวสูงทั้งด้านการก่อสร้างและเครื่องมือจักรในขณะที่ยอดการลงทุนภาครัฐลดลงร้อยละ 0.8 ส่วนการอุปโภคของภาครัฐบาลสูงขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 1.8 ในปีที่แล้วเป็นร้อยละ 2.0 ในพ.ศ.2546 สำหรับภาคต่างประเทศ การส่งออกสินค้าและบริการ ณ ราคาปีฐานชะลอตัวลงร้อยละ 7.0 จากร้อยละ 12.0 ในปีที่แล้วเป็นผลจากรายรับภาคบริการหดตัวลง โดยได้รับผลกระทบจากโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ในขณะที่การนำเข้าสินค้าและบริการ ณ ราคาปีฐานขยายตัวชะลอตัวลงร้อยละ 7.7 จากร้อยละ 13.7 ในปีที่แล้ว มูลค่าการค้าและบริการ ณ ราคาประจำปี เกินดุล 401,294 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 10.0 เพิ่มจากปีที่ผ่านมาที่เกินดุล 364,739 ล้านบาท

การออมเบื้องต้นในประเทศขยายตัวร้อยละ 12.8 เทียบกับร้อยละ 6.1 ในปีที่แล้ว การสุทธิโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.6 เทียบกับร้อยละ 10.6 ในปีที่แล้ว เป็นผลมาจากการออมในภาคเอกชนขยายตัวถึงร้อยละ 22.3 เทียบกับปีที่แล้วที่ลดลงร้อยละ 10.1 เนื่องจากครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นสูงในเกือบทุกด้านทั้งค่าตอบแทนแรงงาน อันเนื่องมาจากการปรับเพิ่มอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ รายได้จากประกอบการที่มีใช้นิติบุคคล และรายได้จากทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การออมในภาครัฐขยายตัวชะลอตัวลงร้อยละ 14.4 จากร้อยละ 48.6 ในปีที่แล้ว เนื่องจากการออมสุทธิของรัฐวิสาหกิจลดลงจากปีที่แล้วถึงร้อยละ 33.8 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวม การออมยังคงสูงกว่าการลงทุน ดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเกินดุล คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของ GDP โดยมี การขยายตัวร้อยละ 7.3 ชะลอตัวลงจากร้อยละ 10.8 ในปีที่แล้ว เป็นผลมาจากการออม

เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.8 ซึ่งต่ำกว่าการลงทุนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.1 โดยเฉพาะการลงทุนภาคเอกชนที่ขยายตัวร้อยละ 19.9 ส่วนดัชนีราคาผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP implicit price deflator) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.9 จากร้อยละ 0.7 ในปีที่แล้ว เนื่องจากดัชนีราคาภาคเกษตรสูงขึ้นร้อยละ 6.7 ในขณะที่ดัชนีนอกภาคเกษตร ปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 1.4 จากที่ลดลงร้อยละ 0.1 ในปีก่อน

ปัจจัยกำหนดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา

จากทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสำนักนีโอคลาสสิกพอจะสรุปได้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเนื่องจากการปรับปรุงผลิตภาพการผลิต (productivity) ให้มีมากขึ้น การเพิ่มปัจจัยการผลิตหรือโยกย้ายปัจจัยการผลิตจากภาคการผลิตที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ ไปสู่ภาคการผลิตที่ให้ผลิตภาพการผลิตสูงซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าจะถือว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลิตภาพทางการผลิตเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพและเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ สำหรับในส่วนต่อไปนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นการสรุปภาพรวมทางเศรษฐกิจในระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อที่จะสรุปว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยอาศัยกระบวนการเพิ่มผลิตภาพหรือปัจจัยการผลิตจากวิกฤตการณ์หนี้สินและการถดถอยทางเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2520 คุณลักษณะที่สำคัญและถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงนี้ คือมีการไหลเข้าของเงินลงทุนทางตรงของชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก อัตราการลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อการส่งออก และมีการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบการเงินการธนาคารของประเทศไทยกับตลาดการเงินระหว่างประเทศซึ่งทำให้เศรษฐกิจของไทยสามารถเข้าถึงตลาดเงินทุนระหว่างประเทศปัจจัยตรง ๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

นโยบายเปิดประเทศ

เป็นเวลามากกว่าสองศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เปิดรับแรงขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่เคลื่อนผ่านเข้ามาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างต่อเนื่องในศตวรรษที่ 25 ประเทศไทยถูกดึงเข้าร่วมทำการค้ากับกลุ่มประเทศอาณานิคม มีการขยายตัวส่งออกสินค้าเกษตรในช่วงกลางของศตวรรษที่ 25 ซึ่งเป็นสิ่งที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการค้าอันถือเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งและอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ผู้มีอำนาจปกครองยังคงรักษาการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดเพื่อที่จะทำให้มีการส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2480 -2490 ประเทศอภิมหาอำนาจในระหว่างสงครามเย็น และนับจากช่วงทศวรรษ 2490 เป็นต้นมาประเทศไทยได้เปิดรับกระแสขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจระหว่างนานาประเทศอย่างต่อเนื่องซึ่งได้แก่ การเคลื่อนย้ายเงินทุนต่างประเทศการถ่ายทอดเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ทักษะ และความชำนาญ การแพร่ขยายของบริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนภายในประเทศ การเคลื่อนย้ายภาคการผลิตไปสู่ภูมิภาคที่มีความได้เปรียบการแข่งขัน และการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดของตลาดทุนระหว่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยได้เปิดกว้างอย่างมากต่อแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจเหล่านี้ก็ได้ประสานรวมเข้ากับแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในประเทศและสังคมท้องถิ่น ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมานี้ได้ก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนใหม่ ๆ ทางสังคม โครงสร้างใหม่ทางการเมืองและความขัดแย้งใหม่ ๆ ตามมา การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจนี้ยังคงดำเนินอยู่ต่อไปจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยอาศัยนโยบายการจัดการในระดับเศรษฐกิจมหภาคอย่างระมัดระวังและส่งเสริมการส่งออก ผลจากการดำเนินนโยบายเช่นนี้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีเสถียรภาพและเปิดกว้างให้มีบรรยากาศการลงทุนที่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการทางธุรกิจซึ่งแสดงให้เห็นได้จากสัญญาณต่างๆ เช่น อัตราเงินเฟ้อต่ำอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ คุลการชำระเงินเกินดุล ค่าจ้างแรงงานต่ำ สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาถูก และการแบ่งแยกความคิดทางการเมืองมีขอบเขตจำกัด ปัจจัยต่างที่กล่าวมานี้ทำให้ประเทศไทยได้เปรียบในการแข่งขันในเวทีตลาดโลก ดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ และการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของทุนภายในประเทศตามมา (ธนาคารแห่งประเทศไทย,2548).

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

สำหรับในกรณีของประเทศไทยโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในทิศทางที่มุ่งไปสู่ภาคการผลิตที่มีผลิตรายการการผลิตสูงและมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษ 2510 ประเทศไทยได้เริ่มปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจการเกษตรที่เน้นการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลักไปเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการส่งออก การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจนี้ เป็นการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตจากภาคการผลิตหนึ่งไปยังอีกภาคการผลิตหนึ่งที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจเดียวกันซึ่งจะส่งผลให้ผลิตรายการการผลิตรวมเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้แสดงไว้ในภาพ 2 และตาราง 4 ivo อย่างชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ พ.ศ.2523 สัดส่วนของผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ผลผลิตในภาคการเกษตร GDP ลดลงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ในขณะที่ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจการเกษตรเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย,2548)

เศรษฐกิจการเกษตรกำลังจะสูญเสียความสำคัญและผลประโยชน์ที่ได้ทางเศรษฐกิจการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจนี้ไม่อาจที่จำดำเนินต่อไปได้ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาคการเกษตรที่มีการเจริญเติบโตอยู่ในระดับที่น่าพอใจจนสามารถสร้างส่วนเกินของผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เหลือเพื่อไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการผลิต กล่าวอีกนัยหนึ่งคือภาคการเกษตรไม่เพียงแต่ผลิตอาหารราคาถูกเพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังให้กำลังแรงงาน เป็นตลาดให้กับผลผลิตสินค้าแก่ภาคอุตสาหกรรมและยังเป็นแหล่งรายได้ของเงินตราต่างประเทศจากการส่งพืชผลทางการเกษตรออกสู่ต่างประเทศอีกด้วย ภาคการเกษตรของไทยดูเหมือนสอดคล้องกับบทบาทของการเกษตรกรรมที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หลังจากได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ใน พ.ศ.2504 ภาคการเกษตรของไทยได้รับการวางแผนให้กระจายปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญอื่น ๆ นอกเหนือจากข้าวโดยขึ้นอยู่กับการขายเนื้อที่การเพาะปลูกการขยายตัวของภาคการเกษตรไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มของผลผลิตแต่

อย่างไรก็ตามนี้เนื่องมาจากปุ๋ยมีราคาแพงและขาดแคลนเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตร สถานการณ์เช่นนี้ได้รับการปรับปรุงจนกระทั่งถึงตอนสิ้นสุดของทศวรรษ 2520 เมื่อ การใช้ปุ๋ยและการทำปศุสัตว์เพื่อการค้าได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมา อย่างไรก็ตามการจ้างงานในภาคการเกษตรของไทยยังอยู่ในระดับที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคการเกษตรของไทยมีผลิตภาพการผลิตของแรงงานต่ำมาก ภาคการเกษตรของไทยในทศวรรษ 2530 ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงผลิตภาพการผลิตของภาคการเกษตรถือเป็นประเด็นที่ยังคงมีความสำคัญและมีแนวโน้มในการปรับปรุงให้ดีขึ้นพืชผลทางการเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มในตัวและกิจกรรมทางการเกษตรอื่นๆ ได้รับการส่งเสริม นอกเหนือจากการส่งออกสินค้าเกษตรหลักๆ เช่น ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง และน้ำตาลแล้วยังได้เริ่มมีการส่งออกสินค้าเกษตรใหม่ ๆ ไปยังต่างประเทศ เช่น กุ้ง สัตว์ปีกแช่แข็ง ผลไม้ และดอกไม้ มีข้อสังเกตว่าการส่งออกสินค้าเกษตรชนิดใหม่นี้ไม่ได้เป็นสินค้าเบื้องต้น (Primary product) อีกต่อไป แต่เป็นสินค้าที่ต้องผ่านกระบวนการผลิต การบรรจุหีบห่อและขั้นตอนการบำรุงรักษาให้มีความสดและคงทนอยู่นาน เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรเริ่มเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ได้เป็นอิสระในการดำเนินงานเช่นแต่ก่อนที่มีการจ้างงานตัวเองและเป็นผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของคนเดียวแต่เป็นการรับจ้างผลิต สินค้าเกษตรตามสัญญาที่เกษตรกรได้ทำไว้ตอนที่เข้าร่วมในกระบวนการจัดการกับกลุ่มบริษัทเอกชน ที่เป็นผู้กำหนดชนิดและปริมาณการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีการให้สินเชื่อ สนับสนุนให้ปัจจัยการผลิต และเสาะแสวงหาตลาดใหม่ ๆ ให้กับการเกษตร รูปแบบใหม่ๆ ในการดำเนินงานของภาคการเกษตรไทยนี้กำลังจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจการเกษตร (agribusiness) ที่ซึ่งภาคเอกชนเริ่มที่จะเข้ามาแทนที่ภาครัฐบาลในการเป็นผู้ให้การสนับสนุนการเกษตรของไทยในขณะที่การจัดองค์กรของภาคเอกชนในรูปแบบของบริษัทท้องถิ่นขนาดใหญ่หรือบริษัทข้ามชาติเข้ามามีส่วนร่วมทางการเกษตรของไทยมากขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การลงทุนของภาคธุรกิจเอกชน

กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดจากความคิดริเริ่มของภาคธุรกิจเอกชนอาจจะกล่าวได้ว่าเริ่มเกิดขึ้นจริงในราวทศวรรษ 2500 แม้ว่าในทศวรรษ 2490 ได้มีความพยายามในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมโดยส่งเสริมและสนับสนุนภาครัฐวิสาหกิจ (state enterprise) นโยบายเช่นนี้เป็นผลจากผู้นำทางการเมืองที่กล่าวว่าภาคธุรกิจเอกชนของไทยซึ่งมีความอ่อนแอมากการปล่อยให้มีการพัฒนาและแข่งขันอย่างอิสระเสรี ในภาคธุรกิจเอกชนจะนำไปสู่การครอบงำทางธุรกิจของนักธุรกิจชาวจีนและต่างชาติ แต่ผลที่ได้รับในปลายทศวรรษ 2490 กลับปรากฏว่ารัฐวิสาหกิจหลาย ๆ แห่งขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและผลการดำเนินนโยบายเช่นนี้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเจริญเติบโต 3.9 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2494 -2501 ดังนั้นในทศวรรษ 2500 ผู้นำทางการเมืองและผู้ประกอบการชาวจีนได้เริ่มแนวทางประนีประนอมซึ่งกันและกัน โดยใช้กลยุทธ์ใหม่ให้รัฐบาลดูแลการลงทุนด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (infrastructure) เช่น ถนนไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนจะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความคิดริเริ่ม การลงทุน และความสามารถในการประกอบการในภาคธุรกิจอื่น ๆ ความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์เช่นนี้ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยเฉลี่ยเกินกว่า 7.6 เปอร์เซ็นต์ต่อปีในทศวรรษ 2500 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2548).

การลงทุนของชาวต่างชาติ

เงินทุนต่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยเข้ามาเติมช่องว่างที่เกิดจากการออมภายในประเทศที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนภายในประเทศ โดยสัดส่วนการไหลเข้าของทุนต่างประเทศต่อ GDP ในช่วงทศวรรษ 2510 จะต่ำมากซึ่งมีค่าประมาณ 1 ถึง 2 เปอร์เซ็นต์ของ GDP โดยมีการเพิ่มขึ้นของการลงทุนทางตรงของชาวต่างประเทศเพียงเล็กน้อยในช่วงทศวรรษ 2510 ทั้งนี้เนื่องจากมีความไม่แน่นอนของสถานการณ์ภายในประเทศ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ.2519 ทำให้มีความเสี่ยงสูงและไม่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศไทยในเวลานั้นจึงไม่ใช่เป็นประเทศสำคัญรายใหญ่ที่รับเงินลงทุนจากชาวต่างประเทศสัดส่วนการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นเริ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเข้ามาแทนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นประเทศรายใหญ่ที่เป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยขณะนั้น โดยในเวลานั้น โดยใน พ.ศ.2513-2518 สัดส่วนการลงทุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาคิดเป็น 39.9 เปอร์เซ็นต์ ของเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศในขณะที่สัดส่วนการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นคิดเป็น 26.4 เปอร์เซ็นต์แต่ในปีถัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2519 -2523 สัดส่วนการลงทุนจากประเทศทั้งสองกลับตรงข้ามกับที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ สัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 31.7 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศสัดส่วนของปริมาณเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศต่อ GDP เริ่มเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2523-2528 ซึ่งเกินกว่า 4 เปอร์เซ็นต์ ของ GDP ก่อนที่สัดส่วนของเงินทุนไหลเข้านี้จะลดลงอย่างมากใน พ.ศ. 2529 แต่หลังจากนั้นสัดส่วนเงินทุนไหลเข้านี้ก็กลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน การไหลเข้าของเงินลงทุนชาวต่างประเทศอย่างรวดเร็วมาสู่ประเทศไทยดังที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงนี้คือตั้งแต่ พ.ศ.2529-2537 โดยส่วนใหญ่มาจาก ประเทศญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ (NIEs) เช่น ไต้หวัน สิงคโปร์ ฮองกง และเกาหลีใต้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2548).

เงินลงทุนชาวต่างประเทศที่กล่าวมานี้ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในภาคการผลิตของประเทศไทยกล่าวคือ สัดส่วนของเงินทุนของชาวต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นจาก 28 เปอร์เซ็นต์ในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2500 เป็น 34 เปอร์เซ็นต์ ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2500 เฉพาะในส่วนของภาคอุตสาหกรรมนับตั้งแต่ พ.ศ. 2514 -2518 พบว่า เงินลงทุนของชาวต่างประเทศที่ลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอคิดเป็น 46 เปอร์เซ็นต์ ของเงินลงทุนชาวต่างประเทศทั้งหมดและตั้งแต่ พ.ศ.2519 -2523 สัดส่วนการลงทุนของชาวต่างประเทศที่ลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ลดลงเหลือประมาณ 20.1 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้าซึ่งในช่วงปีก่อนหน้านั้นได้รับเงินลงทุนจากต่างประเทศคิดเป็น 12.6 เปอร์เซ็นต์กลับเพิ่มขึ้นเป็น 37.5 เปอร์เซ็นต์

การไหลเข้าของเงินลงทุนชาวต่างประเทศจำนวนมากอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2529 -2537 เป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อนทั้งนี้เพราะว่านับตั้งแต่ทศวรรษ 2510 ถึง

กลางทศวรรษ 2520 ประเทศไทยในสายตาของนักลงทุนชาวต่างประเทศที่ไม่เป็นแหล่งดึงดูดนักลงทุนชาวต่างประเทศ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ใกล้กับกลุ่มประเทศอินโดจีนที่มักจะเกิดข้อพิพาทและความขัดแย้งระหว่างประเทศ รวมทั้งความวิตกกังวลเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว แต่ในครึ่งหลังทศวรรษ 2520 ความสำคัญของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน (labor intensive) ได้เพิ่มและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เอื้ออำนวยแก่นักลงทุนชาวต่างประเทศ ทำให้นักลงทุนเหล่านี้หวนกลับมาพิจารณาการลงทุนในภูมิภาคนี้ใหม่ ส่งผลให้ประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคนี้กลายเป็นประเทศที่ได้รับกระแสการลงทุนจากต่างประเทศอย่างร้อนแรงในตอนสิ้นสุดของทศวรรษ 2520 อย่างเช่นในปี พ.ศ. 2529 บริษัทมินิแบร์จากประเทศญี่ปุ่นเริ่มเข้าตั้งโรงงานประกอบชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยผลจากการเข้ามาลงทุนของบริษัทนี้ได้ทำให้บริษัทต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมาโดยเฉพาะบริษัทจากประเทศไต้หวันและประเทศสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. 2523 -2533 บริษัทซีเกทของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ย้ายฐานการผลิต Hard Disk จากประเทศสิงคโปร์มายังประเทศไทยและบริษัทไอบีเอ็มได้ร่วมลงทุนกับสหยูเนี่ยนสร้างโรงงานประกอบ Hard Disk แต่ในภายหลังบริษัทไอบีเอ็มได้สร้างโรงงานผลิต Hard Disk ของตนเองขึ้นในประเทศไทย การกระจุกตัวของเงินลงทุนชาวต่างประเทศนับตั้งแต่พ.ศ.2529 ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นผลสะท้อนจากการขยายตัวทางการค้าของชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะชิ้นส่วนวงจรรวม (integrated circuit) และคอมพิวเตอร์ ประเทศไทยในขณะนั้นกลายเป็นประเทศที่สำคัญในการส่งออกสินค้าที่เกิดจากอุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า เนื่องจากความได้เปรียบเชิงแข่งขันในค่าจ้างแรงงานและทักษะขั้นพื้นฐานที่ดีกว่าในระบบการผลิตของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2548).

การค้าขายกับต่างประเทศ

การค้าขายกับต่างประเทศจะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการขยายตลาดสินค้าไม่เพียงเฉพาะเกิดขึ้นจากความต้องสินของตลาดภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเกิดจากความต้องการสินค้าจากต่างประเทศด้วย ผลจากความต้องการสินค้าที่มีเพิ่มขึ้นทำให้ผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศสามารถที่จะลงทุนเพิ่มขึ้นในโรงงาน และเครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสินค้าถูกส่งผลให้เกิดผลได้จากการประหยัดต่อขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น

โครงสร้างงบประมาณและยุทธศาสตร์จัดสรร

งบประมาณเป็นรูปแบบที่แสดงถึงแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคต รวมทั้งเป็นเครื่องมือควบคุมหรือกำกับการทำงานในอนาคต โดยมีการคาดประมาณการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และการประมาณการรายรับที่คาดว่าจะได้รับจากแหล่งต่าง ๆ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ งบประมาณเป็นแผนแสดงการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่แสดงถึงโครงการที่จะดำเนินการทั้งหมดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยระบุถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแผนการที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่างบประมาณมีความสำคัญต่อการบริหารงานของรัฐบาลหลายประการ คือ (ไพรัช ตระการศิรินันท์, 2548).

1. งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจและการคลังของรัฐบาล ซึ่งเป็นนโยบายที่ต้องอาศัยเครื่องมือทางการคลัง ได้แก่ งบประมาณเพื่อช่วยบรรลุความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การใช้งบประมาณเพื่อเสริมสร้างความเจริญและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ผลของการใช้จ่ายงบประมาณและการไม่ใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐบาลตลอดจนผลของการจัดเก็บภาษีเพื่อขยายรายรับของรัฐบาลนั้นมีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นส่วนนำของการสร้างความเจริญและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและในฐานะที่เป็นส่วนเสริมของระบบเศรษฐกิจ การดำเนินนโยบายการใช้จ่ายเงินงบประมาณ

ประจำปีนั้น แม้จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงยึดหลักการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาที่ต้องก่อให้เกิดดุลยภาพทั้งในด้านการผลิตและการเพิ่มรายได้ของประชาชนโดยทั่วไป

1.2 การใช้งบประมาณเพื่อรักษาเสถียรภาพและความแน่นอนทางการเงินและทางเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้สภาวะการณ์ที่รัฐบาลต้องเร่งรัดพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนานั้น มักจะมีปัญหาการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินควบคู่ไปด้วยเสมอ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วระบบเศรษฐกิจแบบเสรีจะมีลักษณะการเคลื่อนไหวแกว่งไกวจากระดับที่มีดุลยภาพอยู่เสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากการลงทุนของภาคเอกชน อาจเป็นผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือเกิดภาวะเงินเฟ้อจนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน แนวทาง หรือนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือกำกับและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ดีก็คือ การกำหนดนโยบายด้านรายรับและรายจ่ายของรัฐบาล

1.3 การใช้งบประมาณเพื่อการจัดสรรการกระจายทรัพยากรและรายได้ ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดจากปัญหาของการจัดสรรทรัพยากร และการกระจายรายได้ในระหว่างประชากรกลุ่มต่างๆ ของประเทศมักจะปรากฏอยู่เสมอ การใช้งบประมาณโดยกำหนดโครงสร้างและแบบแผนรายได้รายจ่ายที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านภาษีและการช่วยเหลือที่สะท้อนอยู่ในแผนงบประมาณนั้น เป็นมาตรการโดยตรงที่จะมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

2. งบประมาณช่วยกำหนดขอบเขตภารกิจของรัฐบาลให้สอดคล้องกับปัจจัยในการบริหารงานต่าง ๆ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับของเอกชนแม้จะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกันบ้างก็ตาม แต่ในการดำเนินงานย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่นเดียวกัน งบประมาณจึงถูกนำมาใช้เพื่อเสริมประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจและในการบริหารราชการงบประมาณจะมีองค์ประกอบที่เป็นกลไกย่อย ๆ สำหรับ การพิจารณาจัดสรรทรัพยากรที่ควรใช้วิธีการดำเนินงานและการกำกับติดตามผลการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานนั้น ๆ องค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นกลไกให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆของรัฐบาลเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลและมีประสิทธิภาพ

3. งบประมาณเป็นเครื่องมือของรัฐสภาและประชาชนในการตรวจสอบดูแลการบริหารราชการแผ่นดิน โดยระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รัฐสภาในฐานะผู้แทนประชาชนย่อมมีหน้าที่ที่จะกำหนดนโยบายและตรวจสอบผลงานที่ได้รับมอบหมายให้ฝ่ายบริหารรับไปดำเนินการ และประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศและผู้เสียภาษีอากรก็ย่อมต้องช่วยกันดูแลการใช้จ่ายเงินในการบริหารประเทศด้วย โอกาสที่รัฐสภาหรือประชาชนจะได้วินิจฉัยงานต่าง ๆ ของราชการแผ่นดินตลอดจนการพัฒนาประเทศในรอบปีหนึ่ง ๆ นั้น พิจารณาได้จากแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีที่แสดงให้เห็นรายละเอียดภารกิจต่างๆ ของรัฐบาล นอกจากนี้งบประมาณยังเป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่จะแสดงให้เห็นประชาชนและรัฐสภาได้ทราบถึงผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หรือผลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

4. งบประมาณเป็นเครื่องมือของนักบริหารชั้นสูงในการจัดการและควบคุมการปฏิบัติตามโครงการ การงบประมาณมีความสำคัญต่อหน้าที่ในการบริหาร 3 ประการด้วยกัน คือ

4.1 ความสำคัญต่อการวางแผนการงบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนของฝ่ายบริหารเพราะในการจัดทำงบประมาณ ฝ่ายบริหารจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของงานที่จะทำและระยะเวลาของการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวรวมตลอดถึงหน้าที่กำหนดย่อยต่าง ๆ ที่จะต้องกระทำเพื่อให้งานบรรลุถึงผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

4.2 ความสำคัญต่อการประสานงาน เมื่อได้กำหนดแนวนโยบาย วัตถุประสงค์เป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จแล้วเป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะต้องวางแผนการดำเนินงานในหน่วยงานของตน แผนของแต่ละหน่วยงานนี้ คือ แผนงบประมาณของหน่วยงานนั้นๆ แต่ก่อนที่จะกำหนดเป็นแผนงบประมาณของหน่วยงานนั้นได้จะต้องมีการนำแผนงบประมาณของหน่วยงานทั้งหลายมาพิจารณาร่วมกัน แผนของหน่วยงานเหล่านั้นจะต้องเป็นไปตามนโยบายของส่วนรวม ไม่ขัดแย้งกับนโยบายของฝ่ายบริหาร และช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ประสานกันได้

4.3 ความสำคัญต่อการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน นอกจากงบประมาณจะมีความสำคัญต่อการวางแผนล่วงหน้าและการประสานงานระหว่าง

หน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ฝ่ายบริหารยังสามารถใช้แผนงบประมาณเป็นเครื่องมือติดตามควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย

5. งบประมาณเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นความเหมาะสมและความถูกต้องของระบบการทำงาน อีกทั้งช่วยเป็นแนวทางใช้เกณฑ์มาตรฐานของปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกิดเอกภาพทั่วทุกหน่วยงานในราชการ

5.1 หน่วยงานทุกหน่วยมีหน้าที่ที่จะต้องปรับปรุงด้านการจัดการของตนเอง เพื่อหาวิธีดำเนินงานกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เช่น การจัดระบบองค์การภายในหน่วยงานใหม่ หรือการผลักดันให้หน่วยงานปรับปรุงวิธีการทำงานหรือลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หรือเลือกใช้วิธีการใหม่แทน ไม่ว่าจะใช้วิธีการใดก็ตาม ในภาคปฏิบัตินั้น จะต้องมีการทบทวนแผนงานและปรับปรุงการจัดการพร้อม ๆ กันไป

5.2 เกณฑ์มาตรฐานระดับของงบประมาณนั้น ควรตั้งโดยอิงเกณฑ์มาตรฐานที่สะท้อนถึงความสำคัญระหว่างปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการบริหารนั้นกับระดับบริการที่ผลิตออกมา เกณฑ์มาตรฐานจะช่วยกำหนดว่า ถ้าบริการเพิ่มขึ้นจำนวนหนึ่งระดับปัจจัยการผลิตจะต้องเพิ่มขึ้นมากน้อยเท่าไร เกณฑ์มาตรฐานนี้จะแตกต่างกันตามลักษณะงาน และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และผลการศึกษาค้นคว้า เพื่อได้เกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมในการกำหนดงบประมาณจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของชาติต่อไป

พัฒนาการระบบงบประมาณของไทย

จากบทบาทหน้าที่ วิธีการดำเนินงานและวัฒนธรรมซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสภาพการณ์ของประเทศ แต่เจตนารมณ์ที่ต้องการให้การงบประมาณเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลได้ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารเพื่อนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงแต่จะกลับมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์มาใช้ ซึ่งดูจากวิวัฒนาการตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. 2502 จนถึงปัจจุบัน สามารถที่จะแบ่งช่วงเวลาโดยดูจากการเปลี่ยนแปลงของระบบงบประมาณของประเทศเป็น 3 ยุค ซึ่งในแต่ละยุคนั้นจะมีบทบาท หน้าที่ ผลงาน และภาพลักษณ์ที่เป็นลักษณะเด่น ดังนี้ (สำนักงบประมาณ, 2544).

ยุคที่ 1: ยุคต้น ช่วงของการใช้งบประมาณแบบแสดงรายการ (line-item budgeting)

ระหว่าง พ.ศ. 2502 – ต้น พ.ศ. 2524

พระราชบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2502 ได้กำหนดให้มีสำนักงบประมาณเป็นส่วนราชการในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำและบริหารระบบงบประมาณแล้ว ระบบงบประมาณเมื่อเริ่มแรกเป็นระบบที่ให้ความสำคัญแก่รายละเอียดของการใช้จ่ายในรูปแบบที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลจ่ายอะไรไปบ้าง มีการจำแนกประเภทหมวดหมู่ของงบประมาณรายจ่ายไว้โดยละเอียด โดยมุ่งหวังให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างต้องการง่ายต่อการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตยังไม่ให้ความสำคัญแก่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้จ่าย ระบบงบประมาณในลักษณะที่ให้น้ำหนักที่การควบคุมปัจจัยนำเข้า (Input) ก่อนข้างมากเช่นนี้เรียกว่า ระบบงบประมาณแบบแสดงรายการ ซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมด้านบุคลากรของทุกฝ่าย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและวงเงินงบประมาณของประเทศ

ในยุคนี้ซึ่งตรงกับช่วงเวลาของการใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 4 งบประมาณถูกใช้เป็นเครื่องสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศและมีส่วนช่วยให้การพัฒนาประเทศมีความก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 2 มีการขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 7.5 – 8.0 ซึ่งหน้าที่หลักคือการกลั่นกรองงาน โครงการต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะข้อคิดในแง่มุมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รอบคอบตามหลักวิชาการตลอดจนการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ความคุ้มค่าของโครงการ อัตราผลตอบแทนการลงทุน ตลอดจนการวิเคราะห์ผลกระทบของงานโครงการซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในขณะนั้นได้อย่างดีพอสมควร ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตามในยุคหลัง ซึ่งตรงกับช่วงของการใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 – ฉบับที่ 4 นั้นประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ที่เป็นผลจาก

การพัฒนาอย่างไม่สมดุลจนเกิดปัญหาช่องว่างของการกระจายรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชนบทมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณในระยะหลังจึงได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม การลดอัตราการเพิ่มของประชากรและการกระจายรายได้ที่เพิ่มขึ้น ต่อมาใน พ.ศ. 2524 เศรษฐกิจของโลกได้เกิดความผันผวนอย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์ราคาน้ำมันที่กลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมัน (โอเปค) ได้ร่วมกันกำหนดราคาน้ำมันดิบไว้สูงจนมีผลกระทบต่อ การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกอย่างทั่วหน้า เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจดังกล่าว จนก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างรุนแรง ในช่วงนั้นได้มีการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจด้วยการใช้วินัยทางการคลัง อย่างเข้มงวดควบคุมการเพิ่มของรายจ่ายประจำและสนับสนุนรายจ่ายเพื่อการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนในอัตราสูง ลดการลงทุนที่ต้องใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศหรือการนำเข้าวัตถุดิบ ซึ่งมีส่วนทำให้ประเทศไทยสามารถผ่านวิกฤตและทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยกลับสู่ความมั่นคงได้อีกครั้งในเวลาอันรวดเร็ว

ยุคที่ 2: ยุคกลาง ช่วงของการใช้งบประมาณแบบแสดงแผนงาน (line – item budgeting) ระหว่าง พ.ศ. 2524 – ต้น พ.ศ. 2540

ยุคที่ 2 เป็นช่วงที่มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณจากเดิมมาใช้ระบบงบประมาณแบบแสดงแผนงาน ซึ่งเป็นระบบที่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณควบคุมไปกับการพิจารณารายละเอียดของการใช้จ่ายในรายการที่สำคัญ ๆ โดยมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ.2502 ในสาระสำคัญให้สอดคล้องกับระบบงบประมาณแบบแผนงาน นอกจากนั้นยังมีการปรับปรุงและประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2525 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงบประมาณในระดับจังหวัด พ.ศ.2524 ทำให้มีการมอบอำนาจในการบริหารงบประมาณให้แก่หัวหน้าส่วนราชการสามารถที่จะมอบและแบ่งปันอำนาจการบริหารจัดการมาประยุกต์ใช้กับการงบประมาณ (management approach to budgeting)

ในยุคนี้ตรงกับการใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 – ฉบับที่ 7 รัฐบาลดำเนินนโยบายงบประมาณแบบขาดดุลเล็กน้อยเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและเร่งรัดการพัฒนาประเทศ ประหยัดการใช้จ่ายในส่วนที่เป็นรายจ่ายประจำและรายจ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตและยังเน้นการรักษาวินัยด้านการเงินการคลังเพื่อแก้ปัญหาทางด้านวิกฤตด้านรายรับจำกัดอัตราค่าจ้างของข้าราชการให้เพิ่มไม่เกินร้อยละ 2 ต่อปี เน้นนโยบายพัฒนาประเทศเป็นด้าน ๆ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (eastern seaboard) มุ่งการพัฒนาชนบท แก้ปัญหาด้านการก่อการร้าย จนกระทั่งระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้นจนถึงยุคที่เรียกว่า ยุคโชติช่วงชัชวาล

ต่อมาประเทศไทยเปิดเสรีทางการเงิน มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนต่างประเทศมาลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Products-GDP) เศรษฐกิจขยายตัวแบบฟองสบู่ประกอบด้วยภาคการเงินของประเทศขาดความพร้อม ที่จะเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจทั้งภายในและระหว่างประเทศ จนต้องมีการลดค่าเงินบาท ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ธุรกิจล้ม เกิดภาวะฟองสบู่แตก ทำให้มีการปรับลดงบประมาณรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง มีการยืดเวลาการจ่ายเงินภาครัฐให้สอดคล้องกับฐานะการคลังของประเทศ ในขณะที่นั้น โดยอาศัยเงินประจำงวดเป็นเครื่องมือในการควบคุมประมาณการใช้จ่ายเงินของส่วนราชการต่าง ๆ

สำหรับช่วงท้ายของยุคนี้ ระหว่าง พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2540 ภายหลังจากการเข้าสู่อำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ก่อให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนและนักวิชาการ ทำให้รัฐบาลรักษาการซึ่งมี นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องดำเนินการตามกระแสเรียกร้องของประชาชนที่ต้องการให้มีการปฏิรูประบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยแบบเต็มรูปแบบอันเป็นที่มาของการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมมากขึ้นและก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูประบบการศึกษาตามมาระบบและวิธีการงบประมาณของประเทศเป็นเป้าหมายสำคัญเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลและฝ่ายการเมืองต้องการให้มีการปฏิรูปเพื่อลดอำนาจหน้าที่ของฝ่ายข้าราชการประจำและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ฝ่ายการเมือง เริ่มมีการจำกัดบทบาทให้อยู่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ

และกลไกของรัฐบาลมากกว่า การเป็นผู้ชี้้นำการตัดสินใจเหมือนกับที่เคยได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลในอดีต

ยุคที่ 3: ยุคปฏิรูป ช่วงของการนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานยุทธศาสตร์ (Strategic Performance-Based Budgeting-SPBB) มาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน

ภายหลังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีผลบังคับใช้ ฝ่ายการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น พรรคการเมืองเริ่มมีศักยภาพที่จะพัฒนานโยบายของพรรคได้โดยไม่ต้องอาศัยแนวนโยบายที่ข้าราชการประจำเป็นผู้นำเสนอหรืออิงกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเหมือนเช่นในอดีต ทำให้ระบบราชการที่เป็นหลักในการบริหารประเทศต้องหวั่นไหวให้ตัวเองให้เป็นเครื่องมือในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้บรรลุผล

ในส่วนของระบบงบประมาณเริ่มมีแนวคิดที่จะทำให้ระบบงบประมาณสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีรูปธรรม ก็จะต้องเป็นระบบงบประมาณที่ต้องตอบคำถามได้ว่า ประชาชนได้รับอะไรจากงบประมาณแผ่นดิน จึงได้มีการพัฒนาและนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance-based budgeting) ซึ่งเน้นถึงผลที่ได้จากการใช้จ่ายงบประมาณ (output) มาใช้ โดยจัดทำโครงการนำร่องในปีงบประมาณ พ.ศ.2544 ก่อนจำนวน 7 หน่วยงานและสำนักงานงบประมาณได้นำผลจากโครงการนำร่องดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบงบประมาณที่เรียกว่างบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance-Based Budgeting -SPBB) เพื่อให้ระบบงบประมาณสามารถตอบสนองการทำงานตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ระบบงบประมาณได้มีการปรับบทบาทและอำนาจหน้าที่ครั้งใหญ่โดยมีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมายการให้บริการ การกำหนดผลผลิต และความรับผิดชอบในการบริหารงบประมาณให้แก่ส่วนราชการมากขึ้น โดยมีการวัดระดับผลสำเร็จและประสิทธิภาพในการใช้จ่ายที่ชัดเจนตรวจสอบได้เน้นหนักในเรื่องของการพัฒนาระบบวิธีการกำหนดกรอบและแนวทางในการจัดสรรและบริหารงบประมาณ การติดตามประเมินผลความสำเร็จของยุทธศาสตร์และเป้าหมายระดับชาติ การจัดทำและเสนอแนะ

กรอบยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สอดคล้องกับนโยบายของ
รัฐบาลและนโยบายด้านการคลังของประเทศ

โครงสร้างด้านรายจ่ายของรัฐบาล

การใช้จ่ายของรัฐบาลได้มีการจำแนกเป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์
ในการนำไปใช้ดำเนินการต่างๆ ซึ่งประเทศไทยมีการจำแนกประเภทการใช้จ่ายออก
2 ประเภท ดังนี้ (สำนักงานงบประมาณ, 2548).

1. การจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ (economic classification) หมายถึง
การจำแนกงบประมาณรายจ่ายเพื่อแสดงให้เห็นผลทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากการใช้
จ่ายของรัฐบาล โดยจำแนกเป็นรายจ่ายตามสาระสำคัญ ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 7)

1.1 รายจ่ายลงทุน (capital expenditure) หมายถึง การใช้จ่ายเพื่อจะสร้างความ
เติบโตทางเศรษฐกิจและรายจ่ายเพื่อการได้มาซึ่งครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ซึ่งถือว่าเป็น
รายจ่ายเพื่อการสะสมทุนของหน่วยราชการ

1.2 รายจ่ายประจำ (current expenditure) หมายถึง รายจ่ายเพื่อใช้ในการ
บริหารงานประจำ เป็นรายจ่ายประเภท เงินเดือน ค่าจ้างและค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดซื้อ
บริการและสิ่งทอที่ไม่เป็นสินทรัพย์ประเภททุน

1.3 รายจ่ายชำระคืนต้นเงินกู้ หมายถึง รายจ่ายจากการกู้เงินเพื่อชดเชยการขาด
ดุลงบประมาณ ซึ่งในแต่ละปีต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของจำนวนเงินงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีกับอีกร้อยละ 80 ของงบประมาณรายจ่ายที่ตั้งไว้สำหรับชำระคืนต้นเงินกู้

ตาราง 7

งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ พ.ศ. 2535-2548

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	รายจ่ายลงทุน		รายจ่ายประจำ		รายจ่ายชำระคืนต้น เงินกู้		รวมทั้งสิ้น
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
2535	130,652.6	28.4	301,818.2	65.5	27,929.2	6.1	460,400
2536	171,606.7	30.6	351,060.8	62.7	37,332.5	6.7	560,000
2537	212,975.6	34.1	376,382.3	60.2	35,642.1	5.7	625,000
2538	253,839.8	35.5	434,383.3	60.8	26,776.9	3.7	715,000
2539	327,288.6	38.8	482,368.2	57.2	33,543.2	4.0	843,200
2540	380,050.0	41.1	520,543.1	56.3	24,406.9	2.6	925,000
2541	279,258.1	33.6	519,505.8	62.6	31,236.1	3.8	830,000
2542	233,534.7	28.3	586,155.1	71.1	5,350.2	0.6	825,000
2543	217,097.6	25.2	635,585.1	73.9	7,317.3	0.9	860,000
2544	218,578.2	24.0	679,286.5	74.7	12,135.3	1.3	910,000
2545	223,617.0	21.9	773,714.1	75.6	25,668.9	2.5	1,023,000
2546	211,493.5	21.1	753,454.7	75.4	34,951.8	3.5	999,900
2547	292,800.2	25.2	836,544.4	71.9	34,155.4	2.9	1,163,500
2548	318,672.0	25.5	88,251.7	70.5	50,076.3	4.0	1,250,000

ที่มา : จากงบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2548, โดยสำนักงานงบประมาณ, เมษายน 2547, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 33.

2. การจำแนกตามลักษณะงาน (functional classification) เป็นการแสดงงบประมาณรายจ่ายตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลและตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา สำนักงานงบประมาณได้ปรับปรุงระบบการจำแนกงบประมาณรายจ่ายตามลักษณะงานจากที่เคยใช้หลักการของสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2501 มาใช้หลักการในการจำแนกรายจ่ายรัฐบาลของสำนักงาน

สถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2523 แทน ซึ่งได้จำแนกการดำเนินงานของรัฐบาลตามวัตถุประสงค์อย่างกว้างขวางเป็นด้านต่าง ๆ 14 ด้านภายใต้ลักษณะงาน 4 ประเภท ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 8 -11)

2.1 การบริหารงานทั่วไป

2.1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินกิจกรรมองค์กรณีบัญญัติ การบริหารการเงิน การคลัง การบริหารงานบุคคลกลาง การจัดทำสถิติการจัดการเลือกตั้ง การบริหารงานต่างประเทศ การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศต่าง ๆ ตลอดจนการวิจัยพื้นฐาน

2.1.2 การป้องกันประเทศ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมและการรักษาดินแดนโดยฝ่ายพลเรือน ทั้งสมาชิกอาสารักษาดินแดนและเจ้าหน้าที่การปกครอง

2.1.3 การรักษาความสงบภายใน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายงานตุลาการ อัยการ ตำรวจ การป้องกันอัคคีภัย และงานราชทัณฑ์

2.2 การบริการชุมชนและสังคม

2.2.1 การศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษารวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียนและการจัดทุนการศึกษา งบประมาณจำนวนดังกล่าวรวมถึงเงินอุดหนุนกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา

2.2.2 การสาธารณสุข เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการบริการสาธารณสุขทั้งการวางแผน การบริหารการดำเนินงานโรงพยาบาล สถานพยาบาลต่างๆ และการให้ความรู้และบริการด้านสุขภาพอนามัย ทั้งที่ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุขและส่วนราชการอื่น

2.2.3 การสังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการประกันสังคมให้แก่บุคคลผู้สูญเสียรายได้เนื่องจากเจ็บป่วย คลอดบุตร และเป็นการให้ประโยชน์ทดแทนแก่บุคคลทั่วไป ลูกจ้างของรัฐ กรณีเกษียณอายุ เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์อื่น เช่น กรณีประสบภัยพิบัติ

2.2.4 การเคหะและชุมชน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงาน จัดหาที่พักอาศัยและการกำหนดมาตรฐาน การวางผังเมือง การพัฒนาชุมชนตลอดจน การจัดหาไฟฟ้าเพื่ออุปโภคบริโภค การดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การกำจัดของเสีย และการระบายน้ำ การควบคุมและกำจัดมลภาวะและมลพิษ

2.2.5 การศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการกีฬาของกีฬาแห่งประเทศไทย ในส่วนที่เป็นนโยบายนอกเหนือจากการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมของ กรมศิลปากร และการศาสนาของกรมการศาสนา และเป็นค่าใช้จ่ายในการกระจายเสียง และจัดระบบโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ตลอดจนบริหารด้านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ค่าจัดสร้างสวนสาธารณะหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ และ สวนพฤกษศาสตร์

2.3 การเศรษฐกิจ

2.3.1 การเชื้อเพลิงและพลังงาน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสำรวจ จัดหา พัฒนา และควบคุมทรัพยากรเชื้อเพลิง และการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานต่าง ๆ

2.3.2 การเกษตร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการที่ดิน การจัดที่ดินทำกิน ให้เกษตรกร การยุบราคาผลผลิต การส่งเสริมการเกษตร การปศุสัตว์ การควบคุม ศัตรูพืช การป่าไม้ การประมง และการค้นคว้าวิจัยทางการเกษตร

2.3.3 การเหมืองแร่ ทรัพยากรธรณี การอุตสาหกรรมและการโยธา เพื่อ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรณี การส่งเสริมการควบคุม อุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม และการวิจัยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย รวมทั้งการดำเนินการของ กรมโยธาธิการและผังเมือง

2.3.4 การคมนาคม ขนส่งและการสื่อสาร เพื่อใช้ในการบริหารและ ก่อสร้างระบบขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตลอดจนการสื่อสารซึ่งไม่รวม ระบบในโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะงานนันทนาการ วัฒนธรรม และศาสนา

2.3.5 การบริการเศรษฐกิจอื่น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทางด้าน พาณิชยกรรมทั้งภายในประเทศ และการพาณิชย์ต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ ตลอดจน

การควบคุมการดำเนินงานกิจการโรงแรมและภัตตาคาร การส่งเสริมการท่องเที่ยว การควบคุมแรงงานและดำเนินโครงการเอนกประสงค์ต่าง ๆ

2.4 การดำเนินการด้านอื่น ๆ

2.4.1 การชำระหนี้เงินกู้ เป็นค่าชำระคืนต้นเงินกู้ ค่าดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม

2.4.2 การค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมที่ไม่สามารถจำแนกเข้าลักษณะงานที่กล่าวมาข้างต้นได้ อาทิ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานของรัฐและเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

ตาราง 8

งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะงาน 4 ประเภท พ.ศ. 2535 -2548

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	การบริหารทั่วไป		การบริการชุมชน และสังคม		การเศรษฐกิจ		การดำเนินงานด้าน อื่น ๆ		รวม ทั้งสิ้น
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
2535	116,437.8	25.3	142,559.1	31.0	112,056.1	24.3	89,347.0	19.4	460,400
2536	137,076.1	24.5	189,553.3	33.8	142,956.4	25.5	90,414.2	16.1	560,000
2537	150,517.9	24.4	212,908.4	34.6	165,556.5	26.9	87,017.2	14.1	616,000
2538	159,809.0	22.4	255,007.5	35.7	193,110.9	27.0	107,072.6	15.0	715,000
2539	191,870.0	22.8	324,162.9	38.4	243,508.0	28.9	83,659.1	9.9	843,200
2540	192,302.4	20.8	374,663.1	40.5	268,561.2	29.0	89,473.3	9.7	925,000
2541	172,198.9	20.7	357,022.1	43.0	215,397.0	26.0	85,382.0	10.3	830,000
2542	163,650.6	19.8	347,904.7	42.2	199,678.7	24.2	113,466.0	13.8	825,000
2543	175,488.8	20.4	374,840.7	43.6	190,176.7	22.1	119,493.8	13.9	860,000
2544	178,642.7	19.6	382,398.2	42.0	205,094.5	22.5	143,864.6	15.8	910,000
2545	186,161.1	18.2	425,846.8	41.6	238,763.1	23.3	172,229.0	16.8	1,023,000
2546	190,756.5	19.1	421,130.6	42.1	206,219.2	20.6	181,793.7	18.2	999,900
2547	209,296.3	18	470,096.1	40.4	282,325.2	24.3	201,782.4	17.3	1,163,500
2548	211,041.2	16.9	476,334.70	38.1	296,571.20	23.7	266,052.90	21.3	1,250,000

ที่มา: จาก งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2548 ,สำนักงานประมาณ, 2547ฯ :

กรุงเทพมหานคร, หน้า 57.

ตาราง 9

งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะงาน ปีงบประมาณ 2535-2539

(หน่วย: ล้านบาท)

ลักษณะงาน	ปีงบประมาณ				
	2535	2536	2537	2538	2539
1. การบริหารทั่วไป	116,437.8	137,076.1	150,630.7	159,438.3	191,870.0
1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ	21,508.0	26,063.9	28,413.7	31,346.1	47,206.9
1.2 การป้องกันประเทศ	70,571.7	80,366.2	86,694.8	90,623.3	97,706.9
1.3 การรักษาความสงบภายใน	24,358.1	30,646.0	35,522.2	37,468.9	46,956.2
2. การบริหารชุมชนและสังคม	142,559.1	189,553.3	223,447.7	255,600.8	324,162.9
2.1 การศึกษา	86,430.3	108,556.3	122,552.5	135,137.6	167,560.4
2.2 การสาธารณสุข	25,951.4	34,702.3	42,265.6	49,635.4	59,810.4
2.3 การสังคมสงเคราะห์	14,412.8	18,737.1	22,329.9	26,812.1	35,972.8
2.4 การเคหะและชุมชน	11,977.7	22,342.1	30,135.4	36,257.1	51,616.4
2.5 การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ	3,786.9	5,214.9	6,164.3	7,758.6	9,202.9
3. การเศรษฐกิจ	112,056.1	142,956.4	163,569.0	193,036.8	243,508.0
3.1 การซื้อเพลิงและพลังงาน	1,402.0	1,647.7	1,987.0	2,190.0	1,753.6
3.2 การเกษตร	48,388.6	59,113.7	70,149.8	81,140.7	77,787.3
3.3 การเหมืองแร่ ทรัพยากรธรณี การอุตสาหกรรม และการโยธาอื่น	2,981.8	3,481.8	3,106.1	3,369.3	3,923.7
3.4 การคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร	43,260.1	60,137.8	69,557.3	86,636.4	122,123.4
3.5 การบริหารเศรษฐกิจอื่น	16,023.6	18,575.4	18,768.8	19,700.4	37,920.0
4. การดำเนินงานอื่น ๆ	89,734.8	90,414.2	87,352.6	106,924.1	83,659.1
รวมทั้งสิ้น	460,400.0	560,000.0	625,000.0	715,000.0	843,200.0

ที่มา. จาก 1. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2535, โดยสำนักงานงบประมาณ, มิถุนายน 2534 : กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ที พี พรินท์, หน้า 75.

2. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2536-2537, โดย สำนักงบประมาณ 2535-2536, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ที พี พรินท์ , หน้า 110-112.

ตาราง 10

งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะงานปีงบประมาณ 2540-2544

(หน่วย : ล้านบาท)

ลักษณะงาน	ปีงบประมาณ				
	2540	2541	2542	2543	2544
1. การบริหารทั่วไป	192,302.4	172,198.9	163,650.6	175,488.8	178,642.7
1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ	41,473.0	40,264.8	36,752.7	42,672.2	44,338.2
1.2 การป้องกันประเทศ	102,167.9	82,522.3	76,761.5	76,421.5	76,445.7
1.3 การรักษาความสงภายใน	48,661.5	49,411.9	50,136.4	56,395.1	57,858.8
2. การบริหารชุมชนและสังคม	374,663.1	357,022.1	347,904.7	374,84.7	382,398.2
2.1 การศึกษา	204,014.2	203,882.2	207,316.5	220,620.8	221,591.5
2.2 การสาธารณสุข	68,494.1	63,682.8	60,106.4	63,501.2	65,041.2
2.3 การสังคมสงเคราะห์	37,716.0	36,215.0	36,544.7	46,101.1	51,562.1
2.4 การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ	52,545.4	38,698.1	35,681.9	37,165.5	37,494.1
2.5 การเคหะและชุมชน	11,893.4	14,544.0	8,255.2	7,452.1	6,709.3
3. การเศรษฐกิจ	268,561.2	215,397.0	199,678.7	190,176.1	205,094.5
3.1 การเชื่อเพลิงและพลังงาน	1,200.6	4,982.5	2,469.3	1,716.6	1,901.6
3.2 การเกษตร	79,388.0	64,347.4	61,287.2	67,728.0	73,860.4
3.3 การเหมืองแร่ ทรัพยากร ธรณี การอุตสาหกรรมและการ โยธาอื่น	4,904.3	7,329.8	4,721.1	5,336.6	5,548.9
3.4 การคมนาคมขนส่ง	146,061.2	109,323.2	96,517.6	86,354.2	76,851.2

ลักษณะงาน	ปีงบประมาณ				
	2540	2541	2542	2543	2544
และการสื่อสาร					
3.5 การบริหารเศรษฐกิจอื่น	37,007.1	29,414.0	34,683.5	29,041.3	46,932.4
4. การดำเนินงานอื่น ๆ	89,734.8	90,414.2	87,352.6	106,924.1	83,659.1
รวมทั้งสิ้น	944,000.0	830,000.0	825,000.0	860,000.0	910,000.0

ที่มา. จาก 1. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2540, โดยสำนักงบประมาณ, กรกฎาคม 2539, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ที พี พริน, หน้า 28.

2 งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2541-2544, โดย สำนักงบประมาณ 2540-2543, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี เอ ลิฟวิ่ง, หน้า 35-40.

ตาราง 11

งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะงาน ปีงบประมาณ 2545-2548

(หน่วย:ล้านบาท)

ลักษณะงาน	ปีงบประมาณ			
	2545	2546	2547	2548
1. การบริหารทั่วไป	186,161.1	190,756.5	209,296.3	211,041.2
1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ	52,275.2	53,858.1	70,019.3	66,261.2
1.2 การป้องกันประเทศ	77,207.4	75,607.1	74,106.0	78,052.8
1.3 การรักษาความสงบภายใน	56,678.5	61,291.3	65,171.0	66,727.2
2. การบริการชุมชนและสังคม	425,846.8	421,130.6	470,096.1	476,334.7
2.1 การศึกษา	222,989.8	235,444.4	251,194.0	262,721.8
2.2 การสาธารณสุข	72,769.7	78,224.2	83,650.3	89,163.7
2.3 การสังคมสงเคราะห์	70,781.0	76,355.7	108,278.0	85,975.9
2.4 การเคหะและชุมชน	52,984.2	25,117.6	20,413.3	31,364.3
2.5 การศาสนาวัฒนธรรมและ นันทนาการ	6,622.1	5,988.7	6,560.5	7,109.0
3. การเศรษฐกิจ	238,763.1	206,219.2	282,325.2	296,571.2
3.1 การเชื้อเพลิงและพลังงาน	1,348.2	1,647.0	2,171.2	2,434.3
3.2 การเกษตร	75,497.5	73,202.6	68,034.4	69,571.0
3.3 การเหมืองแร่ ทรัพยากร ธรณี การอุตสาหกรรมและการ โยธาอื่น	6,112.7	7,936.0	5,884.0	7,722.2
3.4 การคมนาคม ขนส่งและ สื่อสาร	64,176.7	57,801.3	62,788.9	77,968.1
3.5 การบริหารเศรษฐกิจอื่น	91,628.0	65,632.3	143,446.7	138,875.6
4. การดำเนินงานอื่น ๆ	172,229.0	181,793.7	201,782.4	266,052.9
รวมทั้งสิ้น	1,023,000.0	999,900.0	1,163,500.0	1,250,000.0

ที่มา: จาก 1. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2545 ,โดย สำนักงบประมาณ (2544), กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 56.

2. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2546 ,โดย สำนักงบประมาณ, 2545, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 32.

3. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2547,โดย สำนักงบประมาณ, 2546, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 47.

4. งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2548,โดย สำนักงบประมาณ, 2547, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 112.

การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายที่จำแนกตามลักษณะงานของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2548 ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 11) พบว่า การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย จำแนกตามลักษณะงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ การบริการชุมชนและสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุขที่ภาครัฐบาลให้ความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนการเศรษฐกิจโดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งและสื่อสาร และการบริหารทั่วไปด้านการป้องกันประเทศเป็นลำดับรองลงไป ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การกำหนดนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย ซึ่งจะเน้นด้านใดเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ในการจัดทำแผนงบประมาณจะต้องตอบสนองต่อเป้าหมายและแนวทางตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี นำไปสู่เป้าหมายของการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลเพื่อให้เกิดใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด

งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์

งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance -Based Budgeting -SPBB) หมายถึง ระบบงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ (mission) ขององค์กร จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงาน งาน/โครงการ อย่างเป็นระบบมีการติดตามประเมินผลสม่ำเสมอ เพื่อวัดผลสำเร็จของงานตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบใน

การวางแผนจัดการและบริหารงานแก่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ โดยสามารถแสดงความรับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับกรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานประมาณ, 2547ก).

1. ระดับชาติหรือระดับรัฐบาล โดยมีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติ (strategic delivery target) ซึ่งใช้กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดสรรงบประมาณประจำปีของประเทศ

2. ระดับกระทรวงหรือระดับความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของกระทรวง โดยมีรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบต่อเป้าหมายสำเร็จที่เรียกว่าเป้าหมายการให้บริการสาธารณะ (service delivery target) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในข้อตกลงการให้บริการสาธารณะ (Public Service Agreement -PSA) ที่จัดระหว่างคณะกรรมการนโยบายงบประมาณกับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

3. ระดับกรมหรือระดับหน่วยปฏิบัติ โดยมีหัวหน้าหน่วยงานรับผิดชอบต่อความสำเร็จของผลผลิต (outputs) ที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งผลผลิตดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในข้อตกลงการจัดทำผลผลิต (service delivery Agreement-SDA) ที่จะทำขึ้นระหว่างรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกับหัวหน้าหน่วยปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ได้กำหนดแนวทางการจัดสรรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548 - 2551 และได้มีการปรับปรุงระบบงบประมาณโดยกำหนดให้ใช้ยุทธศาสตร์มาเป็นแนวทางจัดสรรงบประมาณตั้งแต่ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 แต่ละยุทธศาสตร์จะมีแนวทางการจัดสรรงบประมาณแก่ส่วนราชการต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

นโยบายงบประมาณ พ.ศ. 2546

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 รัฐบาลมีแนวนโยบายในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้ยั่งยืนและ

สนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพภายใต้กรอบนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม ดังนี้ (สำนักงบประมาณ, 2545).

1. รัฐบาลจะใช้กลไกของธุรกิจเอกชนเป็นหลักในการสร้างความเจริญเติบโตของประเทศและรัฐบาลจะเข้าไปส่งเสริมอย่างต่อเนื่องด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

2. สถาบันการเงินจะมีบทบาทในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลจะให้การสนับสนุนผ่านนโยบายการเงิน และการปรับปรุงระบบสถาบันการเงิน เพื่อกระตุ้นให้กลไกตลาดสินเชื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. รัฐบาลจะรักษาวินัยและความยั่งยืนทางการคลังให้อยู่ในกรอบเป้าหมายยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระยะปานกลาง

จากกรอบนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวมดังกล่าวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 รัฐบาลจึงใช้งบประมาณแบบขาดดุลลดลง ทั้งในจำนวนและสัดส่วนเมื่อเทียบกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม โดยกำหนดวงเงินงบประมาณรวมทั้งสิ้น 999,900 ล้านบาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 27.42 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ สำหรับแนวทางในการจัดทำงบประมาณ รัฐบาลได้มีนโยบายปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำและจัดสรรงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยใช้กรอบยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณเป็นตัวนำ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสามารถสนองตอบต่อนโยบายเร่งด่วน และนโยบายสำคัญของรัฐบาล และได้เริ่มนำแนวทางการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานมาใช้ควบคู่การจัดทำงบประมาณฐานศูนย์ รวมทั้งให้ความสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ และเป้าหมายการให้บริการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2546 รวมทั้งการพิจารณาทบทวนยกเลิกงาน/โครงการและกิจกรรม ที่หมดความจำเป็นหรือไม่คุ้มที่จะดำเนินการ หรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน โดยส่วนรวม

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพมุ่งเน้นการสร้างการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ การให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งกำหนดเป้าหมายระยะยาวในการวางฐานที่ดีของประเทศการบริหารจัดการที่ดี และการปรับโครงสร้างของประเทศเพื่อขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน ตลอดจนการเสริมสร้างความมั่นคงและส่งเสริมกิจการต่างประเทศ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 12)

ตาราง 12

การจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

(หน่วย:ล้านบาท)

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
1. ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจ	153,332.8	15.3
1.1 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ	26,814.	2.7
1.1.1 ส่งเสริมการส่งออก	2,537.8	0.3
1.1.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยว	8,295.4	0.8
1.1.3 ฟื้นฟูภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์	2,081.0	0.2
1.1.4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	2,537.8	0.3
1.1.5 พัฒนาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	13,900.0	1.4
1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจ	126,518.6	12.6
1.2.1 การเกษตร	45,784.2	4.6
1.2.2 อุตสาหกรรม	1,054.8	0.1
1.2.3 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3,043.7	0.3

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
1.2.4 โครงสร้างพื้นฐาน	76,635.9	7.6
2.1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน	20,246.5	2.0
2.1.1 การเกษตร	4,768.3	0.5
2.1.2 อุตสาหกรรมและรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	3,27.8	0.3
2.2 ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม	16,600.0	1.7
2.3 การบริหารจัดการที่ดี	19,078.4	1.9
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต	443,680.0	44.4
3.1 การแก้ไขปัญหาความยากจน	84,137.9	8.4
3.1.1 ลดความยากจน	75,745.7	7.6
3.1.2 พักชำระหนี้เกษตรกร	8,392	0.8
3.2 บรรเทาปัญหาการว่างงาน	1,362.0	0.1
3.3 พัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต	349,687.7	35.0
3.3.1 การศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิต	276,951.0	27.7
3.3.2 การประกันสุขภาพถ้วนหน้า	55,709.0	5.6
3.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	13,053.5	1.3
3.3.4 ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	3,974.2	0.4
3.4 พัฒนาระบบการยุติธรรม	8,492.5	0.9
5. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการต่างประเทศ	259,959.6	26.0
5.1 การบริหารจัดการทั่วไปและภารกิจตามกฎหมาย	134,384.7	13.4
5.2 ใช้จ่ายชำระหนี้เงินกู้	125,574.9	12.6

ที่มา : จาก งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2546, โดยสำนักงบประมาณ 2545, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 68.

นโยบายงบประมาณ พ.ศ. 2547

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของรัฐบาลใน พ.ศ. 2547 มุ่งเน้นในการสนับสนุนภาคเอกชนในการเสริมสร้างการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการดำเนินนโยบายการเงินในการกระตุ้น และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจรัฐบาล จึงได้จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2547 ภายใต้นโยบายงบประมาณดังนี้ (สำนักงบประมาณ, 2546).

1. ดำเนินนโยบายงบประมาณแบบขาดดุลเพื่อรักษาแรงกระตุ้นทางการคลังอย่างต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ.2545 และปีงบประมาณ พ.ศ.2546 ทั้งนี้ได้กำหนดให้การขาดดุลงบประมาณลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 ทั้งจำนวนวงเงินและสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น (GDP) เพื่อสอดคล้องกับกรอบความยั่งยืนทางการคลังระยะปานกลาง ให้สามารถจัดทำงบประมาณแบบสมดุลได้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ เพื่อควบคุมรายจ่ายประจำปีไม่ให้ขยายตัวเกินร้อยละ 3 และมีสัดส่วนรายจ่ายประจำปีต่องบประมาณลดลง

3. สนับสนุนการขยายตัวของการลงทุนของประเทศ โดยกำหนดสัดส่วนรายจ่ายลงทุนต่องบประมาณ เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

4. เสริมสร้างศักยภาพทางการคลังท้องถิ่น โดยเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้รัฐบาลสุทธิควบคู่กับการเสริมสร้างความสามารถของท้องถิ่นในการจัดหารายได้

จากนโยบายเศรษฐกิจข้างต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 รัฐบาลจึงใช้นโยบายงบประมาณแบบขาดดุลลดลง โดยกำหนดวงเงินงบประมาณรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,028,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31.63 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น (GDP) เพื่อให้การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2547 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า รัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำงบประมาณให้สอดคล้องรับกับการกิจกรรมตามโครงสร้างส่วนราชการใหม่ สอดคล้องกับการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ ซึ่งในปีงบประมาณ

พ.ศ. 2547 ได้มีการพัฒนาการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 มิติการร่วมคิดร่วมสานฝันเพื่อพัฒนาประเทศไทยและปัญหาหลักของชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนโดยกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และแนวทางการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายการให้บริการ กลยุทธ์ ผลผลิต ผลลัพธ์ และตัววัดชี้ผลสำเร็จของหน่วยงานที่จะตอบสนองต่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ ของรัฐบาลที่กำหนดไว้ รวมทั้งรัฐบาลได้จัดทำแผนงบประมาณในเชิงบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณโดยภาพรวมของหน่วยงานต่างๆ มีความเชื่อมโยงสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่เป้าประสงค์ของการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มีเป้าหมายยุทธศาสตร์ระดับชาติ โดยเน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและมีเสถียรภาพ ลดปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ทั้งนี้การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ได้มีการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์เพื่อแสดงผลลัพธ์/ผลสำเร็จของการใช้จ่ายงบประมาณตามระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ รวมทั้งยังให้ความสำคัญต่อเนื้อหาของยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ พ.ศ. 2546 และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 13)

ตาราง 13

การจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2547

(หน่วย:ล้านบาท)

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
1. ยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ	101,232.7	9.8
1.1 การเกษตร	50,778.5	4.9
1.2 พัฒนาอุตสาหกรรมและรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	4,930.1	0.5
1.3 พัฒนาการค้าและบริการ	1,412.8	0.1
1.4 ส่งเสริมการส่งออก	2,603.6	0.3
1.5 ส่งเสริมการท่องเที่ยว	6,807.7	0.7
1.6 ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อการแข่งขันของประเทศ	22,039.0	2.1
1.7 ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน	4,880.4	0.4
1.8 ปรับระบบการเงิน การคลัง เพื่อสนับสนุนการแข่งขันของประเทศ	7,780.6	0.8
2. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	104,760.6	10.2
2.1 ฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจรากฐาน	22,601.6	2.2
2.2 พัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5,128.1	0.5
2.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	1,527.9	0.2
2.4 เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพของระบบขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน	58,607.9	5.7

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
2.5 พัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,527.9	0.2
2.6 พัฒนาและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ	1,395.8	0.1
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต	403,852.2	39.3
3.1 การแก้ไขปัญหาความยากจน	40,259.9	3.9
3.2 บรรเทาปัญหาการว่างงานและพัฒนาแรงงาน	12,259.9	1.2
3.3 การปฏิรูปการศึกษา และเติมปัญญาทางสังคม	186,937.4	18.2
3.4 วัฒนธรรมและนันทนาการ	2,658.0	0.3
3.5 การสาธารณสุขและการประกันสุขภาพถ้วนหน้า	96,997.7	9.4
3.6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการจัดระเบียบสังคม	61,386.8	6.0
3.7 ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	3,024.8	0.3
4. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศ การอำนวยความสะดวกยุทธธรรม	98,808.2	9.6
4.1 ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ	76,692.1	7.4
4.2 ส่งเสริมกิจการต่างประเทศ	1,983.3	0.2
4.3 พัฒนาระบบและกระบวนการยุทธธรรม	20,132.8	2.0
5.ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศ	319,346.3	31.1
5.1 ส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	11,749.0	1.2
5.2 พัฒนาระบบการเมือง	1,170.7	0.1
5.3 บริหารจัดการทั่วไปและภารกิจตามกฎหมาย	165,911.0	16.1
5.4 พัฒนาเร่งรัดการบริหารจัดการทางการเงิน การคลังภาครัฐและหนี้ภาครัฐ	140,515.6	13.7

ที่มา: จากงบประมาณ โดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2547, โดย สำนักงบประมาณ, 2546 กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง, หน้า 113.

นโยบายงบประมาณ พ.ศ. 2548

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของรัฐบาลใน พ.ศ.2548 มุ่งเน้นในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจควบคู่กับการสนับสนุนภาคเอกชนในการเสริมสร้างการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ดังในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2548 จึงได้กำหนดนโยบายงบประมาณ ดังนี้ (สำนักงบประมาณ ,2547ข).

1. ดำเนินนโยบายงบประมาณแบบสมดุลเพื่อควบคุมการขยายตัวของหนี้สาธารณะคงค้างและส่งผลให้สัดส่วนหนี้สาธารณะคงค้างต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศเบื้องต้น (GDP) ลดลง อย่างรวดเร็วในอนาคต

2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ เพื่อควบคุมรายจ่ายประจำปีไม่ให้ขยายตัวเกินร้อยละ 2 และมีสัดส่วนรายจ่ายประจำปีต่องบประมาณลดลง

3. สนับสนุนการขยายตัวของการลงทุนของประเทศและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ โดยกำหนดสัดส่วนรายจ่ายลงทุนในจำนวนไม่ต่ำกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2547

4. เสริมสร้างการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามขีดความสามารถการบริหารจัดการที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้รัฐบาลสุทธิ ควบคู่กับการเสริมสร้างความสามารถของท้องถิ่นในการหารายได้

จากนโยบายเศรษฐกิจข้างต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ.2548 รัฐบาลจึงกำหนดวงเงินงบประมาณแบบสมดุล โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,250,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 32.53 ของผลผลิตมวลรวมในประเทศเบื้องต้น (GDP) เพื่อให้การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2548 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า รัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำงบประมาณให้สอดคล้องกับกระบวนการและแนวคิดใหม่ในการจัดการงบประมาณที่ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและแนวคิดในการจัดทำ และเสนอของงบประมาณให้ครอบคลุมการบูรณาการตามยุทธศาสตร์กระทรวงและหน่วยงาน (function) และตามยุทธศาสตร์เฉพาะของรัฐบาล (agenda) รวมทั้งได้มีการกำหนดให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น

ภาครัฐ จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขึ้นต่ำที่จำเป็น เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาควบคุมรายจ่ายประจำปีให้อยู่ในระดับที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน และจัดทำแผนงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายและแนวทางตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณมีความเชื่อมโยงสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่เป้าหมายของการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถสนองตอบนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2548 ให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องทางด้านนโยบายจากปีงบประมาณ พ.ศ.2547 โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ขจัดความยากจน ประชาชนมีระดับคุณภาพชีวิต ความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินที่ดีขึ้น ตลอดจนเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีความโปร่งใส การมีคุณธรรม การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ภาครัฐทั้งนี้การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางในการจัดสรรงบประมาณและเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จเพื่อตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นผลสำเร็จของงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังข้อมูลที่ปรากฏ (ดูตาราง 14)

ตาราง 14

การจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ
พ.ศ. 2548

(หน่วย:ล้านบาท)

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
1. ยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ	102,601.1	8.6
1.1 สร้างความเป็นเลิศของกลุ่มสินค้าและบริการทั้งใน ประเทศและตลาดโลก	51,163.0	4.3
1.2 พัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศ	7,672.4	0.6
1.3 ส่งเสริมการสร้างสังคมประกอบการ	2,503.2	0.2
1.4 สร้างศักยภาพการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคที่ ยั่งยืน	7,332.3	0.6
1.5 เสริมสร้างบทบาทที่เข้มแข็งในเวทีระหว่างโลก	8,637.9	0.7
1.6 พัฒนาการบริหารจัดการเคลื่อนย้ายของสินค้า บริการ ข้อมูลและการเงินระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค(Logistics) ของประเทศ	215.5	0.1
1.7 บริหารจัดการภาครัฐเพื่อสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพใน การแข่งขันของประเทศ	25,076.8	2.1
2. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	152,697.8	12.7
2.1 ฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก	20,826.7	1.7
2.2 พัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	21,315.5	1.8
2.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4,542.6	0.4
2.4 เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพของระบบขนส่ง	58,607.9	5.7
2.5 ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	21,344.90	1.8
2.6 พัฒนาและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ	1,616.2	0.1
2.7 บริหารจัดการภาครัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน	9,319.1	0.8
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิต	397,857.5	33.1

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
3.1 เพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนยากจน	38,594.2	3.2
3.2 พัฒนาความคุ้มครองทางสังคม	4,089.3	0.3
3.3 พัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการให้มีคุณภาพและทั่วถึง	8,221.6	0.7
3.4 บรรเทาการว่างงานและพัฒนาแรงงาน	17,102.9	1.4
3.5 การปฏิรูปการศึกษาและเติมปัญญาให้สังคม	187,162	15.6
3.6 วัฒนธรรมและนันทนาการ	4,707.6	0.4
3.7 การสาธารณสุขและการประกันสุขภาพถ้วนหน้า	90,657.6	7.6
3.8 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการจัดระเบียบสังคม	36,262.2	3.0
3.9 ป้องกันปัญหาเสพติดไม่ให้อกลับมาสู่สังคมไทย	3,624.4	0.3
3.10 บริหารจัดการภาครัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทุนทางสังคมแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต	7,435.7	0.6
4. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศการอำนวยความสะดวกยุติธรรม	116,630.8	9.8
4.1 ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ	85,730.0	7.1
4.2 ส่งเสริมกิจการต่างประเทศ	147.8	0.1
4.3 พัฒนาระบบและกระบวนการยุติธรรม	28,453.2	2.4
4.4 บริหารจัดการภาครัฐเพื่อความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรม	28,453.2	2.4
5. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศ	430,212.8	38.5
5.1 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	19,548.9	1.6
5.2 พัฒนาระบบการเมือง และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการภาครัฐ	3,815.7	0.3
5.3 บริหารจัดการทั่วไปและการกิจตามกฎหมาย	262,569.5	21.9
5.4 บริหารจัดการหน้ภาครัฐ	144,278.1	12.0

ที่มา. จาก งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ 2548, โดยสำนักงบประมาณ, 2537, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ที พี พริน , หน้า 53.

จากตาราง 14 ในปีงบประมาณพ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 443,680 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 44.4 โดยรัฐบาลได้จัดสรรด้านการพัฒนาสังคมและคุณภาพการศึกษามากที่สุด รองลงมา คือด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน และรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศเป็นอันดับที่สอง โดยจัดสรรให้จำนวน 259,960 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 26 ส่วนยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การต่างประเทศและความมั่นคง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนเป็นลำดับรองลงไปจำนวน 153,333, 87,002 และ 55,925 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 15.3, 8.7 และ 5.6

จากตาราง 14 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ยุทธศาสตร์ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 403,852 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 39.3 โดยรัฐบาลได้จัดสรรด้านการปฏิรูปการศึกษาและเติมปัญญาทางสังคมมากที่สุด และรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศเป็นอันดับที่สอง โดยจัดสรรให้จำนวน 319,346 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 31.1 ส่วนยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศและยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศ การอำนวยความสะดวก เป็นลำดับรองลงไปเป็นจำนวน 104,761, 101,233 และ 98,808 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายของรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 10.2, 9.8 และ 9.6

จากตาราง 14 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ยุทธศาสตร์ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศ จำนวน 430,213 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 35.8 โดยรัฐบาลได้จัดสรรด้าน

การบริหารจัดการทั่วไปและภารกิจตามกฎหมายมากที่สุด และรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตในเป็นอันดับที่สอง โดยจัดสรรให้ให้จำนวน 397,858 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายของรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 33.1 ส่วนยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศ การอำนวยความสะดวกและยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ และเป็นลำดับรองลงไปเป็นจำนวน 152,698, 116,631 และ 102,601 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายรัฐบาลเฉลี่ยร้อยละ 12.7, 9.8 และ 8.6 ตามลำดับ

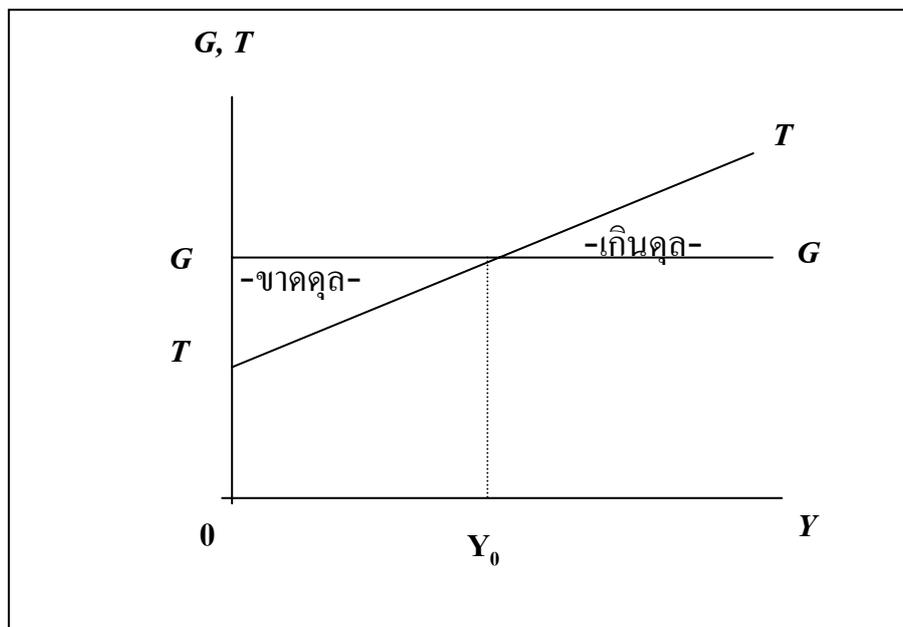
สำหรับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของประเทศไทย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 -2548 นั้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายในยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม การแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตสูงมาก ซึ่งในยุทธศาสตร์นี้จะพบว่า รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้มีการถ่ายทอดสู่สังคมและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณธรรม และความรู้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และการแข่งขันในเวทีโลก พัฒนาความรู้และยกระดับทักษะฝีมือแรงงานและคุ้มครองแรงงานไทยและพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตลอดจนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการประชาชน จัดบริการสาธารณสุขและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่งเสริมและพัฒนาการแพทย์แผนไทย พัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายด้านงบประมาณแผ่นดิน

ในทางทฤษฎีการจัดทำงบประมาณแผ่นดิน มักถูกสมมติให้ปริมาณการขาดดุลงบประมาณเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรายได้ แต่ในทางปฏิบัติ ปริมาณการขาดดุลงบประมาณขึ้นอยู่กับรายได้โดยตรง กล่าวคือ การที่รัฐบาลจัดทำงบประมาณแผ่นดินขาดดุลในบางปีนั้น อาจไม่ได้มีความต้องการที่จะกระตุ้นความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก็ได้ แต่อาจมี

ความจำเป็นต้องปล่อยให้งบประมาณแผ่นดินขาดดุล โดยเกิดการก่อหนี้ขึ้นเพื่อชดเชยการขาดดุลการคลัง เนื่องจากรัฐบาลมีรายรับจากภาษีอากรไม่เพียงพอกับงบประมาณรายจ่าย

การจัดทำงบประมาณแผ่นดินมีตัวแปรสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2 ตัว คือ รายรับจากภาษี และงบประมาณรายจ่าย ซึ่งอาจแสดงได้ด้วยสมการภาษี คือ $T_t = a + b Y_t$ โดยที่ a คือ ภาษีอิสระที่ไม่ขึ้นกับรายได้ หรือเป็นรายรับจากภาษี กรณีรายได้เท่ากับศูนย์ และ $b Y_t$ คือ ภาษีที่ผันแปรตามรายได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารายรับจากภาษีเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่า การขาดดุลงบประมาณย่อมน้อยลง เมื่อรายได้เพิ่มสูงขึ้น ส่วนงบประมาณรายจ่าย ส่วนใหญ่อาจเป็นไปตามความจำเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงถือว่าเป็นรายการอิสระ (Autonomous)

ภาพ 3 สถานภาพของงบประมาณ และรายได้ประชาชาติ

ที่มา: จาก สำนักงบประมาณ 2544 ,เอกสารงบประมาณ.งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2544, หน้า 110.

จากภาพ 3 กำหนดให้เส้นงบประมาณรายจ่ายไม่เปลี่ยนแปลงตามรายได้ โดยมีความชันเป็นศูนย์ (เส้น GG) ขณะที่เส้นรายรับจากภาษีเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้สูงขึ้น (เส้น TT) แสดงสถานภาพความไม่สมดุลระหว่างงบประมาณรายจ่าย และรายรับจาก

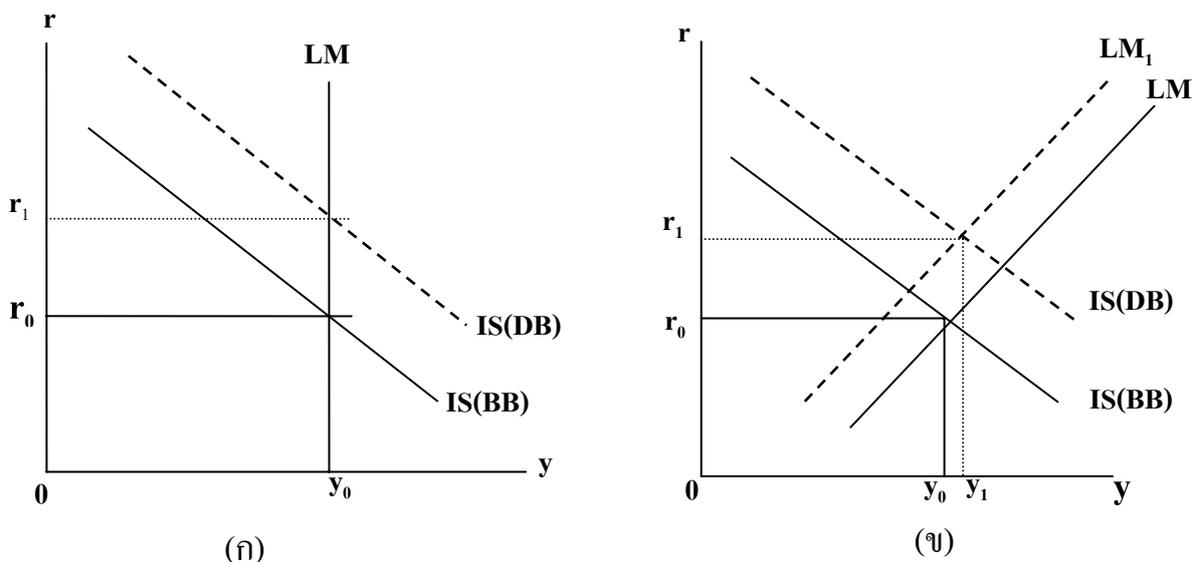
ภาษี ณ ระดับรายได้ที่ต่ำกว่า การจัดทำงบประมาณจะเป็นแบบขาดดุล (deficit) และเมื่อรายได้สูงขึ้น ความไม่สมดุลระหว่างงบประมาณรายจ่ายและรายรับจากภาษีจะน้อยลงไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นงบประมาณสมดุล ณ ระดับรายได้ Y_0 และเลยออกไปทางขวามือเป็นงบประมาณเกินดุล (Surplus)

นโยบายการคลังสามารถเลื่อนเส้น G และเส้น T ขึ้นลงได้ตามความต้องการในกรณีที่ใช้นโยบายแบบขยายตัว (Expansionary Fiscal Policy) จะทำให้เส้นภาษี(เส้น TT) ต่ำลง หรือเส้นงบประมาณรายจ่าย (เส้น GG) สูงขึ้นทำให้ขาดดุลงบประมาณเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม นโยบายการคลังแบบหดตัว (Contractionary Fiscal Policy) ทำให้เส้นภาษีสูงขึ้น หรือเส้นงบประมาณรายจ่ายลดต่ำลง ทำให้งบประมาณขาดดุลลดลง

แนวความคิดเกี่ยวกับงบประมาณขาดดุลกับอุปสงค์รวม

การวิเคราะห์ด้วยเส้น $IS-LM$ ทำให้เราเข้าใจแล้วว่า จุดตัดของเส้น IS ในตลาดผลผลิต และเส้น LM ในตลาดเงินกำหนดระดับอุปสงค์รวม การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายของรัฐหรือรายรับจากภาษีจะกระทบเส้น IS และทำให้เส้น IS เลื่อนระดับไป และในที่สุดทำให้ระดับอุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ถ้าจะพิจารณาว่า การขาดดุลงบประมาณจะกระทบอุปสงค์รวม สามารถพิจารณาได้โดยอาศัยเส้น IS และเส้น LM ดังภาพ 4

ภาพ 4 งบประมาณขาดดุลกับอุปสงค์รวม

ที่มา. สำนักงบประมาณ (2546).เอกสารงบประมาณ.งบประมาณรายจ่าย ประจำปี งบประมาณพ.ศ. 2546, หน้า 31.

ในภาพ 4 (ก) และ (ข) ให้เส้น IS (BB) แสดงอัตราดอกเบี้ยและระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพในตลาดผลผลิต โดยสมมติให้งบประมาณของรัฐเป็นงบประมาณสมดุลเส้น IS (BB) ตัดกับเส้น LM ตรงกับอัตราดอกเบี้ย Or_0 และระดับรายได้ประชาชาติ Oy_0

ต่อมา สมมติให้งบประมาณของรัฐขาดดุล ซึ่งการขาดดุลอาจเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น

- 1) รัฐเพิ่มรายจ่ายโดยที่ยังจัดเก็บภาษีเท่าเดิม หรือ
- 2) รัฐคงรายจ่ายไว้ในระดับเดิม แต่ลดการจัดเก็บภาษี หรือ
- 3) รัฐเพิ่มรายจ่ายในอัตราที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มการจัดเก็บภาษี หรือ
- 4) รัฐลดรายจ่ายในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราการลดการจัดเก็บภาษี

ไม่ว่าจะเข้าโดยลักษณะใดก็ตาม จะมีผลทำให้เส้น IS เลื่อนระดับไปทางขวามือเป็นเส้น IS (DB) ในรูป (ก) จุดตัดของเส้น IS และเส้น LM เลื่อนสูงขึ้น ทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นแต่ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงหรืออุปสงค์รวมคงเดิม เพราะเป็นการตัดโอกาสการลงทุนของภาคเอกชนชดเชยพอดีกับการขาดดุลของรัฐ แต่ในรูป (ข) ระดับรายได้ประชาชาติสูงขึ้นมาก เพราะเมื่อเส้น IS เลื่อนระดับไปทางขวามือ ทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น และอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นด้วยจึงผลักดันให้ระดับราคาต้องสูงขึ้น

อุปทานของเงินที่แท้จริงลดลง เส้น LM จึงเลื่อนไปทางซ้ายมือเป็นเส้น LM_1 ทำให้ อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นไปอีก แต่อุปสงค์รวมยังเพิ่มขึ้นได้จาก $0y_0$ เป็น $0y_1$ เพราะการสูงขึ้นของ อัตราดอกเบี้ยลดโอกาสของการลงทุนของภาคเอกชนลง แต่ไม่ถึงกับเป็นการตัดโอกาสการลงทุน ดังเช่นในรูป (ก) การลงทุนของภาคเอกชนลดลงน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายของรัฐที่เกิดจากงบประมาณขาดดุล อุปสงค์รวมจึงเพิ่มขึ้นได้

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผลของการขาดดุลของรัฐที่มีต่ออุปสงค์รวมที่แสดงในรูป (ก) แตกต่างกับในรูป (ข) ก็เพราะว่า ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อเงินที่มีต่ออัตราดอกเบี้ยแตกต่างกัน

ในรูป (ก) อุปสงค์ต่อเงินเป็นอิสระกับอัตราดอกเบี้ย เส้น LM จึงเป็นเส้นตั้งฉากกับแกนนอน ซึ่งเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก และการที่รัฐบาลหาเงินมาชดเชยการขาดดุลโดยการออกพันธบัตรขายให้แก่ประชาชน ทำให้อุปสงค์ต่อเงินสูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น และการลงทุนของภาคเอกชนลดลงเป็นการชดเชยเท่ากับรายจ่ายของรัฐที่เพิ่มขึ้นพอดี จึงไม่ทำให้อุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลง

เราสามารถพิจารณาได้อีกทางหนึ่งว่า การขาดดุลของรัฐ จะมีผลทำให้การลงทุนของภาคเอกชนต้องลดลง โดยอาศัยสมการเอกลักษณ์ของบัญชีรายได้ประชาชาติตามสมการที่ว่า

$$s + t = i + g$$

หรือ
$$i = s + (t - g)$$

สมการเอกลักษณ์ แสดงว่า การลงทุนที่แท้จริงของภาคเอกชนจะเท่ากับผลรวมของการออมที่แท้จริงของภาคเอกชน และการออมที่แท้จริงของภาครัฐ ดังนั้นถ้า การออมของภาครัฐลดลง หรืองบประมาณของรัฐขาดดุล (ทำให้ $t < g$) การลงทุนของภาคเอกชนก็จะต้องลดลงเป็นการชดเชยพอดีกับการขาดดุลของภาครัฐ

ในรูป (ข) อุปสงค์ต่อเงินมีความยืดหยุ่นกับอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ อุปสงค์ต่อเงินมีความสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ย ทำให้เส้น LM เป็นเส้นที่เอียงลาดจากซ้ายมือขึ้นไปทางขวามือมีค่าความชันเป็นบวก การขาดดุลของรัฐทำให้ระดับรายได้ประชาชาติ

ขยายตัว อุปสงค์ต่อเงินเพื่อการใช้จ่ายประจำวันและเพื่อสำรองไว้จึงสูงขึ้น เป็นผลให้อัตราดอกเบี้ยต้องสูงขึ้น และทำให้เป็นการลดโอกาสการลงทุนของภาคเอกชนลงบ้าง ดังนั้น การลดโอกาสการลงทุนของภาคเอกชนที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลจากการที่อุปสงค์ต่อเงินเพื่อการใช้จ่ายประจำวันและเพื่อสำรองไว้สูงขึ้นนั่นเอง (Transaction Crowding Out) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกและนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ ค่อนข้างจะเห็นสอดคล้องกันว่า เส้น LM เป็นเส้นที่มิค่าความชันเป็นบวก การขาดดุลของรัฐจึงมีผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติหรืออุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นได้ เพราะการลงทุนของภาคเอกชนได้ลดลงไปบ้าง (Incomplete Crowding Out) โดยไม่ถึงกับเป็นการตัดโอกาสการลงทุนอย่างสิ้นเชิง

แต่ยังมีประเด็นที่น่าพิจารณาต่อไปว่า เมื่อรัฐมีงบประมาณขาดดุล รัฐจะจัดหาเงินทุนมาจากแหล่งใด เพื่อนำมาใช้จ่ายชดเชยการขาดดุลของงบประมาณ และการที่รัฐจัดหาเงินทุนมาจากแหล่งต่าง ๆ กันจะทำให้เกิดผลกระทบต่อเส้น LM บ้างหรือไม่ เพราะถ้าเกิดผลกระทบต่อเส้น LM โดยทำให้เส้น LM เลื่อนระดับไปแล้ว การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวมก็จะแตกต่างไปจากที่แสดงไว้ในรูป (ข)

ลักษณะของรายจ่ายภาครัฐบาล

โดยทั่วไป คำว่า “รายจ่ายรัฐบาล (Government expenditure) ” กับ “รายจ่ายสาธารณะ (Public expenditure) ” เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ ซึ่งจะหมายถึงรายจ่ายที่รัฐบาลได้ใช้จ่ายเพื่อการบริหารงานอันเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ โดยทั่วไปและเพื่อจัดให้มีสินค้าและบริการอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศ

ลักษณะการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยทั่วไป สามารถจำแนกออกได้ ดังต่อไปนี้

1. การใช้จ่ายเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิต
2. การใช้จ่ายจำแนกตามการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากร
3. รายจ่ายภาครัฐบาลจำแนกตามงบประมาณ

1. การใช้จ่ายเพื่อเพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิต

1.1 การใช้จ่ายเพื่อเพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง (Productive expenditure) หมายถึง การใช้จ่ายที่มีลักษณะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่จะช่วยให้ประเทศมีจำนวนสินค้านำทุน (Capital stock) และมีความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งรายจ่ายทั้ง 2 ประการนี้ จะช่วยให้ประเทศมีความสามารถขยายการผลิตให้เพิ่มสูงขึ้นได้ในอนาคต การใช้จ่ายประเภทนี้นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและจะช่วยให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น เช่น การใช้จ่ายในการสร้างระบบคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ การสร้างระบบชลประทาน การสร้างแหล่งพลังงานต่าง ๆ เช่น แก๊สธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการใช้จ่ายต่างๆ ที่เพิ่มพูนคุณภาพของแรงงานให้ดีขึ้น เช่น การใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา การฝึกอบรม รวมทั้งการใช้จ่ายทางด้านการแพทย์และอนามัย เป็นต้น

1.2 การใช้จ่ายที่มีได้เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง (Unproductive expenditure) หมายถึง การใช้จ่ายที่มีใช้เพื่อการลงทุนแต่เพื่อการบริโภค (Consumption) ของรัฐบาลซึ่งมิได้มีส่วนในการเพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรงของประเทศ เช่น การใช้จ่ายในด้านการรักษาความสงบภายใน การใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล เป็นต้น

2. การใช้จ่ายจำแนกตามการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากร

2.1 การใช้จ่ายที่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Exhaustive expenditure) หมายถึง หมายถึง การใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าหรือบริการของรัฐบาล ซึ่งจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากรโดยตรงระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชน กล่าวคือ การใช้จ่ายของรัฐบาลในลักษณะนี้จะต้องมีการดึงเอาทรัพยากรบางส่วนจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล เช่น โดยการเก็บภาษีหรือกูดี้ม ซึ่งจะมีผลทำให้จำนวนทรัพยากรที่เหลือสำหรับการลงทุนหรือการบริโภคของภาคเอกชนลดลง เช่น การใช้จ่ายเพื่อป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน และการจัดบริการศึกษา เป็นต้น การใช้จ่ายในลักษณะดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรในสังคม เช่น เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีเพื่อใช้จ่ายในการป้องกันประเทศเพิ่มขึ้น ก็หมายความว่าจำนวน

ทรัพยากรหรือรายได้ที่จะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคหรือการลงทุนของเอกชนจะมีเหลือน้อยลง การใช้จ่ายของรัฐบาลประเภทนี้จะมีผลเท่ากับเป็นการเพิ่มบทบาทในทางเศรษฐกิจของรัฐบาลและเป็นการลดบทบาทในทางเศรษฐกิจของเอกชน

2.2 การใช้จ่ายที่ไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Nonexhaustive expenditure) หมายถึง การใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการโอนเงินของรัฐบาลกับเอกชน ซึ่งจะไม่มีการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากรโดยตรงระหว่างภาคเอกชนกับรัฐบาล แต่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรระหว่างกลุ่มบุคคลในภาคเอกชนเอง เช่น การใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการให้เงินสวัสดิการหรือการใช้จ่ายเกี่ยวกับบำนาญ บำนาญ เป็นต้น

การใช้จ่าย 2 ลักษณะนี้ ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้จ่ายประเภทที่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Exhaustive expenditure) เนื่องจากการใช้จ่ายประเภทนี้เป็นการดึงเอาทรัพยากรออกจากระบบเศรษฐกิจ ถ้ารัฐบาลนำทรัพยากรไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจก็ไม่สามารถเจริญเติบโตหรืออาจเจริญเติบโตได้อย่างเชื่องช้า ส่วนการใช้จ่ายประเภทที่ไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Nonexhaustive expenditure) นั้น รัฐบาลอาจไม่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการใช้จ่ายมาก เพราะการตัดสินใจใช้จ่ายประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับสิ่งที่สังคมพิจารณาแล้วเห็นว่ายุติธรรม

3. รายจ่ายภาครัฐบาลจำแนกตามงบประมาณ

3.1 รายจ่ายในงบประมาณ คือรายจ่ายภาครัฐบาลที่กำหนดขึ้นและจะนำไปได้จะต้องผ่านกระบวนการงบประมาณก่อน กล่าวคือ เป็นรายจ่ายที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อตราเป็นพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประกาศใช้บังคับ และโดยปกติรัฐบาลจะต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามหลักการและรายการที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายกำหนดไว้ ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นรายจ่ายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินทั่วไป การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การศึกษา การสาธารณสุข และสาธารณูปการ และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การจำแนกรายจ่ายในงบประมาณได้มีการจำแนกออกเป็นหลายประเภทซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจำแนกว่าจะใช้ประโยชน์เพื่อการใด และมีเป้าหมายเช่นไร ซึ่งพอจำแนกประเภทรายจ่ายพอสังเขปได้ดังนี้

3.1.1 การจำแนกรายจ่ายตามลักษณะงาน

รายจ่ายในงบประมาณที่มีการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานที่รัฐบาลจะดำเนินการในแต่ละด้าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน โดยรวมรายจ่ายสำหรับงานที่มีลักษณะเดียวกันที่กระจายอยู่ในหน่วยงานต่างๆ เข้ามาไว้เป็นหมวดหมู่ ภายใต้อัตราเดียวกัน ประเทศไทยได้นำหลักการจำแนกประเภทรายจ่ายตามลักษณะงาน ตามแนวขององค์การสหประชาชาติมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความจำเป็นของประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2502 เป็นต้นมา โดยจำแนกลักษณะงานเป็น 8 ด้าน ดังนี้

3.1.1.1 รายจ่ายด้านเศรษฐกิจ (Economic services) แยกเป็น ดังนี้

1) ด้านการเกษตร เป็นรายจ่ายที่เกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยด้านการเกษตร การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร การสหกรณ์การเกษตร การปศุสัตว์ การประมงและการป่าไม้ เป็นต้น

2) ด้านการขนส่ง คลังสินค้าและการสื่อสาร เป็นรายจ่ายในการบริหารงานและเพิ่มประสิทธิภาพการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งการขยายและบำรุงรักษาถนนภายในประเทศ การก่อสร้างท่าเรือและบำรุงรักษาร่องน้ำ ตลอดจนการสื่อสารทุกประเภท

3) การพลังงานและเชื้อเพลิง เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารพลังงาน การสำรวจและหาแหล่งพลังงานเชื้อเพลิง การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ตลอดจนการวิจัยและการพัฒนาการใช้พลังงานทดแทน

4) การอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารอุตสาหกรรม การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ตลอดจนการสำรวจและพัฒนาการทำเหมืองแร่

5) การบริหารเศรษฐกิจอื่น รายจ่ายส่วนหนึ่งจะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการค้าภายในประเทศและเพื่อการส่งออก อีกส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทย นอกจากนี้

ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายตามโครงการสร้างงานในชนบท โครงการที่พัฒนาจังหวัดและ
ค่าใช้จ่ายตามโครงการเร่งรัดฟื้นฟูการขยายตัวทางเศรษฐกิจในบกลางไว้ด้วย

3.1.1.2 รายจ่ายด้านการศึกษา (Education)

- 1) การบริหารการศึกษา เป็นรายจ่ายในการบริหารงานของส่วน
ราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศ เช่น สำนักคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและค่าใช้จ่ายในการดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ
- 2) การประถมศึกษา เป็นรายจ่ายในการบริหารและดำเนินการ
การศึกษาระดับประถมศึกษาและการศึกษาระดับอนุบาลทั่วประเทศ
- 3) การมัธยมศึกษา เป็นรายจ่ายในการบริหารและดำเนินการ
การศึกษาชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ ตลอดจนการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน
สถานศึกษาเอกชนในระดับมัธยมศึกษา
- 4) การอุดมศึกษา เป็นรายจ่ายในการบริหาร การดำเนินการ
การผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรี โท เอก งานวิจัยของมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และ
สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีการสอนในระดับอุดมศึกษาขึ้นไป
- 5) การอาชีวศึกษา เป็นรายจ่ายในการบริหาร การดำเนินการ
การผลิตนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและช่างเทคนิค เพื่อเร่งผลิตช่างฝีมือ
ในสาขาวิชาการต่างๆ
- 6) การศึกษาผู้ใหญ่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์เป็นรายจ่ายใน
การดำเนินงานของส่วนราชการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษานอก
โรงเรียน งานค้นคว้าเอกสาร พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ตลอดจนการจัดหาหนังสือและ
ห้องสมุดเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมไทย
- 7) การศึกษาอื่น เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมเผยแพร่
การศึกษา โสตทัศนศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนการส่งเสริม
เผยแพร่และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมไทย

3.1.1.3 รายจ่ายด้านสาธารณสุขและสาธารณูปการ (Public health and Public service)

- 1) การสาธารณสุข เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารและวางแผน
การสาธารณสุขของชาติ การดำเนินงานในโรงพยาบาล การบริการสาธารณสุขในระดับ

ต่างๆ ทั่วประเทศ การรณรงค์ต่อต้านโรคติดต่อ ตลอดจนการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติด

2) การสังคมสงเคราะห์ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงานของส่วนราชการที่รับผิดชอบงานสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ข้าราชการบำนาญและบุคคลพ้นงาน ทหารและตำรวจผ่านศึก มารดาและเด็ก คนชรา พิการ ผู้ได้รับประสพภัย และคนโรคจิต

3) การบริการชุมชน เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงานของส่วนราชการที่รับผิดชอบงานสาธารณประโยชน์ การบริการชุมชน การค้นคว้าและบริการด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน การกีฬาและสถานพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนการบริการด้านประชาสัมพันธ์และสื่อมวลชน

4) การบริการสังคมอื่น เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารและดำเนินงานทำนุบำรุงศาสนา การจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ชุมชน การจัดประปาและจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค การควบคุมด้านอาหาร ยา และการป้องกันการติดยาและสารเสพติด การรักษาความสะอาดของบ้านเมือง โดยการจัดการระบายน้ำโสโครกและการกำจัดขยะมูลฝอย

3.1.1.4 รายจ่ายด้านการป้องกันประเทศ (Defense)

1) งานกองทัพต่างๆ เป็นรายจ่ายเพื่อการดำเนินงานขอกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด และกองทัพต่างๆ ในการป้องกันประเทศทั้งหมด

2) การรักษาดินแดน เป็นรายจ่ายในการฝึกอบรมวิชาทหารแก่สมาชิกอาสารักษาดินแดน สมาชิกอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองระดับหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

3) การป้องกันอื่น เป็นรายจ่ายเพื่อการดำเนินการรักษาความมั่นคงของประเทศของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน รวมทั้งการดำเนินงานของสำนักงานภาความมั่นคงแห่งชาติ และสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

3.1.1.5 รายจ่ายด้านการรักษาความสงบภายใน (Internal security)

1) การบริหารงานตุลาการ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงานของกระทรวงยุติธรรม งานตุลาการ งานศาล งานกรมอัยการ เพื่อดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาอรรถคดีต่างๆ

2) งานตำรวจ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงานตำรวจ การสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปราม อาชญากรรม ตลอดจนการป้องกันและรักษา สถานการณ์ชายแดนในส่วนที่อยู่ในความผิดชอบของข้าราชการตำรวจ

3) งานราชทัณฑ์ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงานทั่วไปของกรม ราชทัณฑ์ และการดำเนินงานทัณฑสถาน

3.1.1.6 รายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป (General administration)

1) การบริหารงานทั่วไปของรัฐ เป็นรายจ่ายเพื่อการบริหารงาน ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และการจัดการเกี่ยวกับ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสำหรับประมุขของประเทศ หัวหน้ารัฐบาล และค่าใช้จ่ายใน การต้อนรับประมุขของต่างประเทศ

2) การบริหารงานคลัง เป็นรายจ่ายเพื่อการดำเนินงานทางการเงิน และการคลังของประเทศ การดูแลรักษาที่ราชพัสดุและสินทรัพย์ของรัฐ การบริหาร รายรับของแผ่นดิน การควบคุมการเบิกจ่ายและการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน

3) การบริหารงานเศรษฐกิจทั่วไป เป็นรายจ่ายในการวางแผน เศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการบริหารงานทั่วไปเกี่ยวกับการพาณิชย์ และการจัด ข้อมูลข่าวสารทางการค้า

4) การบริหารงานต่างประเทศ เป็นรายจ่ายของกระทรวงการ ต่างประเทศ ในการส่งเสริมสัมพันธภาพทางการทูตกับนานาประเทศ และในการร่วมมือ กับองค์กรระหว่างประเทศ

5) การบริหารงานอื่น เป็นรายจ่ายในการบริหารงานบุคคลงาน บริหารทั่วไปของกรมการปกครอง งานการจัดเก็บข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางสังคมและ การปกครองประเทศรวมทั้งการบริหารงานที่ดิน

3.1.1.7 รายจ่ายด้านการชำระหนี้เงินกู้ (Debt services)

1) การชำระหนี้เงินกู้ภายในประเทศ เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการ ชำระคืนต้นเงินกู้ ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจัดการเงินกู้ของรัฐบาลที่กู้เงินจาก ภายในประเทศ

2) การชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจัดการและค่าผูกพันเงินกู้ของรัฐบาลที่กู้เงินจากต่างประเทศ

3.1.1.8 รายจ่ายด้านอื่นๆ (Miscellaneous and Unclassified Items)

1) รายจ่ายต่างประเทศอื่นๆ เป็นรายจ่ายสมทบในโครงการความช่วยเหลือต่าง ๆ ของกรมวิเทศสหการ

2) ค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการและลูกจ้าง เป็นรายจ่ายที่จัดรวมไว้เป็นงบกลาง ได้แก่ รายการเงินช่วยเหลือข้าราชการและลูกจ้าง เงินเลื่อนขั้น เงินเลื่อนอันดับเงินเดือน และเงินปรับวุฒิข้าราชการ และเงินเพิ่มช่วยค่าครองชีพข้าราชการและลูกจ้าง

3) ค่าใช้จ่ายอื่น เป็นรายจ่ายที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้ หรือรายจ่ายที่หรือการจำแนกเป็นลักษณะงานต่าง ๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้จะจัดไว้ในงบกลาง ได้แก่ เงินสมทบโครงการเงินกู้ และ โครงการของส่วนราชการที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

3.2 การจำแนกรายจ่ายภาครัฐบาลตามลักษณะเศรษฐกิจ

การจำแนกประเภทการใช้จ่ายของรัฐบาลตามลักษณะเศรษฐกิจ หมายถึง การจำแนกงบประมาณรายจ่ายเพื่อแสดงให้เห็นผลทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล โดยจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือรายจ่ายประจำและรายจ่ายลงทุน

3.1.2.1 รายจ่ายประจำ หมายถึง รายจ่ายเพื่อใช้ในการบริหารงานประจำและโดยปกติ ถือเป็นรายจ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต (non-productive) โดยตรง เช่น รายจ่ายประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าเช่าทรัพย์สิน ค่าวัสดุ รายจ่ายทางทหาร รายจ่ายในหมวดเงินอุดหนุน รายจ่ายค่าดอกเบี้ยเงินกู้ รายจ่ายโอนในประเทศและต่างประเทศ ค่าใช้จ่ายบริการอื่นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการและลูกจ้าง

3.1.2.2 รายจ่ายลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลใช้จ่ายไปเพื่อเสริมสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและรายจ่ายเพื่อการได้มาซึ่งครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง โดยถือเป็นรายจ่ายเพื่อการสะสมทุนและเป็นรายจ่ายที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดผลผลิต (Productive) เช่น รายจ่ายเพื่อซื้อครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้างต่างๆ รายจ่ายลงทุนในประเทศและต่างประเทศที่ใช้ไปในการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ รายจ่ายเพิ่ม

ทุนหรือซื้อหุ้นต่างๆ รวมทั้งค่าสมาชิกหรือค่าบำรุง ซึ่งก่อให้เกิดสินทรัพย์ทางการเงิน เป็นต้น

3.1.3 การจำแนกรายจ่ายภาครัฐบาลตามหน่วยงาน

การจำแนกรายจ่ายในงบประมาณที่จะจัดสรรไว้สำหรับเป็น ส่วนกลางและให้แก่หน่วยงานต่างๆ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการออกจากกันให้เห็น อย่างเด่นชัดว่า เป็นรายจ่ายสำหรับส่วนกลางจำนวนเท่าใด และเป็นของแต่ละหน่วยงาน เป็นจำนวนเท่าใด โดยปกติจะจำแนกเป็นงบกลางและงบรายกระทรวง ทบวง กรม ดังนี้

3.1.3.1 งบกลาง

3.1.3.2 สำนักนายกรัฐมนตรี

3.1.3.3 กระทรวงกลาโหม

3.1.3.4 กระทรวงการคลัง

3.1.3.5 กระทรวงการต่างประเทศ

3.1.3.6 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.1.3.7 กระทรวงคมนาคม

3.1.3.8 กระทรวงพาณิชย์

3.1.3.9 กระทรวงมหาดไทย

3.1.3.10 กระทรวงยุติธรรม

3.1.3.11 กระทรวงศึกษาธิการ

3.1.3.12 กระทรวงสาธารณสุข

3.1.3.13 กระทรวงอุตสาหกรรม

3.1.3.14 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

3.1.3.15 ทบวงมหาวิทยาลัย

3.1.3.16 ส่วนราชการในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง

หรือทบวง

3.1.3.17 รัฐวิสาหกิจ

3.1.3.18 เงินทุนหมุนเวียน

3.1.4 การจำแนกรายจ่ายตามหมวดและรายการ

การจำแนกรายจ่ายในงบประมาณที่จะใช้จ่ายในการจ้างบุคลากรและซื้อสิ่งของ ออกเป็นหมวดหมู่ และรายการ โดยละเอียดได้จำแนกออกเป็น 7 หมวดคือ

- 3.1.4.1 รายจ่ายหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ
- 3.1.4.2 รายจ่ายหมวดค่าจ้างชั่วคราว
- 3.1.4.3 รายจ่ายหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ
- 3.1.4.5 รายจ่ายหมวดค่าสาธารณูปโภค
- 3.1.4.6 รายจ่ายหมวดครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 3.1.4.7 รายจ่ายหมวดเงินอุดหนุน
- 3.1.4.8 รายจ่ายหมวดรายจ่ายอื่น

3.2 รายจ่ายนอกงบประมาณ

รายจ่ายจากเงินส่วนที่ราชการได้รับมา ซึ่งไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน หรือรายจ่ายของส่วนราชการ ซึ่งมีใช้รายจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี อันได้แก่ รายจ่ายจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ รายจ่ายจากเงินกู้ต่างประเทศ ซึ่งไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนว่า ในแต่ละปีงบประมาณจะได้รับเงินกู้จากต่างประเทศจากแหล่งใดบ้าง เป็นจำนวนเท่าใด รายจ่ายของรัฐวิสาหกิจที่มีสินค้าและบริการที่เป็นสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ เป็นต้น รัฐบาลจะจัดตั้งองค์กรที่มีอิสระในการกำหนดแผนการใช้จ่ายและจัดเก็บรายได้โดยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลเพียงแต่คอยควบคุมดูแลเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินกิจการ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายของหน่วยการปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น โดยให้อำนาจท้องถิ่นจัดเก็บรายได้และการใช้จ่ายโดยตัวเอง เช่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีรายจ่ายนอกงบประมาณอีกหลายประเภทเช่น เงินกองทุนต่างๆ ซึ่งตั้งขึ้นโดยกฎหมายและคำสั่งนายกรัฐมนตรี เงินบำรุงสถาบันการศึกษา สาธารณสุขและเงินบริจาค เป็นต้น รายจ่ายนอกงบประมาณเหล่านี้จะมีระเบียบในการใช้จ่ายไว้โดยเฉพาะ โดยไม่ได้ใช้กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณรองรับ

การจำแนกประเภทรายจ่ายในเอกสารงบประมาณ

ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามหน่วยงานที่ใช้จ่าย แยกตามหน่วยงานของรัฐบาลที่ได้รับงบประมาณแต่ละแห่ง การจำแนกวิธีนี้ถือหลักความสะดวกในการใช้จ่ายและการควบคุมการเบิกจ่าย

2. การจำแนกงบประมาณรายจ่ายตามลักษณะการใช้จ่าย ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเภทดังนี้

- 2.1 รายจ่ายหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ
- 2.2 รายจ่ายหมวดค่าจ้างประจำ
- 2.3 รายจ่ายหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ
- 2.4 รายจ่ายหมวดค่าสาธารณูปโภค
- 2.5 รายจ่ายหมวดค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 2.6 รายจ่ายหมวดเงินอุดหนุน
- 2.7 รายจ่ายหมวดรายจ่ายอื่นๆ

3. การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามลักษณะงาน วิธีนี้เป็นวิธีแบบสากลการจำแนกวิธีนี้ทำให้เห็นว่างบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินจะถูกใช้ไปในงานด้านใดบ้าง

4. การจำแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายตามลักษณะเศรษฐกิจ วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นถึงผลของงบประมาณแผ่นดินที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งวิธีการนี้ได้จำแนกรายจ่ายได้ 3 หมวดคือ รายจ่ายประจำ รายจ่ายลงทุน และรายจ่ายชำระคืนต้นเงินกู้

การเจริญเติบโตของผลผลิตภาพการผลิตรวมของไทย

เทคโนโลยี (Technology) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 ได้นิยามว่า หมายถึง การแก้ปัญหาโดยเฉพาะ คำว่าเทคโนโลยี มาจากคำว่า Techno กับ Logy ซึ่ง Techno มาจากภาษากรีกว่า Techne ซึ่งหมายถึงการนำเอาวิทยาศาสตร์มา

ประยุกต์เข้ากับการใช้งานด้านอุตสาหกรรม ส่วนคำว่า Logy มาจากภาษากรีกว่า Logos หมายถึง การศึกษาอย่างมีระบบและขั้นตอนที่เป็นระบบ

เพราะฉะนั้น คำว่า “ Technology ” หมายถึง การประยุกต์วิทยาศาสตร์เข้ากับการงานทางด้านอุตสาหกรรมหรืองานด้านปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาที่เป็นระบบตามขั้นตอนที่ถูกต้อง นอกจากนี้เทคโนโลยียังครอบคลุมถึงการประยุกต์วิทยาศาสตร์เข้ากับการภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม ภาคขนส่งและบริการ เป็นต้น แต่เพื่อให้ครอบคลุมทั้งการผลิตและการกระจายการผลิต นักเศรษฐศาสตร์มักจะให้คำนิยามของเทคโนโลยีว่า หมายถึง การทำให้ผลผลิตมีคุณค่าเชิงพาณิชย์ และการกระจายสินค้าและบริการ รวมถึงผู้ประกอบการเช่น ความชำนาญในการตัดสินใจที่ถูกต้องในการลงทุน ขยายหรือทำสัญญา ความเข้าใจในด้านการบัญชีและการตลาด เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบหนึ่งในผลิตภาพการผลิตรวม (Total factor productivity = TFP) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบบเป็นกลาง (neutral technological change) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในลักษณะที่เป็นการลดการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ลงไป ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบบไม่เป็นกลาง (non-neutral technological change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในลักษณะที่มีการลดการใช้ปัจจัยการผลิตประเภทต่าง ๆ ลงในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน และถ้าสมมติปัจจัยที่ใช้ในการผลิตแรงงานและทุน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีขึ้น 2 ชนิด คือ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบบประหยัดทุน (Capital-saving technological change) คือ การใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ชนิดที่ประหยัดปัจจัยการผลิตชนิดทุนมากกว่าแรงงาน คือการผลิตแบบที่ใช้แรงงานเป็นหลัก (Labour-intensive technique)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบบประหยัดแรงงาน (Labour-saving technological change) คือ การผลิตแบบใหม่ชนิดที่ประหยัดปัจจัยการผลิตประเภทแรงงานมากกว่าทุน หรือ คือการผลิตโดยเน้นการใช้ปัจจัยทุนเป็นหลัก (Capital intensive technique)

ประเภทของเทคโนโลยีที่สำคัญที่ใช้ในปัจจุบันประกอบด้วย

1. Manufacturing Process หรือ Manufacturing technology
2. Marketing technology
3. Service technology

เทคโนโลยีมีหลายรูปแบบ ได้แก่ทั้งทางด้าน Hardwar และ Software เทคโนโลยีที่เป็น Hardware จะเป็นพวกเครื่องมือเครื่องจักรที่มองเห็นได้ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในตัวของมันเอง เช่น คอมพิวเตอร์ส่วน Software ก็เป็นการจัด programe ว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นลักษณะเทคโนโลยีจะมีรูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. ตำรา เอกสาร คู่มือ
2. ในตัวคน ซึ่งได้แก่ การบอกกล่าว ประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญ
3. เครื่องจักรและอุปกรณ์
4. วัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูป

นอกจากนี้เทคโนโลยีอาจจะจำแนก ตามกระบวนการผลิตหรือระดับของเทคโนโลยีก็ได้ เช่นเทคโนโลยีระดับสูง เทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นต้น ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จำแนก

สำหรับการจัดหาเทคโนโลยีนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 8 รูปแบบตามความนิยมดังต่อไปนี้ คือ

1. การลงทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ การที่บริษัทต่างประเทศเปิดสาขาในประเทศไทย หรือ ร่วมลงทุนกับผู้ผลิตไทย เทคโนโลยีที่ได้โดยวิธีนี้ ส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งทำให้สามารถส่งสินค้าไปแข่งขันในต่างประเทศได้ ส่วนเทคโนโลยีการออกแบบมักจะพัฒนา ในบริษัทแม่ ดังนั้นประเทศไทยจะไม่ได้รับเทคโนโลยีจากการลงทุนจากต่างประเทศ

2. การซื้อเครื่องจักรและวัตถุดิบเป็นรูปแบบการจัดซื้อที่แพร่หลาย เพราะมีเทคโนโลยีแฝงอยู่ในเครื่องจักรและวัตถุดิบจำนวนมาก ผู้ซื้อมักคิดว่าการได้รับถ่ายทอดวิธีการใช้เครื่องจักรและวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้และความพยายามในการเรียนของผู้ใช้เป็นสำคัญ

3. การตกลงใช้สิทธิการจัดการจัดหาเทคโนโลยีรูปแบบนี้มักเป็นการจัดหาเทคโนโลยีเฉพาะผลิตภัณฑ์เพื่อสามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายได้โดยทันที ถ้า

มองด้านเทคโนโลยีแล้วอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพราะสามารถเลือกซื้อเฉพาะเทคโนโลยีที่ต้องการได้ และไม่เป็นการผูกมัดแหล่งเทคโนโลยีในอนาคต แต่ผู้ซื้อจะต้องมีขีดความสามารถทางเทคโนโลยีพอสมควรแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อไทยมักซื้อสิทธิการใช้เครื่องหมายการค้าซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีแต่อย่างใดด้วย เพื่ออาศัยความนิยมในการสร้างความมั่นใจในการตลาด

4. การใช้ที่ปรึกษา ที่ปรึกษาสามารถให้เทคโนโลยีทุกประเภทแก่โรงงานอุตสาหกรรม แต่ประโยชน์ที่จะได้ ขึ้นอยู่กับ ขีดความสามารถของบุคคลากรในโรงงานที่จะรับการถ่ายทอดจากที่ปรึกษาโรงงานไทย มักนิยมจ้างที่ปรึกษาเป็นรายบุคคล การให้บริการปรึกษาทางวิศวกรรมในอุตสาหกรรมโดย สถาบันวิจัยและบริษัทที่ปรึกษา ยังมีน้อยมาก ส่วนการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์มหาวิทยาลัยก็ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลซึ่งมักจะจำกัดด้วยประสบการณ์ในโรงงาน

5. การรับช่วงการผลิต ได้แก่ การที่ผู้ผลิตไทยรับช่วงการผลิตชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์จากบริษัทใหญ่ ซึ่งอาจอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้ ผู้รับช่วงการผลิต มักจะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งรวมเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งรวมเทคโนโลยีในการจัดการจากผู้จ้าง เพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการ โดยผู้รับช่วงการผลิต มักจะต้องมีโรงงานและขีดความสามารถในการผลิตระดับหนึ่งอยู่แล้ว

6. การพัฒนาด้วยตนเอง มีหลายระดับ แล้วแต่ขีดความสามารถของแต่ละกิจการ โดยทั่วไปเริ่มจาก การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตก่อน (เช่น เพื่อลดต้นทุน หรือ เพิ่มคุณภาพ) จากนั้นอาจมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการดัดแปลง ให้ตรงกับความต้องการตลาด หรือ ปรับให้เข้ากับวัตถุประสงค์ใหม่ ส่วนการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ มักจะต้องเป็นการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะต้องใช้ทรัพยากรทั้งกำลังคน เครื่องมือ วัสดุ และเวลาเป็นจำนวนมาก

7. การลงทุนในต่างประเทศ ได้แก่ การที่บริษัทในประเทศไปซื้อหรือร่วมกับกิจการในต่างประเทศที่มีเทคโนโลยีชนิดและประเภทที่ต้องการ ในกรณีนี้จะได้ทั้งกิจการและเทคโนโลยีที่มีอยู่ในกิจการนั้นด้วย

8. การจัดหาโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐในบางประเทศใช้วิธีสิทธิการผลิตจากต่างประเทศมาเผยแพร่ให้แก่ผู้ผลิตเอกชนในประเทศ ส่วนใหญ่จะใช้ในกรณีที่เทคโนโลยีนั้นมีความซับซ้อนและต้องลงทุนสูงเกินความสามารถของเอกชนที่จะ

ลงทุนได้ และเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง วิธีการนี้อาจนำมาใช้ในประเทศไทยได้หากมีการศึกษาความเป็นไปได้อย่างจริงจัง สำหรับวิธีการที่มีอยู่แล้วได้แก่ การให้บริการฝึกอบรม การแนะนำ การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการบริการด้านการทดสอบ

ความก้าวหน้าการใช้เทคโนโลยีในการผลิตของไทย

สำหรับไทยเน้นหนักการใช้เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าที่ทดแทนการนำเข้า และการผลิตเพื่อการส่งออก โดยมีความต้องการที่จะลดปัญหาการขาดดุลการค้าที่สะสมมาตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2501 -2509) จนถึงปัจจุบัน โดยไทยได้เริ่มนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตครั้งแรกในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 -2529) โดยรัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็นในเรื่องของคุณสมบัติของสินค้าเพื่อส่งออกนั้น สินค้าของไทยจะต้องมีความพร้อมก่อนที่จะทำการส่งเสริมคือ ต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ

1. ต้องมีคุณภาพ
2. ราคาต้องแข่งขันได้
3. ต้องปรับปรุงรูปแบบให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาด

ดังนั้นสินค้าน่าสนใจ จึงต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการพิมพ์ และการบริหารแต่ปัญหาก็คือ จะใช้เทคโนโลยีอะไรมาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมและถูกต้อง ดังนั้น เทคโนโลยีในความหมายในปัจจุบันก็คือ จะใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ทั้งวิชาการและ/หรือเครื่องจักรอย่างไร ให้เกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นในปัจจุบันความหมายของเทคโนโลยีได้ขยายกว้างออกไปโดยรวมถึงการดัดแปลงใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสภาพการผลิต การกระจายสินค้า และการบริการซึ่งรวมถึงความชำนาญของผู้ประกอบการ เช่น ความชำนาญในการตัดสินใจที่ถูกต้องในการลงทุน ขยายหรือทำสัญญา ความเข้าใจในด้านการบัญชีและการตลาด เป็นต้น ซึ่งการที่จะทำได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนโดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการส่งออกโดยตรงก็คือ กรมพาณิชย์สัมพันธ์ ซึ่งวิธีการสนับสนุน ได้แก่ การเผยแพร่สินค้า การเจาะตลาดไปยังตลาด

ต่างประเทศ โดยก่อนอื่นจะต้องทำให้สินค้ามีคุณภาพ โดยสิ่งสำคัญที่ต้องทำในขณะนี้คือ จะใช้เทคโนโลยีอะไรที่เหมาะสมและถูกต้องมาปรับปรุงการผลิต ปรับปรุงรูปแบบเพื่อใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และรวมถึงการจัดทำแผนในการเผยแพร่สินค้าไทยไปยังตลาดต่างประเทศให้ได้ เพื่อการลดการขาดดุลการค้าของไทยอีกด้วย

นโยบายการเปลี่ยนแปลงการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีของไทย ช่วงระหว่าง พ.ศ.2525-พ.ศ.2529

เป็นช่วงที่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งรัฐบาลได้ทำการเร่งรัดการพัฒนานำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ผลต่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การอุตสาหกรรม และพลังงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวิจัย โดยระบุงบประมาณของการวิจัยและพัฒนาประเทศไว้ในเป้าหมายของแผนการใช้การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือได้กำหนดงบประมาณการวิจัยของประเทศในช่วง พ.ศ. 2525-2529 เป็น 0.5% ของ GNP โดยในช่วงนี้รัฐบาลจัดทำนโยบายและโครงการสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีภาคอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2528 โดยมีมาตรการ 2 มาตรการคือ ทุนพัฒนาเทคโนโลยี

1. มาตรการกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และจัดโครงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการคือ

- 1) เพิ่มสมรรถนะทางการวิจัย
- 2) พัฒนาที่ครบวงจรจนถึงขั้นการผลิต
- 3) การพัฒนาทางการจัดทำนโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 4) การส่งเสริมวิจัย พัฒนาแบบครบวงจร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

ของโครงการนี้ในงบประมาณ 2/3 ของงบประมาณโครงการทั้งหมด โดยจะให้การสนับสนุนในการแก้ปัญหา การวิจัยพัฒนาใน 3 สาขาที่มีความสำคัญสูง คือ

- 1) สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชีวภาพ
- 2) สาขาเทคโนโลยีวัสดุ

3) สาขาอิเล็กทรอนิกส์ประยุกต์

ซึ่งทั้ง 3 สาขานี้ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเทคโนโลยี การส่งสินค้าของไทยทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

2. การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับมาตรฐานการทดสอบและการควบคุมคุณภาพ ศูนย์รับข้อมูลทางเทคโนโลยี และการบริการวินิจฉัยปัญหาและออกแบบงานวิจัย กิจกรรมดังกล่าวมุ่งที่จะสร้างเสริมความรู้และเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการของประเทศ เมื่อได้ยกระดับขีดความสามารถทางการวิจัยครบวงจรแล้ว ก็จะได้บริการไปสู่ผู้ผลิตซึ่งจะเป็นการช่วยให้การช่วยการผลิตสินค้ามีคุณภาพสูงขึ้น

ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2530-2534

ซึ่งเป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้วางแนวทางในการสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการสนับสนุนการพัฒนาเพื่อการส่งออกไว้ 3 แนวทางคือ

1. แนวทางปริมาณสู่คุณภาพ โดยเน้นเรื่องคุณภาพเป็นหลักเท่าที่ผ่านมา เน้นในเรื่องการเพิ่มปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริหาร ฯลฯ แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จะเน้นในเรื่องคุณภาพมากกว่าปริมาณ ทั้งในด้านคุณภาพของสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างตลาด สร้างความต้องการให้ต้องใช้เทคโนโลยีเมื่อพยายามที่จะสร้างอยู่ 3 คำคือ

think quality	คือ	คิดคุณภาพ
make quality	คือ	ทำให้ได้ในทางปฏิบัติ
assure quality	คือ	ต้องมีมาตรฐานที่เชื่อถือได้ ส่งตามเวลา

2. สนับสนุนให้เทคโนโลยีไม่อยู่โดดเดี่ยว สนับสนุนให้เข้ามาร่วมในกระบวนการให้การพัฒนาประเทศให้ได้ โดยผนึกกำลังเป็นระบบและครบวงจร มีแผนงานที่เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศให้ได้ โดยผนึกกำลังเป็นระบบและครบวงจร มีแผนงานที่เป็นหัวใจของการพัฒนาฉบับที่ 6 คือ แผนงานที่ 5 เป็นแผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาดและเทคโนโลยี ที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างการผลิตและการตลาด

3. สนับสนุนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้พลังภายในที่เข้มแข็งเพื่อรองรับบทบาทที่สำคัญที่จะเพิ่มขึ้นตามที่กล่าวในข้อ 2 โดยที่ผ่านมาได้มีการสนับสนุนด้านงบประมาณทั้งงบประมาณแผ่นดิน เงินช่วยเหลือละเงินจากต่างประเทศ โดยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการผลิต การตลาด สำหรับเงินกู้ต่างประเทศ เป็นครั้งแรกที่ได้รับเงินสนับสนุนให้ได้เงินกู้ในลักษณะกึ่งช่วยเหลือเป็นระยะเวลาที่ยาวมาก โดยเริ่มเป็น 2 โครงการคือ

3.1 โครงการแรกคือ เทคโนโลยีเพื่อการเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจาก USAID

3.2 โครงการที่สองคือ โครงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา เป็นโครงการของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยตรง

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535-2539

ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 โดยพบว่าการผลิตสินค้าจำเป็นต้องอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศซึ่งมีราคาสูง จึงทำให้รัฐบาลได้มีนโยบายในการลดกำแพงภาษีลง และให้มีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ต้นทุนสินค้าในประเทศถูกลง และสินค้ามีมาตรฐานพอที่จะแข่งขันกับต่างประเทศด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการค้ากับต่างประเทศเป็นไปตามเงื่อนไขขององค์การการค้าโลกที่ให้มีการเปิดเสรีทางการค้าในระหว่างประเทศเกิดขึ้น ดังนั้นนโยบายในการปกป้องสินค้าภายในประเทศจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกต่อไป

ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 นี้จึงได้มีเป้าหมายในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ ให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความสามารถในการจัดหาและถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดทั้งการพัฒนากำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสาขาที่ขาดแคลนให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และจัดให้มีการพัฒนาบริการพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เอื้ออำนวยต่อการใช้และการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศนั้น

เป้าหมายของการใช้และการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 มีดังนี้คือ

1. ให้มีการพัฒนาและนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งทางด้าน เกษตรและอุตสาหกรรม
2. เพิ่มกำลังการผลิตทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีให้มีกำลังในสาขา ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น
3. เพิ่มบววิจัยและพัฒนาของประเทศ เป็นร้อยละ 0.75 ของผลผลิตรวม ภายในประเทศ หรือประมาณร้อยละ 2.0 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และเป็น บววิจัยของภาคเอกชนร้อยละ 0.25 ของผลผลิตรวมภายในประเทศ

สรุปแนวทางและมาตรการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

1. กระตุ้นให้ภาคอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต มากยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมการใช้วิทยาศาสตร์วิทยาสัมัยใหม่ควบคู่กับกับการใช้ทรัพยากรให้มี ประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนของภาคเกษตรกรรม
3. เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
4. พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการขยายตัว ทางเศรษฐกิจและการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี
5. จัดระบบการวิจัย และพัฒนาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ เพื่อสนับสนุน การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการใช้และการพัฒนาเทคโนโลยี

อุปสรรคและข้อจำกัดของการจัดหาเทคโนโลยี

ซึ่งจากการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา การจัดหาเทคโนโลยีที่แพร่หลายที่สุดของ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ของอุตสาหกรรม ไทยได้แก่ การนำเข้าเครื่องจักรจากต่างประเทศ รองลงมาได้แก่ ความช่วยเหลือ ทางด้านเทคนิคจากผู้ขายวัตถุดิบ ในขณะที่การถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการรับช่วง

การผลิต (Subcontracting) จากบริษัทลูกค้าซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีเทคโนโลยีสูงยังไม่เป็นที่แพร่หลายเพราะ บริษัทขนาดใหญ่นิยมทำการผลิตชิ้นส่วนด้วยตนเอง (in-house production) หรือให้บริษัทภายในกลุ่มทำการผลิต ดังนั้นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจึงเป็นวิธีการจัดหาเทคโนโลยีที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นมากในช่วงที่ผ่านมา เนื่องจากสามารถจัดหาเทคโนโลยีจากต่างประเทศได้อย่างรวดเร็วและสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวลาอันสั้น

แต่จากการที่ธุรกิจของไทยเป็นการผลิตโดยการนำเข้าเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ นั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของอุปสรรคต่าง ๆ ตามมา ได้แก่

1. ขาดโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน ในการจัดหาและการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานนี้ได้แก่ องค์กร บุคคลากร และอุตสาหกรรมสนับสนุน กล่าวคือโดยองค์กร หรือ บริษัทเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีความรู้แค่เชิงปฏิบัติ (Utilization knowledge) แต่ขาดแคลนความรู้ที่จะอำนวยให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนและเสนอสินค้าใหม่ ๆ อีกทั้ง ขาดแคลน บุคคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เชิงเทคโนโลยีอุตสาหกรรมรวมถึง ขาดแคลนความรู้ในการบำรุงรักษาเครื่องจักรต่าง ๆ ส่วนอุตสาหกรรมที่สนับสนุน (Support industries) เช่น อุตสาหกรรมโลหะและอิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่สำคัญต่อการส่งออกขนาดใหญ่ก็มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจที่อ่อนแอ

2. ต้นทุนเทคโนโลยีสูง

3. อุปสรรคอันเกิดจากมาตรการของรัฐ ได้แก่ โครงสร้างภาษี เช่น ภาษีการค้า ชำ้ซ้อนภาษีนำเข้าชิ้นส่วนมีอัตราสูงและมีหลายอัตรา ทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งออกและเกิดต้นทุนที่สูงกว่าจริง และการใช้กำแพงภาษีที่ปกป้องเพียงบางกลุ่ม อุตสาหกรรม ทำให้อุตสาหกรรมต่อเนื่อง ที่ต้องใช้สินค้าจากอุตสาหกรรมที่ได้รับ ปกป้องต้องใช้วัตถุดิบมีราคาสูง จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการประกอบอุตสาหกรรมลง รวมถึงมาตรการในการควบคุมการผลิต ทำให้ขาดแรงจูงใจการพัฒนาเทคโนโลยี

4. ไม่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้หมด

5. เทคโนโลยีบางอย่างที่นำเข้ามาล่าสมัย

6. เทคโนโลยีบางอย่างก่อให้เกิดปัญหาข้างเคียง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อระบบเศรษฐกิจไทย

1. ผลกระทบต่อผลิตภาพ

ผลิตภาพ (Productivity) หมายถึง เป็นเครื่องมือชี้ที่สำคัญประการหนึ่งในการบอกถึงความสามารถในการทำงานของปัจจัยการผลิตว่าปัจจัยการผลิตนั้นมีประสิทธิภาพ (efficiency) มากน้อยเพียงใด ซึ่งประสิทธิภาพในการผลิตนี้เองที่จะเป็นตัววัดผลการดำเนินงาน (performance) ของธุรกิจหรืออุตสาหกรรม โดยผลิตภาพที่สำคัญ คือ ผลิตภาพของแรงงาน โดยในปัจจุบัน หลังจากที่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ในการพัฒนาการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีนั้น ทำให้ประชาชนทั่วไปสนใจในบทบาทและความสำคัญของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ตลอดจนมีการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยมีการสนับสนุนการศึกษาใน 3 สาขาหลักคือ

เทคโนโลยีชีวภาพ

เทคโนโลยีโลหะและวัสดุ

เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์

ซึ่งทั้ง 3 สาขานี้ เป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญกับประเทศอย่างยิ่ง อีกทั้งมีการส่งเสริมการผลิตบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นทั้ง 3 สาขาหลักรวมทั้งสาขาวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของตลาด เราจะพิจารณาใน 3 ประเด็น คือ การประหยัดจากขนาด อุปสรรคในการเข้ามาแข่งขัน และผลกระทบที่มีต่อความสำเร็จขั้นต่อไปอีก ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อการประหยัดจากขนาดผลิต (Economies of scale) มีการพบว่าตัวกำหนด (determinants) ขนาดและการกระจายของหน่วยธุรกิจนั้นมักพบว่า ตัวที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ การประหยัดขนาดของผู้ผลิตหรือธุรกิจหรือธุรกิจขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ (minimum efficient firm size) ต่อขนาดของตลาดทั้งหมด และข้อที่มักถูกคาดการณ์เอาไว้ก็คือ ถ้าขนาดที่มีประสิทธิภาพที่เล็กที่สุดของธุรกิจโตขึ้นเรื่อย ๆ จะทำให้จำนวนธุรกิจในตลาดลดลงเรื่อย ๆ

1.2 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีอุปสรรคต่อการเข้ามาในตลาด (Entry -barrie โดยจากการศึกษาของ Kamin & Schwartz (1982) พบว่าความ

จำเป็นที่จะต้องทำการวิจัยและพัฒนาที่จะรักษาความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดผลข้างเคียงก็คือ ก่อให้เกิดเป็นอุปสรรคของการเข้าสู่ตลาด ทั้งนี้เพราะทำให้ต้นทุนในทางเสียด้านเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงขนาดที่ใหญ่ขึ้นของโรงงานที่มีประสิทธิภาพที่เล็กที่สุดด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนเทคโนโลยีอันใหม่ซึ่งเป็นแบบประหยัดต้นทุนนั้นจะสามารถเข้าตลาดได้ง่ายกว่าอย่างไรก็ตาม การมีสิทธิบัตร (patent) นั้นจะเป็นอุปสรรคอันหนึ่งของธุรกิจใหม่ที่จะเข้ามาสู่ตลาด

โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสามารถใช้เป็นตัวอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาทำให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจนั้นๆที่จะเป็นผู้นำในตลาด

1.3 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ที่มีต่อ ผลสำเร็จในขั้นต่อไป อีก (Success breeds success) จากการที่ธุรกิจใช้เทคโนโลยีทำให้ธุรกิจมีการผูกขาดในตลาดมากขึ้น โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าธุรกิจนั้นไม่มีการกำหนดเทคโนโลยีและไม่มีการเข้ามาใหม่ของผู้ผลิตรายอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริง ข้อสมมติที่ว่านี้เป็นไปได้ยาก ดังนั้นสมมติฐานที่ว่าผลสำเร็จก่อให้เกิดผลสำเร็จ (Success-breed-success) ก็คือ การลดสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ ลงมาให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น โดยเนื้อหาของ Success-breed-success นั้นกล่าวถึงการที่นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จ และก่อให้เกิดกำไรแก่ธุรกิจ จะทำให้เกิดการลงทุนต่อไปอีก เพื่อใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เพื่อที่จะทำให้ธุรกิจสามารถได้กำไรจากนวัตกรรมใหม่ ๆ นั้นอีก ซึ่งก็คือผลสำเร็จก่อให้เกิดผลสำเร็จ

2. ผลกระทบต่อการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ

มีหลายทฤษฎีที่อธิบายถึงเหตุผลของการที่ประเทศมีการลงทุนในต่างประเทศ อาทิเช่น ทฤษฎีของ Raymon Vernon (1996) ที่อธิบายว่าการที่กิจการในประเทศหนึ่งไปลงทุนในประเทศหนึ่งนั้น เป็นเพราะกิจการนั้นมีความได้เปรียบด้านเทคโนโลยีที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ หรืออีกนัยหนึ่งเขาเป็นผู้ที่มีเทคโนโลยีที่เหนือกว่าหรือดีกว่า (Superior technology) จึงพยายามใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างเต็มที่โดยเริ่มการใช้ในประเทศของตนเองก่อน เมื่อมีการแข่งขันมากขึ้น จึงย้ายไปใช้การผลิตในประเทศอื่นเพื่อลดต้นทุนในการผลิตลงจนถึงระดับหนึ่งที่ เทคโนโลยีสามารถเป็นที่ใช้ได้โดยทั่วไป

ผู้เป็นเจ้าของเทคโนโลยีนั้นก็จำเป็นต้องพยายามหาเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ หรือเพื่อความเจริญเติบโตของธุรกิจ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันการลงทุนในต่างประเทศก็จะเป็นตัวจักรที่สำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้ธุรกิจพยายามคิดค้นหาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อขยายผลด้านการลงทุนให้กว้างขวางขึ้น

ส่วนทางด้านการค้าระหว่างประเทศนั้น มีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบก็เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมในเชิงบวกนั้น พิจารณาในแง่ของการมีเทคโนโลยีที่ดีกว่าจะนำมาซึ่ง การผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพดีกว่า และ/หรือ มีคุณภาพเหนือกว่าทำให้มีสินค้าและบริการไหลเวียนแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น ส่วนในแง่ลบนั้น มักจะพิจารณาในแง่ของการต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการลงทุน โดยเฉพาะในกรณีที่เทคโนโลยีในการผลิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งประเด็นนี้คงไม่น่าเป็นห่วงนักเพราะธุรกิจย่อมพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วก่อนตัดสินใจในการลงทุนทำการผลิต นอกเหนือจากการค้าในแง่ของผลผลิตแล้วอาจมีการค้าในรูปการส่งออกและนำเข้าเทคโนโลยีอันใหม่ ซึ่งก็จะให้ประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการออกมาขายได้ในราคาที่สูงกว่าต้นทุนที่เสียไป

3. ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ย่อมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนไป ความสะดวกสบายมีมากขึ้น วิธีชีวิตความเจริญด้านวัตถุและจิตใจเปลี่ยนไป คนมีค่าในเชิงวัตถุมากขึ้น (more materialized)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่คนมักจะเป็นห่วงมากที่สุดคือ ผลกระทบที่มีต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เรามักจะพบตัวอย่างเสมอในประเทศที่เจริญทางอุตสาหกรรม การใช้เทคโนโลยี นำสมัยมักจะประสบปัญหาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เลวลง และในปัจจุบันปัญหาดังกล่าว ก็หลั่งไหลมายังประเทศที่กำลังพัฒนาแล้ว ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ควรคำนึงถึงต้นทุนทางสังคม (Social cost) และต้นทุนทางนิเวศวิทยา (Ecological cost) ด้วย นอกเหนือจากตัวเงินที่ใช้ในการลงทุน (financial cost)

สำหรับประเทศกำลังพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ในการเกษตรมากขึ้นก่อให้เกิดผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นแต่การผลิตการเกษตรแบบใหม่ก็ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากการใช้เครื่องจักรและเคมีภัณฑ์สูงมาก เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาควันพิษเป็นต้น

สำหรับ การผลิตสินค้าในทางอุตสาหกรรมก็เช่นเดียวกัน วัตถุประสงค์ต่างๆ และพลังงานที่เข้าสู่ระบบการผลิตจะไม่ถูกเปลี่ยนเป็นผลิตผลที่ต้องการได้ทั้งหมด เพราะไม่มีกระบวนการใดในโลกที่จะมีประสิทธิภาพถึง 100% ดังนั้นวัตถุประสงค์และพลังงานที่เหลือซึ่งอาจเปลี่ยนรูปไปจากเดิม อาจออกจากระบบการผลิตในรูปของน้ำเสีย อากาศเสีย ขยะมูลฝอย เสียง ความสั่นสะเทือนและความร้อน เข้าสู่ระบบสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในที่สุด

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นผลลบต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์ก็จะต้องใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตต่อไปเพื่อให้ทันกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเพิ่มประชากร ดังนั้นการที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตได้ต่อไปในอนาคต ก็จำเป็นจะต้องหาวิธีการที่จะใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างไรให้เหมาะสมที่สุด โดยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด

สำหรับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งขาดความสามารถในด้านเทคโนโลยีนั้น ย่อมจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีจากประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงมีแนวโน้มที่ประเทศพัฒนาแล้วจะส่งเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยและมีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมมากมาให้ประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจึงจำเป็นต้องพิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุม เพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีของประเทศ สภาพแวดล้อม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ในสังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเพื่อควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณา โชคบันดาลสุข (2530) ศึกษาถึงผลกระทบของรายจ่ายของรัฐบาลที่มีต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายของรัฐบาลกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศและผลผลิตภาค เพื่อพิจารณารายจ่ายของรัฐบาลจำแนกตามลักษณะงานแต่ละด้านที่มีผลกระทบผลผลิตมวลรวมภายในประเทศอย่างไร โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวในรูปแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเดี่ยวและเชิงซ้อน (simple and multiple regression analysis) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) แบบจำลองประกอบ 4 ประการ คือสมการอุปสงค์รวม สมการผลผลิตมวลรวมภายในประเทศกับรายจ่ายของรัฐบาล สมการผลผลิตมวลรวมภายในประเทศกับรายจ่ายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ สมการผลผลิตมวลรวมภายใน ประเทศกับรายจ่ายของรัฐบาลด้านต่าง ๆ แยกตามรายภาค โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ในช่วง พ.ศ. 2513 -2528 ผลการศึกษาพบว่า รายจ่ายของรัฐบาลมีผลต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางเดียวกัน โดยรายจ่ายด้านการสาธารณสุขและสาธารณสุขการ และรายจ่ายด้านการชำระหนี้เงินกู้ภายในประเทศมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนรายจ่ายอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายภาคพบว่าภาคเหนือ รายจ่ายด้านการศึกษาและด้านการชำระหนี้เงินกู้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางตรงกันข้าม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายจ่ายสาธารณสุขและสาธารณสุขการและรายจ่ายอื่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางเดียวกัน ภาคกลาง รายจ่ายการศึกษา รายจ่ายสาธารณสุข และสาธารณสุขการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางตรงกันข้าม ภาคใต้รายจ่ายด้านการศึกษา และรายจ่ายอื่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางเดียวกัน รายจ่ายด้านการศึกษาและรายจ่ายสาธารณสุขและสาธารณสุขการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมภายในประเทศไปในทิศทางเดียวกัน รายจ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงของทุกภาค เนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิวลาภ สิทธิธรรม (2539) ศึกษาถึงผลกระทบของรายจ่ายของรัฐบาลที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตรา

การขยายตัวของงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐบาลด้านเศรษฐกิจ ด้านบริหารสังคมและชุมชน และด้านบริหารทั่วไป กับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวในรูปแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเดี่ยวและเชิงซ้อน (simple and multiple regression analysis) และประมาณค่าด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับตัวแปรงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐบาลในด้านต่าง ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจในสองปีที่ผ่านมา ด้านบริหารสังคมและชุมชนที่ผ่านมา และด้านบริหารทั่วไปปีที่ผ่านมา โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ในช่วง พ.ศ. 2520 -2537 ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราการขยายตัวของงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจในสองปีที่ผ่านมา ด้านบริหารสังคมและชุมชนปีที่ผ่านมา มีผลต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะที่อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นของงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลด้านบริหารทั่วไปที่ผ่านมา มีผลต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางที่ลดลง

ศรีเพ็ญ นราศรีสกุล (2540) ศึกษาเรื่องการใช้จ่ายภาครัฐบาลและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ภาครัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจ โดยผ่านเครื่องมือทางด้านนโยบายการคลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านรายจ่าย การศึกษาเรื่องการใช้จ่ายภาครัฐบาล และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศไทย จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ โครงสร้างสร้างการใช้จ่าย ขนาดการใช้จ่าย และผลการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. 2513-2527 โดยใช้แบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวคิดของ Ram (1986) ผลการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายภาครัฐบาลมีส่วนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากกว่าการลงทุน อย่างไรก็ตาม ลักษณะการใช้จ่ายมีแนวโน้มลดลง โดยภาครัฐบาลใช้จ่ายเพื่อการลงทุนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา โดยลงทุนในสาขาการขนส่งและคมนาคมมากที่สุด รองลงมา คือ สาขาที่อยู่อาศัยและสาขาเกษตร ตามลำดับสำหรับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคภาครัฐบาลใช้จ่ายในด้านการป้องกันประเทศมากที่สุดรองลงมา คือ ด้านการศึกษาและวิจัยและด้านบริหารทั่วไปตามลำดับ สำหรับการกำหนดนโยบายการใช้จ่ายจะมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ขนาดการใช้จ่ายหรือสัดส่วนการใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศค่อนข้างต่ำ แสดงว่า ภาครัฐบาลไทยมีบทบาทต่อ

เศรษฐกิจในระดับที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มประเทศอาเซียน ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจพบว่า อัตราการขยายตัวของการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนภาครัฐบาล และอัตราการลงทุนภาคเอกชนต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ในขณะที่อัตราเพิ่มการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคภาครัฐบาล อัตราเพิ่มแรงงาน และวิกฤตการณ์น้ำมัน ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ไม่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เสาวนีย์ บุญยศ (2543) ศึกษาการลงทุนภาครัฐบาลและอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตในประเทศไทย การลงทุนของทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระดับอุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลง จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจากการทบทตัวอย่างรุนแรงของการลงทุนภาคเอกชนในพ.ศ.2540 เนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจหลาย ๆ ประการ ได้ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตหดตัวและการที่ลักษณะการลงทุนของเอกชนมีความไม่แน่นอนอยากต่อการเข้าไปควบคุม รัฐบาลจึงควรสร้างเครื่องมือเพื่อป้องกันมิให้เศรษฐกิจขาดเสถียรภาพ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล เพราะถือเป็นรายจ่ายที่ก่อให้เกิดผลผลิตเพื่อเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ การศึกษาในครั้งนี้จึงได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการลงทุนภาครัฐบาลกับอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตโดยอาศัยสมการการผลิตในรูปแบบของ Cobb-Douglas เป็นแบบจำลองผลการศึกษาศถานการณ์การลงทุนภาครัฐบาลและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา พบว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นช่วงที่อัตราการขยายตัวของการลงทุนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะการลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก ส่งผลให้ในช่วงดังกล่าว อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นสูงเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่ ใน พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยก็เข้าสู่ภาวะหดตัวที่ต่ำที่สุดในรอบ 15 ปี ทั้งนี้เกิดจากการลดลงในทุกด้าน โดยเฉพาะการลงทุนภาคเอกชนลดลงอย่างมาก ส่วนการลงทุนภาครัฐบาลยังคงขยายตัวแต่ลดลงจากปีก่อน ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์แบบจำลองพบว่า อัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตมีความสัมพันธ์กับอัตราการขยายตัวของ

การลงทุนภาครัฐบาลอัตราการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน และอัตราการขยายตัวของการจ้างงานในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยที่อัตราการขยายตัวของการลงทุนภาครัฐบาลมีผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตได้มากกว่าอัตราการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน ดังนั้น จึงควรขยายการลงทุนภาครัฐบาล โดยเฉพาะการลงทุนในด้านการศึกษาและการสาธารณสุขให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพของกำลังแรงงานของประเทศให้มีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตของประเทศมีการขยายตัว

สุภาพร วงษ์ตา (2543) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทุนภาครัฐบาลที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทุนภาครัฐบาลที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผลของการหาเงินทุนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาลโดยการกู้ยืม (debt-financed) ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและผลของการหาเงินทุนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาลโดยการปรับการใช้จ่ายทางด้านการบริโภคของภาครัฐบาล (government consumption-financed) ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างทุนภาครัฐบาลและทุนภาคเอกชน ซึ่งในการศึกษานี้ ได้ทำการตรวจสอบประเด็นดังกล่าว โดยการประมาณค่าสถิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของทุนภาครัฐบาลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการประมาณค่าทางสถิติ โดยใช้ข้อมูลในช่วง พ.ศ.2516 ถึง พ.ศ.2540 พบว่า ทุนภาครัฐบาลมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกัน ผลของการหาเงินทุนโดยการกู้ยืมและโดยการปรับการใช้จ่ายทางด้านการบริโภคของภาครัฐบาล เพื่อนำเงินทุนที่ได้มาใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเช่นกัน จากผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงทุนภาครัฐบาลร้อยละ 1 โดยวิธีการกู้ยืมจะมีผลทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.106 หากมีการเปลี่ยนแปลงทุนภาครัฐบาลร้อยละ 1 ด้วยวิธีการปรับการใช้จ่ายทางด้านการบริโภคของภาครัฐบาลจะมีผลทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.618 นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของทุนภาครัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนของภาคเอกชนในทางลบทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของทุนภาครัฐบาลจะ

ไปลดโอกาสในการลงทุนของภาคเอกชนซึ่งผลของการลดโอกาสในการลงทุนจะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงร้อยละ 0.0013 ต่อปี ดังนั้นรัฐบาลควรหาเงินทุนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการลงทุนด้วยวิธีการปรับการใช้จ่ายทางด้านงบการเงินของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะการเพิ่มขึ้นของทุนภาครัฐบาลด้วยวิธีดังกล่าวจะมีผลต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความสนใจต่อการลดโอกาสในการลงทุน (crowding-out effect) เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของทุนภาครัฐบาลและพัฒนาคุณภาพในการลงทุนภาครัฐบาล เพื่อให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

อาชวี เตาลานนท์ (2532) ได้ศึกษาการพัฒนาการเกษตรเชิงธุรกิจเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง และความมั่นคงแห่งชาติ จากการศึกษาพบว่า การจะก้าวสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมประเทศไทยจะละเลยการพัฒนาภาคเกษตรให้ควบคู่ไปด้วยแล้ว จะทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาด้านความมั่นคงอยู่ได้นานเพราะความแตกต่างระหว่างภาคเกษตร กับอุตสาหกรรมจะยิ่งเพิ่มขึ้นและอาจเกิดผลเสียหายมากมาย นอกจากนี้การศึกษายังมีข้อเสนอแนะว่า แนวการพัฒนาของประเทศที่น่าจะเป็นคนดีที่สุดต่อทุกฝ่าย คือ การก้าวสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมภาคเกษตรจะเป็นกุญแจดอกสำคัญ ที่จะทำให้ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเชื่อมโยงเข้าหากันซึ่งนอกจากประเทศไทยจะมีภาคอุตสาหกรรมเกิดขึ้นแล้วภาคเกษตรจะยังมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้น ในการเป็นฐานการผลิตวัตถุดิบทางการเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมอันนำไปสู่ผลโยงโยง ให้ภาคเกษตรได้รับการแก้ไขพัฒนาเป็นภาคที่มีขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนส่วนใหญ่ของประเทศเกิดการจ้างงานอันเนื่องจากการกระจายตัวของอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคและในอนาคตประเทศไทยก็จะมี การเกษตรเป็น 2 รูปแบบ แบบหนึ่งเพื่อทำพอกินพอใช้หรือเป็นเกษตรเพื่อทำมาหากิน และอีกแบบหนึ่งจะเป็นการเกษตรเชิงธุรกิจที่คำนึงถึงการค้า การสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงในสิ่งเหล่านี้เป็นสำคัญ คือ

1. การปรับโครงสร้างการผลิตให้เกิดการกระจายการผลิตในสินค้าใหม่ ๆ
2. การปรับโครงสร้างการผลิตด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าปัจจุบัน
3. การปรับโครงสร้างการผลิต ด้วยการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์และการประมง
4. การปรับโครงสร้างการตลาด ด้วยการพัฒนาระบบตลาดข้อตกลง

5. การปรับโครงสร้างการตลาด ด้วยการพัฒนาระบบตลาดกลางซื้อขายสินค้าเกษตร

6. การปรับโครงสร้างการตลาด ด้วยการพัฒนาจัดตั้งระบบข้อมูลข่าวสารการค้าและที่สำคัญ การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร

อรอนงค์ นัยวิกุล และคณะ (2533) ได้ศึกษาเรื่องการผลิตแป้งข้าวเจ้าผสมเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารเส้น : ขนมหุ้น เนื่องจากเห็นว่าข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยมาช้านานแล้ว โดยส่งออกในรูปแบบข้าวสารเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังนำข้าวมาแปรรูปให้เป็นแป้งเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารประเภทต่างๆ เช่นอาหารเส้น ได้แก่ ขนมหุ้น เส้นหมี่ ก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น ซึ่งนับเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ข้าวมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งถ้าได้มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์อาหารเส้น โดยการนำเป็นข้าวเจ้ามาดัดแปลงหรือทำการผสมกับแป้งอื่นเพื่อที่จะทำให้อาหารเส้นมีลักษณะที่ดีขึ้นหรือง่ายต่อการผลิตมากขึ้นก็จะเป็นแนวทางการนำข้าวมาใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ในการวิจัยนี้ จึงหาวิธีการนำแป้งข้าวเจ้ามาดัดแปลงแล้วจึงนำไปผสมกับแป้งข้าวเจ้าธรรมดาและแป้งสตาร์ช (starch) ข้าวเจ้าเพื่อทำขนมหุ้น โดยมุ่งหวังในการลดขั้นตอนการทำขนมหุ้นให้สะดวก รวดเร็ว และถูกสุขอนามัยกว่าวิธีการดั้งเดิม สำหรับการทำแป้งข้าวเจ้าพรีเจลาริไนซ์ (Pregelatinized) นี้ ต้องผสมแป้งข้าวเจ้ากับน้ำในอัตราส่วนร้อยละ 40 โดยน้ำหนัก แล้วผ่านน้ำแป้งลงสู่เครื่องทำแห้งแบบลูกกลิ้งคู่ที่จัดระยะห่างกัน 0.004 นิ้วหมุนด้วยความเร็ว 28 รอบต่อนาที มีความดันไอน้ำภายในลูกกลิ้ง 40 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว นำแผ่นแป้งที่ได้มาบดจนเป็นผงละเอียดขนาด 1.0 มิลลิเมตร สีขาวเลื่อมมัน มีความชื้นร้อยละ 5.2 ดูดซึมน้ำได้ 11.5 เท่า มีความชื้นหนืดซึ่งวัดด้วยเครื่องวัดความชื้นหนืดของบราเบนเดอร์ที่ 30 องศาเซลเซียส ได้ 85 บี.ยู. ในขณะที่แป้งข้าวเจ้าธรรมดาจะยังไม่มี ความชื้นหนืดเกิดขึ้นที่อุณหภูมินี้และเมื่อเปรียบเทียบแป้งผสมเพื่อทำเส้นขนมหุ้น ระหว่างแป้งข้าวเจ้าพรีเจลาริไนซ์กับแป้งข้าวเจ้าธรรมดาอัตราส่วน 15 : 85 กับแป้งข้าวเจ้าพรีเจลาริไนซ์กับสตาร์ชข้าวเจ้าและแป้งข้าวเจ้าธรรมดาอัตราส่วน 15 : 30 : 55 ผลปรากฏว่าเส้นขนมหุ้นทั้งสองแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในปริมาณจับขนมหุ้น แรงที่ใช้ตัดเส้นขนมหุ้นและความชอบของผู้ชิม แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในค่าการต้านแรงกด

วินัย สายปรีชา (2537) ได้ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความเจริญระหว่างระบบเกษตรกรรมและระบบอุตสาหกรรม:กรณีศึกษาของยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งจากการวิจัยได้รับผลสำเร็จในการเชื่อมความสัมพันธ์ของทั้งสองประการคือระบบเกษตรกรรมและระบบอุตสาหกรรม โดยมีปัจจัยต่าง ๆ หลายประการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ปรากฏผลดังนี้

1) การขยายพื้นที่ปลูกยางพารามีปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณา 6 ประการ และเมื่อวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณแบบตัดตัวแปรอิสระออกทีละตัว ปรากฏว่ามีปัจจัย 5 ประการ ที่ไม่มีผลต่อการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราและปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือความต้องการน้ำยางพาราและยางแผ่นที่แปรรูปมาจากน้ำยางพาราในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 (2) ตำแหน่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา และเพื่อเป็นการรักษาคุณภาพของน้ำยางสด ประกอบด้วยปัจจัย 5 อย่าง คือ โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องตั้งอยู่ในช่วงระยะ 1 - 30 กิโลเมตร ห่างจากพื้นที่ปลูกยางพารา ห่างจากถนนสายหลักไม่เกิน 900 เมตร ห่างจากพื้นที่ชุมชน 1 กิโลเมตร นอกจากนั้นจะต้องมีน้ำสะอาดใช้ไม่น้อยกว่า 2,000 แกลลอนต่อวัน และแต่ละโรงงานจะต้องมีเครื่องจักรที่ใช้ดำเนินการอย่างน้อย 5 เครื่อง โดยมีน้ำยางสดเข้าโรงงานวันละ 2 ตัน ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งปลูกยางพารา เนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะของน้ำยางสด ซึ่งจะเป็นต้องแปรรูปเป็นยางแผ่นภายใน 2 ชั่วโมง ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งปลูกยางพารา เพราะฉะนั้นการหาตำแหน่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพารา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิธีการซ้อนทับกันของข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โปรแกรม ARC/INFO พบว่าใน พ.ศ. 2538 จะมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมดประมาณ 580,000 ไร่ และมีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตประมาณ 77,000 ไร่ ตำแหน่งที่เหมาะสมในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ จังหวัดเลย อุตรธานี หนองคาย นครพนม บุกรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นเต็มพื้นที่ความเหมาะสมต่อการปลูกยางพารา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะสามารถตั้งโรงงานอุตสาหกรรมยางพาราได้ทุกจังหวัด

ราวดี สุริสระพันธ์ (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งออกสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรม จากการศึกษาพบว่าในการส่งออกจะเกิดจาก สภาพปัจจัย

กลยุทธ์ของบริษัท และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน สภาพเงื่อนไขตลาดในประเทศอันหมายถึงสภาพความต้องการและสภาพการแข่งขันไม่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งออก ผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่าปัจจัยพื้นฐาน คือ วัตถุดิบและแรงงานมีความสำคัญต่อผลประกอบการส่งออก มากกว่ากลยุทธ์ของบริษัท และปัจจัยขั้นสูง ได้แก่ ทรัพยากรบุคคลการผลิตและเทคโนโลยี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประกอบการส่งออก เริ่มจากทรัพยากรบุคคล ตามด้วยการผลิตและเทคโนโลยี และกลยุทธ์ของบริษัท ผลสรุปทำให้ทราบว่าบริษัทส่งออกควรปรับปรุง และพัฒนาขีดความสามารถในการส่งออกระยะสั้น ด้วยการใช้กลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการวางแผนเพิ่มยอดขาย การวางแผนเพิ่มลูกค้า การบริการ การควบคุมปริมาณ และการควบคุมคุณภาพ บริษัทควรมุ่งเน้น การสร้างความสามารถในการแข่งขันระยะยาว โดยการพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยและพัฒนาสินค้า การเพิ่มความสามารถของบุคลากร และการจัดการฝึกอบรมบุคลากร บริษัทควรมีการลงทุนในด้านการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต โดยการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต และนวัตกรรมการผลิต รัฐบาลสามารถเพิ่มศักยภาพให้บริษัทส่งออกอาหารด้วยการสนับสนุนผ่านสถาบันที่เกี่ยวข้องในการวิจัยพัฒนาในด้านการผลิตอาหาร ขบวนการผลิตอาหาร การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิต รัฐบาลควรเป็นแหล่งข้อมูลด้านการผลิตและการค้าสำหรับทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเพื่อรองรับความต้องการในอนาคตต่อไป

พรชัย กองพัฒนานุกูล (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพเชิงเทคนิคในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางพารา ซึ่งการศึกษาประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราในประเทศไทยเป็นการศึกษาประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิคเท่านั้น มิได้รวมถึงการศึกษาประสิทธิภาพการผลิตเชิงราคา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพการผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราว่ามีประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิคเพียงใดมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิคของอุตสาหกรรมยางพารา

วิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นแรกเป็นการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพาราในประเทศไทย ในระหว่าง พ.ศ.2534 – 2538 ขั้นที่สอง นำข้อมูลที่รวบรวมได้ นำมาวิเคราะห์หาสามการขอบเขตการผลิตของอุตสาหกรรมนี้ โดยกำหนดรูปแบบจำลองการผลิตเป็นแบบ Tran Slog Stochastic

Frontier Production Function และใช้วิธี Ordinary Least Squares (OLS) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ในแบบจำลองแล้วเปรียบเทียบค่าผลผลิตที่คำนวณได้กับปริมาณการผลิตจริงของโรงงาน เพื่อหาค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิคของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑฺ์ยางพารา ขั้นสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ โดยวิธีการทางเศรษฐมิติ ในการหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตในเชิงเทคนิคของอุตสาหกรรมยางพาราว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง และมีผลกระทบในลักษณะใด

ผลการศึกษาพบว่า

1. ค่าความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนคือ ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่ควบคุมได้ ($V(u)$) และค่าความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนที่ควบคุมไม่ได้ ($V(v)$) เท่ากับ 0.0074 และ 0.0356 ส่วนค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของอุตสาหกรรมยางพาราเท่ากับ 0.9354

2. ค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยแรงงานเท่ากับ 39.2026 ค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยทุนเท่ากับ -12.4269 และค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยร่วมระหว่างปัจจัยแรงงานและปัจจัยทุนมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.6836

3. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพเชิงเทคนิคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยแรงงาน ปัจจัยทุน และปัจจัยร่วมระหว่างปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงาน

อนัญญา คล่องสั่งสอน และคณะ (2543). ได้ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการอุตสาหกรรมเกษตรเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศในทศวรรษใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีข้าวไทยและการแบ่งเขต วิธีการศึกษาเป็นลักษณะการวิจัยที่ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ เอกสาร ตำรา ทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์และส่วนหนึ่งได้รับความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมารวบรวมเรียบเรียงตามแนวคิดของผู้ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผู้นำประเทศไทยนำพาประเทศแบบไร้ทิศทางมาตลอด 4 ทศวรรษ โดยอาศัยการพึ่งพา การถูกรอบงำจากต่างชาติ มุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรม การเดินทางหลงทางของเทคโนโลยีที่มุ่งนำประเทศสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และการวางแผนการพัฒนาที่ขาดการมองถึงความได้เปรียบเชิงชีวภาพ ความได้เปรียบในอาชีพการเกษตร การวางแผนจากส่วนกลาง ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ไร้สมดุล ขาดการพัฒนาที่ยั่งยืน สูญเสียอำนาจอธิปไตยทางการบริหาร ทางด้านการเงิน และด้านชีวภาพในที่สุด

นอกจากนี้ยังพบว่าการนำกลยุทธ์ด้านการบริหารมาปรับใช้กับการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้นำจุดแข็ง ได้แก่ความได้เปรียบทางชีวภาพ ความชำนาญในอาชีพเกษตรกร ผสมผสานกับโอกาสการขาดแคลนอาหารในภูมิภาคอื่นของโลก โดยเน้นการพัฒนาประเทศแบบสมดุล (Balanced Growth) ในรูปแบบของอุตสาหกรรมเกษตร และการแบ่งเขต (Agro-Induso Politan) จึงจะเป็นการพัฒนาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

นิสิต ชีรสุขพิมล (2537). ได้ทำการศึกษารวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการส่งออกของประเทศไทย ได้แบ่งเป็นปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ที่ให้การสนับสนุนแก่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกทางด้านต่างๆ โดยรัฐบาลไทย และปัจจัยภายนอกหมายถึง เหตุการณ์ภายนอกประเทศที่เอื้อต่อการส่งออกของไทยโดยไม่ได้เจตนา และไม่สามารถควบคุมได้

โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงคือช่วง พ.ศ.2523 -2527 และช่วง พ.ศ. 2527 – 2531 โดยใช้ทฤษฎี Constant Market Share (CMS) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงการส่งออกโดยแบ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่การเพิ่มขึ้นของการค้าโลก ส่วนประกอบของตลาดส่งออกของไทยและความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออกของไทย

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วง พ.ศ.2523 -2527 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการส่งออกของไทยมากที่สุดคือ ผลจากความสามารถในการแข่งขัน ผลจากส่วนประกอบของตลาดมีผลเพียงเล็กน้อยและในช่วงพ.ศ. 2527 – 2531 ยังพบว่า ผลจากความสามารถในการแข่งขัน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มการส่งออกของไทย ดังนั้น หากวิเคราะห์ตั้งแต่ พ.ศ.2527-2531 ผลจากความสามารถในการแข่งขันมากที่สุด รองลงมาคือการเพิ่มขึ้นของการค้าโลก ในขณะที่ผลจากส่วนประกอบของสินค้าและตลาดเป็นปัจจัยที่ประเทศไทยยังต้องปรับปรุงอยู่มาก

นันทวุฒิ อักษรแก้ว (2546). การผลิตและความสามารถในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทย เพื่อศึกษาความสามารถในการทดแทนทุนและแรงงาน ศึกษาการประหยัดต่อขนาด ความสามารถในการส่งออก และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกกับการประหยัดต่อขนาดของภาคอุตสาหกรรมไทย

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา คือฟังก์ชันต้นทุนแบบทรานส์ล็อกและฟังก์ชันส่วนแบ่งต้นทุนของปัจจัยการผลิต ใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิแบบภาคตัดขวางของการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2535 -2539 และ พ.ศ. 2542 โดยมีปัจจัยการผลิต คือ ทุนและแรงงาน ซึ่งค่าพารามิเตอร์ที่ได้จะนำไปใช้ในการคำนวณค่าของความยืดหยุ่นตามสูตรของ Allen และการประหยัดต่อขนาด ส่วนการศึกษาความสามารถในการแข่งขันทางการค้าในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทย ทำการวิเคราะห์จากดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่า RCA กับ การประหยัดต่อขนาดโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับที่สองของสเปียร์แมน

ผลการศึกษาพบว่า ความยืดหยุ่นไขว้ของการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตมีค่าเป็นบวก แสดงว่าปัจจัยแรงงานและต้นทุน มีความสามารถในการทดแทนกัน และความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์ปัจจัยการผลิตต่อราคามีค่าเป็นบวก และมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าปัจจัยแรงงานและทุนมีความสามารถในการทดแทนกันเช่นเดียวกัน แต่สามารถทดแทนกันได้น้อย ขณะที่ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ปัจจัยการผลิตต่อราคามีค่าเป็นลบ และมีค่าสมบูรณ์น้อยกว่า 1 เมื่อเวลาผ่านไปค่าความยืดหยุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่าการผลิตของภาคอุตสาหกรรมไทยมีการประหยัดต่อขนาด ในกรณีความสามารถในการส่งออกของภาคอุตสาหกรรมไทย พบว่า อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ และอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีค่า RCA ในการส่งออกลดลง ส่วนอุตสาหกรรมอื่น ๆ มีค่า RCA ในการส่งออกเพิ่มขึ้น

วุฒิพงศ์ วงศ์เสนาอารี (2545) ศึกษาภาพทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย เพื่อการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกหรือเอเปค โดยได้กำหนดเป้าหมายของเอเปคที่จะมีการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนภายใน ค.ศ. 2020 ในสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรกรรม และสินค้าบริการ ได้ทำการศึกษาถึงสาระสำคัญของการรวมกลุ่มเอเปค ศึกษาสภาพทั่วไปของสินค้าคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบสินค้าแผงวงจรไฟฟ้าและสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมทั้งได้ศึกษาศึกษาภาพทางการค้าของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ในอุตสาหกรรมที่สำคัญ 3 ประเภท เพื่อเตรียมตัวกับการเปิดเสรีทางการค้าภายในกลุ่มเอเปค

การศึกษาได้ใช้ข้อมูลทศวรรษปี พ.ศ.2541 และได้ทำการวิเคราะห์ดัชนีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ดัชนีวัดความเข้มข้นทางการค้า และดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage-RCA) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพของอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทยในการเตรียมเปิดเสรีทางการค้าภายในกลุ่มเอเปค

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยและประเทศคู่แข่งทางการค้าของไทยในตลาดเอเปคของสินค้าทั้ง 3 ประเภท ต่างมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ และอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้านั้น ส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนหรือร่วมทุนกับไทย ผลประโยชน์จึงตกเป็นของต่างชาติมากกว่าที่ประเทศไทยจะได้รับ สำหรับสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปควรมีการเร่งเจรจาเปิดเสรีทางการค้ากับกลุ่มเอเปค เนื่องจากไทยจะได้รับประโยชน์จากการขยายมูลค่าตลาดในเอเปค และในด้านภยานำเข้าเพื่อเป็นการลดต้นทุนการส่งออก และผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นของคนไทย

ศรัญญา สุวรรณรัตน์ (2544). ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การเปรียบเทียบการขยายตัวของการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในกลุ่มเอเปคและนอกกลุ่มเอเปค โดยเฉพาะกับประเทศคู่แข่ง เช่น จีน อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้

การศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทศวรรษปี ตั้งแต่พ.ศ. 2539 -2542 โดยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) จะพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้กับการวิเคราะห์ตามแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share-CMS) จะพิจารณาตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมัน

ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าการนำเข้าและการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปในตลาดเอเปคและนอกเอเปคขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในช่วง พ.ศ. 2539-2542 เมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวของการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย พบว่าค่า RCA ของไทยที่ได้ ทั้งในกลุ่มเอเปคและนอกกลุ่มเอเปค มีค่ามากกว่า 1 หมายความว่า ไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดดังกล่าว สำหรับมูลค่าตลาดญี่ปุ่นค่า RCA ของไทยมากกว่า 1 ในช่วง พ.ศ. 2539 -2540 แสดงว่าไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและ พ.ศ.2541

-2542 ค่า RCA ของไทยน้อยกว่า 1 แสดงว่าไทยไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ และเมื่อใช้แบบจำลอง CMS วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของการส่งออก พบว่าการขยายตัวของการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในกลุ่มเอเปคมีมากกว่านอกกลุ่มเอเปคและปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือ จากการขยายตัวของการค้าโลก ส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุด คือ ผลจากความสามารรถในการแข่งขัน

กนกนารถ วานิชกุล (2542) ศึกษาผลกระทบของการค้าเสรีต่ออุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย โดยศึกษาผลกระทบทางสวัสดิการโดยสุทธิ (net welfare effect) ที่ได้เกิดกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (VERs) ระหว่าง พ.ศ.2521 -2537 เป็นช่วงที่ไทยได้ทำข้อตกลง MFA กับสหรัฐอเมริกา และประชาคมยุโรป ช่วงนี้ไทยต้องสูญเสียค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (economic rent) โดยสุทธิมาโดยตลอด และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเปิดเสรีทางการค้าน่าจะเกิดผลดีต่ออุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย แต่ต้องเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาฝีมือด้านแรงงาน และนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้กล่าวคือ ในระหว่าง พ.ศ. 2544-2548 ภาครัฐบาลควรมีการเจรจาเพิ่มอัตรการเติบโตของโควต้า หรือเจรจาเพิ่มราคาเสื้อผ้าสำเร็จรูปในตลาดสหรัฐอเมริกาเพื่อทำให้ไทยมีผลได้ในรูปค่าเช่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และยกระดับมาตรฐานของสินค้าที่ผลิตภายในประเทศให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานระดับปานกลาง และคุณภาพสูง เนื่องจากปัจจุบันไทยเริ่มสูญเสียความได้เปรียบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปคุณภาพต่ำให้ประเทศจีน

ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ (2547). ได้กล่าวถึงโครงการคลังสเตอร์ว่ามีความสัมพันธ์ที่กว้างขวาง และเชื่อมโยงซึ่งกันและกันมากกว่าการเป็นเพียงพันธมิตรทางอุตสาหกรรมรัฐบาลจึงพยายามที่จะนำกรอบความคิดการรวมตัวในลักษณะของคลังสเตอร์มาประยุกต์เพื่อยกระดับความสามารถด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย โดยคาดหวังว่าจะมีผู้ประกอบการ สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา ตลอดจนภาคีรัฐบาลจะร่วมมือกันในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนหาทางลดต้นทุนการผลิต เพิ่มช่องทางการตลาด การวิจัยและพัฒนา ฯลฯ

โดยมีข้อได้เปรียบของการรวมตัวกันเป็นคลังสเตอร์ ดังนี้

1. ทำให้ต้นทุนด้านการผลิตของธุรกิจต่ำกว่าบริษัทที่อยู่นอกคลัสเตอร์ เนื่องจากซัพพลายเออร์สามารถผลิตสินค้าและบริการได้จำนวนมาก ซึ่งทำให้ขนาดของการผลิตมีแนวโน้มขยายใหญ่ขึ้น

2. สะดวกในการเข้าถึงบุคลากรและซัพพลายเออร์เมื่อในพื้นที่มีชื่อเสียงในเรื่องใดก็จะเป็นการดึงดูดผู้เชี่ยวชาญและบริษัทให้อยู่ในพื้นที่นั้นโดยอัตโนมัติ จึงทำให้บริษัทในคลัสเตอร์เองได้ประโยชน์จากการหาบุคลากรได้ง่ายขึ้น

3. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และสถาบันการศึกษาที่อยู่ในคลัสเตอร์ เมื่อคลัสเตอร์เริ่มมีชื่อเสียงแล้ว ก็เป็นการง่ายสำหรับภาครัฐบาลหรือสถาบันใดที่จะกำหนดนโยบายสนับสนุนในพื้นที่นั้นอย่างจริงจัง เนื่องจากการควบคุมหรือสนับสนุนในกลุ่มพื้นที่ทำได้ง่าย รวดเร็วกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาภายในคลัสเตอร์เองก็จะสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ได้ดีกว่า

4. การเสริมซึ่งกันและกัน ข้อได้เปรียบประการนี้มาจากโครงสร้างของคลัสเตอร์ที่เป็นระบบครอบคลุมทุกด้านและทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบการผลิตเป็นการเชื่อมโยงตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำจนถึงอุตสาหกรรมปลายน้ำ ภายในห่วงโซ่ของการเพิ่มมูลค่า

5. มีการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรม เพราะความใกล้ชิดระหว่างผู้ประกอบการตลอดจนสายการผลิตกับลูกค้า ทำให้สามารถทราบถึงความต้องการของลูกค้า และแนวโน้มของตลาดได้เป็นอย่างดี

6. การแข่งขันเพื่อความเป็นหนึ่ง เมื่อคลัสเตอร์กลายเป็นจุดรวมสินค้าบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เหมือน ๆ กัน ย่อมก่อให้เกิดการแข่งขันด้านพัฒนา และคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากแนวความคิดของการรวมตัวแบบคลัสเตอร์คือ มีการร่วมมือกันประสานงานในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการหาทางออกแก้ไขปัญหาาร่วมกัน แต่ขณะเดียวกันผู้ประกอบการแต่ละรายยังมีความเป็นอิสระในการแข่งขันซึ่งกันและกัน

อุตสาหกรรมสิ่งทอในโครงการนำร่อง ได้แก่ โครงการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอในจังหวัดชัยภูมิ (จำนวนสมาชิก 21 ราย) เนื่องจากสิ่งทอไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีโครงสร้างขนาดใหญ่ อีกทั้งกระบวนการผลิตมีความเชื่อมโยงกันอย่างครบวงจร นับตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ อันหมายถึงการผลิตเส้นใย ทั้งที่เป็นเส้นใยจากธรรมชาติ และเส้นใยสังเคราะห์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับป้อนอุตสาหกรรมกลางน้ำ อันได้แก่

การทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อม พิมพ์และตกแต่งสำเร็จ และเชื่อมโยงไปถึงอุตสาหกรรมปลายน้ำ คือ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม เพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางแฟชั่นตามโครงการ “กรุงเทพฯเมืองแฟชั่น”

แม้ว่าขณะนี้โครงการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอในจังหวัดชัยภูมิยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น แต่นับได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญต่อการปูแนวทางให้กิจการต่าง ๆ ในกลุ่มอุตสาหกรรมได้จับมือกันเป็นในลักษณะเครือข่ายธุรกิจ เพื่อร่วมมือกันสร้างสรรค์สร้างความเจริญเติบโตให้แก่อุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยยกระดับอุตสาหกรรมไทยให้ก้าวหน้าเทียบเคียงนานาประเทศในเวทีการค้าโลกได้อย่างเข้มแข็งในอนาคต และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมกับการเปิดเสรีทางการค้าในที่สุด

ปัจจุบัน โครงการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอชัยภูมินั้น ยังไม่จัดเป็นคลัสเตอร์ที่สมบูรณ์ เนื่องจากมีการรวมกลุ่มกันเฉพาะผู้ประกอบการในชั้นปลายเท่านั้น ยังขาดธุรกิจสนับสนุนทั้งในขั้นต้นและขั้นกลางที่จะเชื่อมโยงเข้ามาอยู่ในคลัสเตอร์อย่างจริงจัง

งานวิจัยเกี่ยวกับรายจ่ายรัฐบาลกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ/GDP

ในหัวข้อ “Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth” ที่ Barro (1990) ทำการศึกษานั้นได้สมมติให้ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะผลตอบแทนของทุนคงที่ (Constant Return to Scale) และพัฒนาแบบจำลอง Endogenous - Growth ให้มีการพิจารณาถึงรายรับและรายจ่ายของรัฐบาลที่เกิดจากเงินภาษี ซึ่งการใช้จ่ายของรัฐบาลนั้นถูกมองว่าเป็นการดึงเอาทรัพยากรมาจากภาคเอกชน ซึ่งจากการศึกษานี้ก็สรุปได้ว่าการใช้จ่ายของรัฐบาลนั้นจะส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติและอัตราการออมของประชาชน โดยที่ผลการใช้จ่ายของรัฐบาลนี้จะให้ผลดีมากที่สุดก็ต่อเมื่อรัฐบาลสามารถใช้ทรัพยากรให้ได้ประสิทธิภาพเทียบเท่ากับประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรของภาคเอกชน แต่ถ้ารัฐบาลมีการใช้จ่ายหรือลงทุนไปในทางที่ขาดประสิทธิภาพผลกระทบจะส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติและอัตราการออมของประเทศที่มีค่าลดลง ข้อสรุปอีกประการหนึ่งที่ Barro (1990) ได้ คือ หากแต่เดิมการใช้จ่ายของรัฐบาลมีขนาดใหญ่แล้ว การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายของรัฐบาลจะเป็น

การลดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลง ในขณะที่เดียวกันถ้ารายจ่ายของรัฐมีขนาดเล็ก โดยเปรียบเทียบแล้ว การเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายของรัฐบาลจะช่วยให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

ผลการศึกษาของ Barro (1990) ที่ได้ข้างต้นนั้นเป็นไปในแนวเดียวกับผลสรุปที่ได้จากการศึกษาของ Devarajan ., Swaroop ., Zou ใน ค.ศ. 1996 ซึ่งเป็นการศึกษาถึงสัดส่วนการใช้จ่ายของ รัฐบาลที่มีความสัมพันธ์กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในหัวข้อ “The composition of public expenditure and economic growth” การศึกษานี้ใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ และแบบจำลองตามแนวคิดของ Arrow and Kurz (1970) และ Barro (1990) โดยใช้ข้อมูลทศวรรษของประเทศ 43 ประเทศในช่วง ค.ศ. 1970 -1990 พบว่าการลงทุนของภาครัฐในส่วนของการลงทุนในปัจจัยพื้นฐาน เช่น การลงทุนทางด้านขนส่งและการสื่อสาร และการศึกษา ให้ผลทั้งที่ความสัมพันธ์ในเชิงลบหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ สิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศคือการใช้จ่ายในปัจจุบันของรัฐบาลเท่านั้น ซึ่งผลที่ได้ก็เป็นไปตามทฤษฎีของแบบจำลอง ที่บ่งบอกถึงการลงทุนที่ไม่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากการลงทุนที่มากเกินไปจนความจำเป็น ซึ่งเป็นผลเสียต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่สามารถเห็นได้ทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่มีการจัดสรรงบประมาณที่ผิดพลาด และประเทศที่พัฒนาแล้วแต่มีการจัดสรรงบประมาณที่ผิดพลาด

อย่างไรก็ดี ข้อเสนอสรุปดังกล่าวของ Devarajan ., Swaroop ., Zou (1996) แม้จะใช้แนวคิดตามแบบจำลองของ Barro (1990) เช่นเดียวกัน แต่ให้ผลการศึกษาที่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Willian Easterly and Sergio Rebelo (1993) ซึ่งได้ทำการศึกษาในหัวข้อ “Fiscal policy and economic growth” โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารที่ได้ทำการศึกษามาในอดีต ประกอบกับการวิเคราะห์สมการถดถอยโดยใช้แบบจำลองตามแบบของ Barro (1990) โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ. 1970-1988 โดยการศึกษานี้ให้ข้อสรุปที่สำคัญคือ 1)ระดับการพัฒนาของประเทศนั้นมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการบริหารงบประมาณของรัฐบาลในแต่ละประเทศ 2) ประเทศที่ยากจนโดยมากแล้วรัฐบาลจะให้ความสำคัญกับเงินภาษีที่ได้จากการค้าขายกับต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นจะให้ความสำคัญกับภาษีทางด้านรายได้มากกว่า 3) นโยบายของรัฐบาลนั้นจะ

ได้รับผลกระทบจาก “ขนาดของเศรษฐกิจ” ของประเทศ ซึ่งขนาดของเศรษฐกิจนี้วัดโดยขนาดของประชากร จากหลักฐานในอดีตพบว่าสำหรับประเทศที่มีประชากรมาก รัฐบาลจะใช้จ่ายไปทางด้านการป้องกันประเทศมากแต่จะจ่ายไปในทางด้านการพัฒนาการขนส่งและการสื่อสารโทรคมนาคมน้อย 4) การลงทุนโดยรวมของรัฐบาล และการลงทุนทางด้านรัฐวิสาหกิจ นั้นมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการลงทุนในภาคเอกชน ในขณะที่การลงทุนโดยทั่วไปของรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับอัตราการเจริญเติบโต และการลงทุนของภาคเอกชนในทางบวก เมื่อพิจารณาการลงทุนทางด้านเกษตรกรรมของรัฐบาลแล้ว การลงทุนส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์ทางลบกับการลงทุนของภาคเอกชน ที่สำคัญคือการลงทุนของภาครัฐทางด้านการขนส่งและการสื่อสารจะเป็นตัวช่วยเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากการลงทุนของรัฐบาลทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศโดยมีสัมประสิทธิ์ที่ค่อนข้างสูง

Lee (1992) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ใช้แบบจำลองที่เริ่มมาจากแนวคิดของ Barro (1990) เพื่อทำการศึกษาถึงการใช้จ่ายของภาครัฐที่เหมาะสมในหัวข้อ “Optimal size and composition of government spending” การศึกษาของ Lee (1992) นี้ได้ข้อสรุปถึงลักษณะของการใช้จ่ายในภาครัฐว่า หากระบบเศรษฐกิจใดมีอัตราภาษีสูง ในขณะที่การใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อการลงทุนและการบริโภคต่ำ แต่การใช้จ่ายของรัฐบาลในการโอนย้ายหรือจ่ายหนี้ (lump-sum transfer payment) ในสัดส่วนที่สูงระบบเศรษฐกิจนั้นจะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำ ในทางตรงข้ามหากระบบเศรษฐกิจมีอัตราภาษีต่ำ การใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อการลงทุนและการบริโภคสูง แต่การใช้จ่ายของรัฐบาลในการโอนย้ายหรือจ่ายหนี้ (lump-sum transfer payment) ในสัดส่วนที่น้อยจะส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่สูง จากการศึกษา Lee (1992) ได้สรุปให้เห็นว่าผลที่ได้จากแบบจำลองอธิบายถึงการที่ประเทศหลายประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำนั้น เป็นเพราะมีการใช้จ่ายในภาครัฐสูง (ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น) ประเทศเหล่านี้มีสัดส่วนของการใช้จ่ายในภาครัฐต่อผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) สูงเกือบถึง ร้อยละ 50 หรือมากกว่า และในการใช้จ่ายส่วนนี้โดยมากเป็นไปเพื่อการจ่ายโอนหรือชำระหนี้ ในขณะที่ประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง อย่างเช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลีนั้น มีเพียงหนึ่งในสี่ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ

เท่านั้นที่เป็นการใช้จ่ายของภาครัฐ และยิ่งกว่านั้นหนึ่งในสามของรายจ่ายของรัฐบาลในประเทศเหล่านี้ยังเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนสาธารณะ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็น การจ่ายโอนหรือชำระหนี้ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับข้อสรุปตามแบบจำลองข้างต้น จะ เห็นได้ว่าการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้จ่ายภาครัฐบาล ว่ามี ผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการลงทุนของรัฐบาล และ การบริโภคนั้นมีส่วนช่วยเพิ่มอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อสรุปนี้ เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของ Easterly and Rebelo (1993) นอกจากนี้ ข้อสรุปที่ได้ดังกล่าวแล้ว Lee (1992) ยังได้วิเคราะห์เพิ่มเติมถึงอัตราการขยายตัวของการ ใช้จ่ายภาครัฐบาล ซึ่งได้ข้อสรุปว่าในกรณีที่การใช้จ่ายภาครัฐบาลมีประสิทธิภาพประเทศที่มี สัดส่วนการใช้จ่ายของรัฐบาลมากอยู่แล้ว กลับยิ่งขยายการใช้จ่ายส่วนนี้เพิ่มขึ้นไปอีก ในขณะที่ประเทศที่มีการใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่ำอย่างเช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลี กลับ ลดสัดส่วนการใช้จ่ายของรัฐบาลลง

ในค.ศ. 1994 Shuanglin Lin ได้พัฒนาแบบจำลองของ Barro (1990) เพื่อศึกษา ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลกับความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจในหัวข้อ “Allocation of Government Spending and Economic Growth” โดยในการศึกษานี้ใช้แบบจำลอง Two-sector endogenous growth โดยกำหนดให้การใ้ จ่ายของรัฐบาลนั้นเป็นการลงทุนในสองภาคการผลิต คือการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital Creation) หรือการลงทุนในมนุษย์ และการบริโภคสินค้า โดยแบบจำลองที่ใช้เป็น การพัฒนาตามแบบจำลองของ Barro (1990) โดยมีการเพิ่มการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital Creation) เข้าไปในแบบจำลอง จากการศึกษาพบว่าหากแต่เดิมนั้นการใช้จ่าย ของรัฐบาลเพื่อสร้างทุนมนุษย์มีสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมด การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อสร้างทุนมนุษย์นั้นจะเป็นการลด อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางตรงข้ามถ้าเดิมนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อ สร้างทุนมนุษย์มีสัดส่วนต่ำ การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อสร้าง ทุนมนุษย์นี้จะช่วยเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลที่ได้นี้ Lin (1994) สรุปว่าการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลในอดีตนั้น มีความสำคัญใน การกำหนดผลกระทบที่จะเกิดกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหากมีการ เปลี่ยนแปลง โครงสร้างในการจัดสรรงบประมาณนั้น

นอกจากการศึกษาที่ใช้แบบจำลอง Endogenous Growth ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีการศึกษาโดยใช้เทคนิคอื่นอีกดังนี้

ในค.ศ.1993 Cullison ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการลงทุนของรัฐบาลกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในหัวข้อ “Public Investment and Economic Growth” ซึ่งเป็นการศึกษาโดยมีการแยกส่วนประกอบของการใช้จ่ายของรัฐบาลออกเป็น 21 ด้าน และใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติ 2 อย่าง คือ Granger-causality tests (1988) เพื่อหาความสัมพันธ์ว่าการใช้จ่ายของรัฐบาลส่วนไหนมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบ้าง และการซิมิวเลชัน (Simulations) Vector autoregressive model (VAR) ตามแบบการศึกษาของ Ireland and Otrok (1992) เพื่อหาผลกระทบที่จะเกิดกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจหากมีการตัดงบประมาณทางด้านการป้องกันประเทศลงร้อยละ 20 ในระยะเวลา 6 ปี ผลจากการศึกษาโดยใช้ Granger-causality tests โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ.1955 - 1992 พบว่า การลงทุนของรัฐบาลทางด้านป้องกันประเทศไม่มีความสำคัญ ในการกำหนดความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของภาคเอกชนมีเพียงการลงทุนของรัฐบาลทางด้านการศึกษา และการจัดอบรมแรงงานเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลสรุปที่ได้นี้เป็นดังการศึกษาของ Lee (1992) และ Easterly and Rebelo (1993) ดังนั้น Cullison (1993) จึงสรุปในส่วนนี้ว่า หากต้องการเพิ่มอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วยการใช้จ่ายของรัฐแล้ว จะต้องเพิ่มการใช้จ่ายทางด้านการศึกษาหรือทางด้านการฝึกอบรมแรงงาน โดยจะต้องคำนึงถึงการลดการเสียดอกเบี้ยของรัฐลงโดยวิธี เช่น การเพิ่มความสนใจทางด้านเกษตรกรรม หรือการเพิ่มความปลอดภัยในสังคม ส่วนทางด้านการทำซิมิวเลชัน VAR model ซึ่งใช้ข้อมูลช่วง ค.ศ. 1953-1991 นั้นพบว่า การใช้จ่ายของรัฐบาลทางด้านการป้องกันประเทศ และการชำระหนี้สาธารณะนั้น ไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ในการกำหนดอัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเลย ในขณะที่การลงทุนทางด้านการศึกษา การฝึกอบรม แรงงาน และการเพิ่มความปลอดภัยในสังคม ส่งผลให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผลการศึกษาโดยใช้ข้อมูลในอดีตพบว่า การใช้จ่ายของรัฐบาลทางด้านการศึกษาและทางด้านการมีโครงการฝึกอบรมแรงงานจะส่งผลโดยตรงทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในระยะยาว ในขณะที่การลดการใช้จ่ายของรัฐทางด้านการป้องกัน

ประเทศและการลดค่าใช้จ่ายทางด้านนี้ สาธารณะจะส่งผลให้รายได้ประชาชาติมีค่าสูงขึ้น

ผลการศึกษาของ Lee (1992), Easterly and Rebelo (1993) และ Cullison (1993) นั้นให้ข้อสรุปเช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Daniel Landau (1986) ที่ทำการศึกษาในเรื่องการใช้จ่ายของรัฐบาลไว้สองครั้งคือ ใน ค.ศ. 1993 และใน ค.ศ. 1986 โดยการศึกษาของ Landau ใน ค.ศ. 1983 ในส่วนแรกของการศึกษาเป็นการเน้นไปในเรื่องขนาดของการใช้จ่ายของภาครัฐมากกว่าทางด้านของส่วนประกอบ การศึกษาในส่วนแรกนี้ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการใช้จ่ายของรัฐบาลในรายได้ประชาชาติ กับ อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติต่อหัวที่แท้จริง ในหัวข้อ “Government Expenditure and Economics Growth : A Cross-Country study” โดยในการศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยโดยขจัดปัญหาทางเศรษฐมิติต่าง ๆ เช่น Heteroscedasticity ออกไป และใช้ข้อมูลของประเทศที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน รวมทั้งหมด 104 ประเทศ ในจำนวนนี้ 96 ประเทศเป็นประเทศที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ในช่วง ค.ศ. 1960-1972 ผลปรากฏว่า เกือบทุกประเทศที่นำมาพิจารณา อัตราส่วนของการใช้จ่ายของรัฐบาลในรายได้ประชาชาติมีความสัมพันธ์ในทางลบกับอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติต่อคนต่อหัวที่แท้จริง ซึ่งผลการวิเคราะห์สมการถดถอยนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่าหากประเทศที่เศรษฐกิจเป็นระบบตลาดนั้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะส่งผลกระทบทางลบต่ออัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศในขณะเดียวกัน การศึกษานี้ยังพบว่าประเทศที่ระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวที่แท้จริงต่ำ มักจะมีระดับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจน้อยกว่าประเทศที่มีระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวที่แท้จริงสูง การที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นผลมาจากการที่ประเทศที่มีรายได้ต่ำเหล่านี้มีอัตราการใช้จ่ายของรัฐบาลต่อรายได้ประชาชาติสูง แต่มีการใช้จ่ายไปในภาคการศึกษาในสัดส่วนที่น้อย

ใน ค.ศ. 1992 Lindauer and Velenchik ทำการศึกษาการใช้จ่ายของรัฐในหัวข้อ “Government Spending in Developing Country : Trend, Causes and Consequence” เพื่อดูแนวโน้มและผลกระทบจากการใช้จ่ายของรัฐบาลในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยในช่วงแรกของการศึกษานั้น Lindauer and Velenchik (1992) ได้ทำการเปรียบเทียบการใช้จ่ายของรัฐในประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว จากการวิเคราะห์

เอกสาร และข้อมูลสถิติในอดีต พบว่าโดยเฉลี่ยประเทศที่กำลังพัฒนามีการใช้จ่ายของรัฐบาลในสัดส่วนที่น้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยที่สัดส่วนการใช้จ่ายของรัฐบาลในประเทศที่มีรายได้ประชาชาติต่ำ และปานกลางนั้นจะค่อนข้างแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ประชาชาติต่ำและปานกลางก็มีการขยายตัวของการใช้จ่ายของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ในช่วงท้ายการศึกษาของ Lindauer and Velenchik (1992) เป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของขนาดการใช้จ่ายของรัฐบาลกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าขนาดของการใช้จ่ายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่อัตราการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (สร้อยเพชร คณิตรัตนานนท์, 2540) ได้ศึกษาวิเคราะห์การตอบสนองอุปทานมันสำปะหลังในประเทศไทย โดยการศึกษาพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในภาพรวมทั้งประเทศและพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัด นครราชสีมา กาฬสินธุ์ อุตรธานี และชลบุรี

จากการวิเคราะห์การตอบสนองของพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในภาพรวมทั้งประเทศพบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในปีปัจจุบันขึ้นอยู่กับราคามันสำปะหลังในปีที่แล้ว ราคาพืชทดแทน (ราคาปอ) ในปีแล้วและพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในปีที่แล้ว เมื่อพิจารณาค่าความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังต่อราคามันสำปะหลังในปีที่แล้วเท่ากับ 0.114 ค่าความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังต่อราคาพืชทดแทน(ราคาปอ)ในปีที่แล้วเท่ากับ - 0.247 และค่าความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังต่อพื้นที่เพาะปลูกในปีที่แล้วเท่ากับ 0.824

จากการวิเคราะห์การตอบสนองของพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังของจังหวัด นครราชสีมา กาฬสินธุ์ อุตรธานี และชลบุรีพบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกขึ้นอยู่กับราคามันสำปะหลังในปีที่แล้ว ราคาพืชทดแทน (อ้อย) เมื่อสี่ปีที่แล้ว ราคาสับปะรดในปีที่แล้ว (เฉพาะจังหวัดชลบุรี) และพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในปีที่แล้วเมื่อพิจารณาค่าความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังต่อราคามันสำปะหลังปีที่แล้วเท่ากับ 0.183, 0.353 และ 0.545 ตามลำดับหมายความว่า ถ้าราคามันสำปะหลังในปีที่แล้วเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ทำให้พื้นที่เพาะปลูกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปใน

ทิศทางเดียวกันร้อยละ 0.183, 0.353 และ 0.545 ตามลำดับ โดยพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัด ชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดเท่ากับ 0.545

ค่าความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังต่อราคาพืช ทดแทน (อ้อย) สี่ปีที่แล้วเท่ากับ 0.136, 0.377, 0.311 ส่วนจังหวัดชลบุรี คือ ราคาสับปะรด เท่ากับ 0.378 หมายความว่า ถ้าราคาพืชทดแทนในปีที่แล้วเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ทำให้พื้นที่เพาะปลูกในปีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงข้ามร้อยละ 0.136, 0.377, 0.311 และ 0.378 ตามลำดับ โดยพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัดชลบุรีมีการ เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเท่ากับ 0.378

ศิริเพ็ญ ทองชมพู (2542). ได้ศึกษาวิเคราะห์การตอบสนองอุปทานข้าวหอมมะลิ ในไทย โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณข้าวหอมมะลิ ในปีปัจจุบันของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลาง

จากการวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานข้าวหอมมะลิในประเทศไทย พบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีปัจจุบันขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีที่ ผ่านมาราคาข้าวเปลือกหอมมะลิในปีที่ผ่านมา ราคาพืชที่ปลูกทดแทนในปีที่ผ่านมา ได้แก่ ราคาข้าวเปลือกเหนียวนาปีเมล็ดขาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ราคาข้าวเปลือกเจ้านาปี 5% ในภาคกลางและปริมาณน้ำฝนช่วงเพาะปลูกในปีปัจจุบัน เมื่อพิจารณาค่าความยืดหยุ่นของปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีที่ผ่านมาของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลางเท่ากับ 0.7311, 0.5685 และ 0.8737 หมายความว่า ถ้าปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณข้าวหอมมะลิในปีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 0.7911, 0.5685, 0.8137 ตามลำดับ โดยปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิของภาคกลาง มีการ เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเท่ากับ 0.8137

ค่าความยืดหยุ่นของราคาข้าวเปลือกหอมมะลิในปีที่ผ่านมาของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลาง เท่ากับ 1.2093, 1.2886 และ 3.8292 หมายความว่าถ้าราคาข้าวเปลือกหอมมะลิในปีที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ทำให้ ปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 1.2093, 1.2886 และ 3.8292 ตามลำดับ โดยปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิของภาคกลางมี การเปลี่ยนแปลงมากที่สุดเท่ากับ -3.7789

ค่าความยืดหยุ่นของปริมาณน้ำฝนช่วงเพาะปลูกในปีปัจจุบันเฉพาะภาคกลาง เท่ากับ 1.2560 หมายความว่า ถ้าปริมาณน้ำฝนช่วงเพาะปลูกในปีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวหอมมะลิในปีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 1.2560

สุวริย์ มาสินทพันธุ์ (2543) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เศรษฐกิจของการตอบสนองอุปทานถั่วเหลืองในประเทศไทย โดยการศึกษาการตอบสนองของอุปทานถั่วเหลืองและสมการผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ถั่วเหลืองฤดูฝน ฤดูแล้งของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง จากการวิเคราะห์ได้ผลการศึกษาดังนี้

ตาราง 15

ผลการวิเคราะห์สมการพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนและฤดูแล้งรายภาค

ตัวแปร	ภาคเหนือ		ภาคกลาง		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
ค่าคงที่	2.389 (1.7687)*	2.103 (2.7070)***	-0.887 (1.8815)**	4.255 (2.3380)**	1.514 (1.1818)ns	-0.563 (0.5312)ns
A_{t-1}	0.733 (4.0104)***	0.479 (2.1487)**	0.704 (8.3909)***	0.489 (2.5056)**	0.605 (3.0408)***	0.652 (6.5717)***
Ps_{t-1}	0.548 (0.9911)ns	0.778 (1.5158)*	2.129 (8.0774)***	1.855 (1.3034)ns	0.833 (1.2574)ns	1.318 (2.0106)**
PCC_{t-1}	-0.821 (-2.6331)**	-0.149 (-1.0633)ns	-1.369 (-0.3337)***	-3.527 (-0.3474)***	-1.222 (-2.2472)**	-0.164 (-0.6216)ns

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t-statistic ของค่าสัมประสิทธิ์

โดย ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

A_{t-1} = พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา

Ps_{t-1} = ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา

PCC_{t-1} = ราคาพืชทดแทนในปีที่ผ่านมา

ราคาพืชทดแทนในฤดูฝน

ภาคเหนือ = ราคาถั่วลิสงแห้งกละในปีที่ผ่านมา

ภาคกลาง = ราคาข้าวเปลือกเจ้านาปี 5% ในปีที่ผ่านมา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ = ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปีที่ผ่านมา

ราคาพืชทดแทนในฤดูแล้ง

ภาคเหนือ = ราคาถั่วเขียวผิวมันเมล็ดใหญ่ชนิดกละในปีที่ผ่านมา

ภาคกลาง = ราคาถั่วลิสงแห้งกละในปีที่ผ่านมา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ = ราคาข้าวนาปรังความชื้น 14-15% ในปีที่ผ่านมา

ที่มา : จาก การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการตอบสนองอุปทานถั่วเหลืองในประเทศไทย, สุวริย์ มาสินทพันธุ์, 2543, หน้า 63-34.

ผลการศึกษาสมการการตอบสนองของอุปทานถั่วเหลืองฤดูฝน ฤดูแล้งพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองปัจจุบันของภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมาและราคาพืชปลูกทดแทนในปีที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาจากค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนในภาคเหนือในปีที่ผ่านมา มีค่าเท่ากับ 0.733 กับค่าความยืดหยุ่นของราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา มีค่าเท่ากับ 0.548 หมายความว่า ถ้าพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองฤดูฝน (ราคาถั่วเหลือง) ในภาคเหนือในปีที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 1 จะมีผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป 0.733 (0.548) แสดงว่า พื้นที่เพาะปลูกในปีที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกในปัจจุบันมากกว่าราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา เนื่องจากภาคเหนือเป็นแหล่งผลิตถั่วเหลืองขนาดใหญ่ การตัดสินใจปลูกกำหนดจากการเพาะปลูกในปีที่ผ่านมา ทำให้ราคามีส่วนจูงใจน้อยกว่า ส่วนภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการปลูกถั่วเหลืองในฤดูแล้ง ทั้ง 3 ภาค ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรได้รับในปีที่ผ่านมาจูงใจให้เกษตรกรปลูกมากกว่า ส่วนผลการศึกษาสมการผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในช่วงฤดูฝน คือ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในปีที่ผ่านมา ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี

ปัจจุบันและราคาขายส่งปุ๋ย สูตร 15-15-15 ส่วนในฤดูแล้ง คือ ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา พื้นที่การส่งน้ำในเขตชลประทานในปีปัจจุบันและราคาขายส่งปุ๋ยสูตร 15-15-15 ส่วน ผลผลิตต่อไร่ในปัจจุบันไม่สนองตอบต่อผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในปีที่ผ่านมา

ตาราง 16

ผลการวิเคราะห์สมการผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ถั่วเหลืองฤดูฝนและฤดูแล้งรายภาค

ตัวแปร	ภาคเหนือ		ภาคกลาง		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
ค่าคงที่	-2.041 (-0.1572)ns	4.059 (15.1109)***	-1.702 (-1.1642)ns	0.802 (0.5647)ns	0.467 (0.2499)ns	3.690 (8.7641)***
Y_{t-1}	0.217 (1.2022)ns	-	0.424 (1.9871)**	-	0.225 (1.0804)ns	-
Ps_{t-1}	0.115 (0.3738)ns	0.043 (0.3738)ns	0.169 (1.1213)ns	0.735 (4.6346)***	0.159 (1.8848)**	0.119 (0.6626)ns
$R_t/R I_t$	0.527 (1.2555)ns	0.178 (2.1128)**	0.559 (2.9285)***	0.295 (2.2380)**	0.456 (2.9239)**	0.212 (3.6968)***
PF_t	-0.130 (-1.2480)ns	-0.006 (0.0562)ns	-0.156 (-0.8028)ns	-0.142 (-0.7510)ns	-0.013 (-0.1568)ns	-0.031 (-0.1817)ns

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t-statistics ของค่าสัมประสิทธิ์

โดย ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

Y_{t-1} = ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา

Ps_{t-1} = ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา

R_t = ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบัน(ในฤดูฝน)

RI_t = พื้นที่การส่งน้ำในเขตชลประทานในปีปัจจุบัน(ในฤดูแล้ง)

PF_t = ราคาขายส่งปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในปีปัจจุบัน

ที่มา: จาก "การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการตอบสนองอุปทานถั่วเหลืองในประเทศไทย, สุวริย์ มาสินทพันธุ์, 2543.

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t-statistic ของค่าสัมประสิทธิ์

โดย ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

P_{t-1} = ราคาข้าวนาปีในปีที่ผ่านมา

R_t = ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบัน

P_{ft} = ราคาปุ๋ยในปีปัจจุบัน

ที่มา : จาก "การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการตอบสนองอุปทานถั่วเหลืองในประเทศไทย, นกสร เฟื่องกระแสร ,2542, หน้า 124.

ส่วนภาคกลางและภาคใต้มีการสนองตอบต่อราคาปุ๋ยมากที่สุด คือเมื่อราคาปุ๋ยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตข้าวนาปีของภาคกลางและภาคใต้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.484 และ 0.621 ตามลำดับ

ผลการศึกษาการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวนาปีแบ่งแยกเป็นรายภาคพบว่า ผลผลิตข้าวนาปีในปัจจุบันขึ้นอยู่กับราคาข้าวนาปีในปีที่ผ่านมา ราคาปุ๋ยในปัจจุบัน โดยผลผลิตข้าวนาปีในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับราคาข้าวนาปีในปีที่ผ่านมาและมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับราคาปุ๋ยในปัจจุบัน ยกเว้นภาคใต้ที่ผลผลิตข้าวนาปีในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาปุ๋ยในปัจจุบัน โดยอุปทานผลผลิตข้าวนาปีในปัจจุบันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการตอบสนองต่อราคาข้าวนาปีในปีที่ผ่านมามากที่สุด คือ เมื่อ ราคาข้าวนาปีในปีที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตข้าวนาปีเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.411

ตาราง 17

ผลการวิเคราะห์สมการผลผลิตข้าวนาปรังรายภาค

ตัวแปร	ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
ค่าคงที่	3.515 (1.374)*	9.472 (4.582)***	8.240 (4.224)***	2.745 (5.236)***
LnP_{t-1}	0.411 (2.993)***	0.310 (2.486)**	0.264 (2.035)**	0.178 (5.244)***
LnP_{t}	-0.090 (-0.311)ns	-0.659 (-3.723)***	-0.464 (-3.106)***	0.224 (3.917)***

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t-statistic ของค่าสัมประสิทธิ์

โดย ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

P_{t-1} = ราคาข้าวนาปรังในปีที่ผ่านมา

P_t = ราคาปุ๋ยในปีปัจจุบัน

ที่มา : จาก “การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการตอบสนองอุปทานถั่วเหลืองในประเทศไทย” นกสร เฟื่องกระแสร , 2542, หน้า 91.

ส่วนภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้มีการสนองต่อราคาปุ๋ยมากที่สุด คือเมื่อราคาปุ๋ยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตข้าวนาปีของภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.659 ,0.464 และ 0.224ตามลำดับ

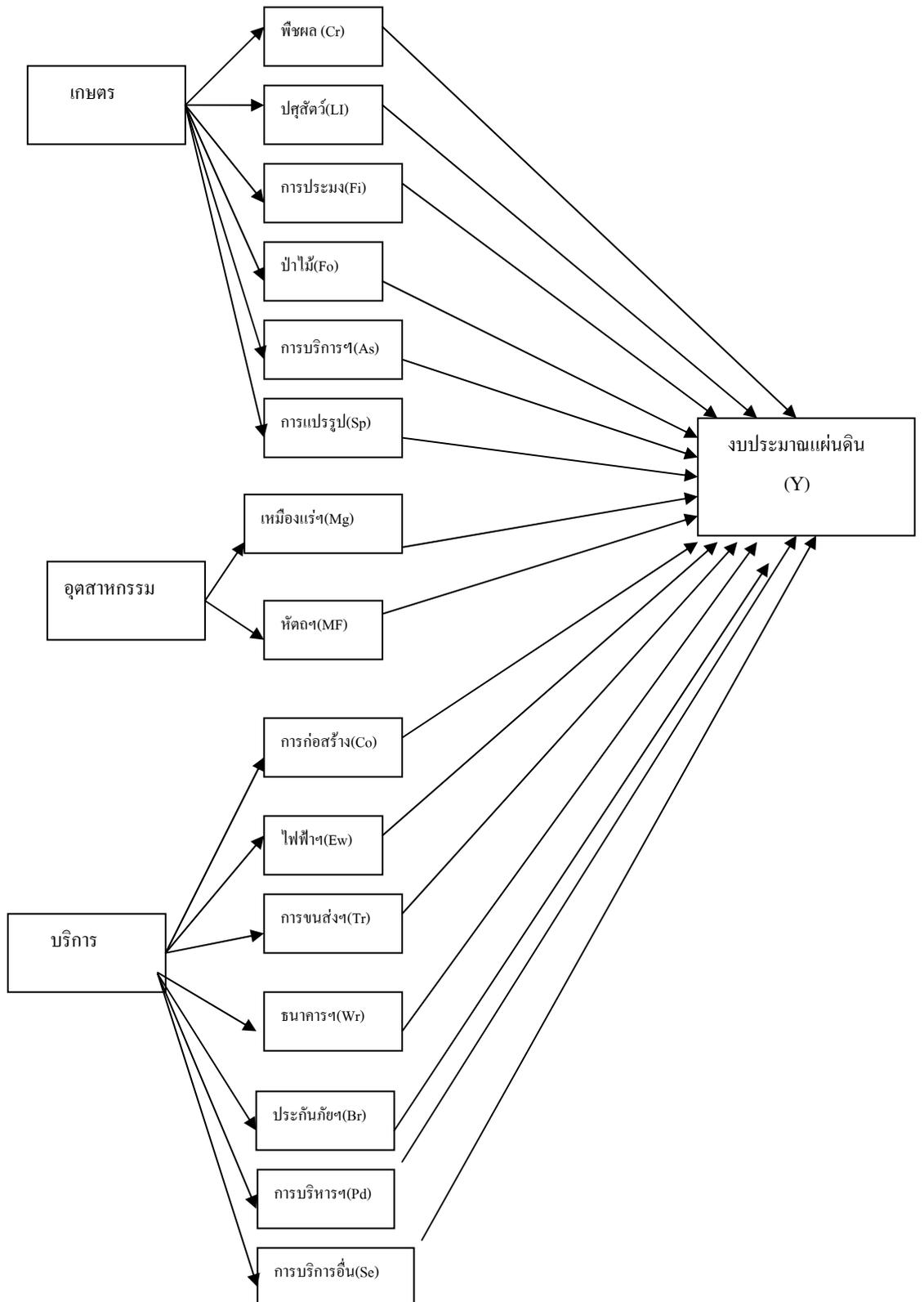
นพพล ปัญญาพงศ์นาวิน (2543) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติของอุปทานกระเทียมของประเทศไทย โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมในปีปัจจุบันและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่ในปัจจุบันผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมในปีปัจจุบัน คือ พื้นที่เพาะปลูกกระเทียมในปีที่ผ่านมา ราคากระเทียมที่เกษตรกรได้รับในปีที่ผ่านมาและราคาพืชปลูกทดแทน (หอมแดง) ที่เกษตรกรได้รับในปีที่ผ่านมา โดยค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูกที่มีต่อปัจจัยดังกล่าวมีค่าเท่ากับ 0.4287, 0.1534 และ -0.1997 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่ในปีปัจจุบัน คือ ราคากระเทียมที่เกษตรกรได้รับในปีที่ผ่านมาและอุณหภูมิเฉลี่ยในจังหวัดที่เป็นแหล่งเพาะปลูกในปีปัจจุบัน ความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อไร่ที่มีต่อปัจจัยดังกล่าวมีค่าเท่ากับ 0.1356 และ -4.9274 ตามลำดับ

กรอบความคิดในการวิจัย

จัดตามกลุ่มขององค์ประกอบในผลผลิตมวลรวมแยกตามสาขาที่มีผลกระทบกับงบประมาณของรัฐบาล และเพื่อแสดงถึงการพยากรณ์ที่สามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตามหรือไม่ อย่างไร สามารถแสดงความสัมพันธ์ด้วย สมการเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Equation (Ryan,1997) โดยการประมาณค่าวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS) ดังนี้

แสดงความสัมพันธ์ด้วย สมการเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Equation)

$$Y = \beta_0 + \beta_1 Cr + \beta_2 Li + \beta_3 Fi + \beta_4 Fo + \beta_5 As + \beta_6 Sp + \beta_7 Mg + \beta_8 Mf + \beta_9 Co + \beta_{10} Ew + \beta_{11} Tr + \beta_{12} Wr + \beta_{13} Br + \beta_{14} Pd + \beta_{15} Se + \varepsilon$$

กำหนดให้

Y	=	งบประมาณ
Cr	=	พืชผล
Li	=	ปศุสัตว์
Fi	=	การประมง
Fo	=	ป่าไม้
As	=	การบริการทางการเกษตร
Sp	=	การแปรรูปผลผลิตทางการผลิตอย่างง่าย
Mg	=	เหมืองแร่และการทำเหมือง
Mf	=	หัตถอุตสาหกรรม
Co	=	การก่อสร้าง
Ew	=	ไฟฟ้าและน้ำประปา
Tr	=	การขนส่งและการค้าปลีก
Wr	=	ธนาคาร ประกันภัย
Br	=	ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์
Pd	=	การบริหารประเทศและการป้องกันประเทศ
Se	=	การบริการอื่นๆ
ε_t	=	ค่าคลาดเคลื่อน

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6, \beta_7, \beta_8, \beta_9, \beta_{10}, \beta_{11}, \beta_{12}, \beta_{13}, \beta_{14}, \beta_{15}$
= สัมประสิทธิ์ถดถอย

